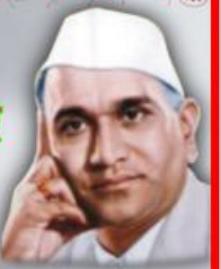

आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित
कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, मानुर
ता. कलवण जि. नाशिक ४२३५०९

आदिवासी सेवा समिती

वार्षिक ई-नियतकालिक
२०२१-२०२२
अंक-पहिला

महर्षीस्य जीविता जीवितम् ज्ञानश्रेष्ठी तथात ।
जन : प्रणामेयाति केवलम् ज्ञानमूर्ती॥

संस्थापक
‘शिक्षण महर्षी’ कर्मवीर भाऊसाहेब हिरे

आमची
उत्तुंग प्रेरणास्थाने

संस्था संवर्धक
कै.रेणुका (आजी) भाऊसाहेब हिरे

संस्था संवर्धक

अध्यक्षा

लोकनेते कै. व्यंकटराव हिरे

लोकमाता मा. श्रीमती पुष्पाताई हिरे

आमची स्फूर्तिस्थाने

सेक्रेटरी
मा. समाजश्री डॉ. प्रशांतदादा व्ही. हिरे.

कोषाध्यक्षा
मा. सौ. स्मिताताई प्रशांत हिरे

विश्वस्त
मा. आ. डॉ. अपूर्व प्रशांत हिरे
मा. सदस्य, विधान परिषद, महाराष्ट्र

विश्वस्त
मा. डॉ. अद्य आबा हिरे
आदिवासी सेवा समिती नाशिक

विश्वस्त
मा. डॉ. योगिताताई हिरे

विश्वस्त
मा. संपदा (दिदी) हिरे

कुशल प्रशासक

प्राचार्य. डॉ. आर. पी. भामरे

सहसचिव
मा. श्री. राजेश शिंदे

सह समन्वयक
डॉ. एस. आर. तांबे

IQAC समन्वयक
डॉ.एस. बी. देवरे

HR.पर्यवेक्षक
प्रा.एस. एल. पवार

इंस्टीट यायवेक्षक
श्री.के. जी.गांगुडे

संपादक मंडळ

कार्यकारी संपादक
प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे

मुख्यसंपादक
प्रा. डी. के. चव्हाण

IQAC समन्वयक
डॉ.एस. बी. देवरे

HR पर्यवेक्षक
प्रा.एस. एल. पवार

प्रा. ही. टी. जाधव

प्रा. पी. एस. सूर्यवंशी

महाविद्यालय विकास समिती

अ.क्र.	नाव	पद
१	मा.श्री राजेश. आर. शिंदे	चेअरमन
२	मा.श्री. एस. आर. तांबे	सदस्य
३	मा. प्राचार्य. डॉ.आर. पी .भामरे	सेक्रेटरी
४	मा.अँड. मनीषा. बस्ते	सदस्य
५	मा.श्री. केतन. व्ही. पान्थी	सदस्य
६	मा. डॉ. राहुल. के. चव्हाण	सदस्य
७	मा.श्री. मनोज. आर. देवरे	सदस्य
८	मा.श्री. कैलास. के. खैरनार	सदस्य
९	प्रा. पल्लवी. एस . सूर्यवंशी	सदस्य
१०	प्रा. रमेश. के. भोये	सदस्य
११	प्रा. संदिप. एल. पवार	सदस्य
१२	श्री. खुशील. जी. गांगुडे	सदस्य
१३	प्रा. डॉ संदीप. बी. देवरे	सदस्य
१४	कु.योगेश. प्रदीप भोये	सदस्य
१५	कु. नम्रता एल. निकुंभ	सदस्य

महाविद्यालयातील कर्मचारी

अ.क्र.	प्राध्यापक नाव	पद	विषयाचे नाव
१	डॉ.भामरे आर. पी.	प्राचार्य	-
२	डॉ खैरनार .के .के .	उप प्राचार्य	इतिहास
३	डॉ देवरे एस. बी.	सहा. प्राध्यापक	हिंदी
४	प्रा. पवार एस. एल.	सहा. प्राध्यापक	वाणिज्य
५	प्रा . चव्हाण डी. के.	सहा. प्राध्यापक	मराठी
६	प्रा. भोये आर. के.	सहा. प्राध्यापक	अर्थशास्त्र
७	प्रा कोरडे.एस.वाय .	सहा. प्राध्यापक	अर्थशास्त्र
८	प्रा कोटा डी. .एन .	सहा. प्राध्यापक	राज्यशास्त्र
९	प्रा साबळे. व्ही. एस.	सहा. प्राध्यापक	भूगोल
१०	प्रा जाधव व्ही .टी..	सहा. प्राध्यापक	इंग्रजी
११	प्रा पवार आर .एम ..	सहा. प्राध्यापक	अर्थशास्त्र
१२	प्रा शिरसाठ .व्ही. के .	सहा. प्राध्यापक	वाणिज्य
१३	प्रा सूर्यवंशी पी .एस .	सहा. प्राध्यापक	प्राणीशास्त्र
१४	प्रा खांडवी .बी.आर	सहा. प्राध्यापक	भूगोल
१५	प्रा ठाकरे.जी .जे	सहा. प्राध्यापक	प्राणीशास्त्र
१६	प्रा पवार एच .डी .	सहा. प्राध्यापक	रसायनशास्त्र
१७	प्रा बोरसे व्ही.के .	सहा. प्राध्यापक	वनस्पतीशास्त्र
१८	प्रा चौधरी एम .ए .	सहा. प्राध्यापक	गणित
१९	प्रा गावित जी .एस.	सहा. प्राध्यापक	गणित

कार्यालयीन कर्मचारी

१	श्री . गांगुडे के. जी .	कनिष्ठ लिपिक
२	श्री आहेर आर. डी.	कनिष्ठ लिपिक
३	श्री . भदाणे एस. डी.	कनिष्ठ लिपिक
४	श्री. पवार एन. जी .	प्रयोग शाळा सा.
५	श्री मती रांदळ एस. बी .	प्रयोग शाळा परिचर
६	श्री. पवार के. टी .	शिपाई
७	श्री देवरे व्ही. जे.	शिपाई
८	श्री पाटील पी. एस.	शिपाई
९	श्री . शिंदे डी. ए.	शिपाई

॥ बहुजनहिताय । बहुजनसुखाय ॥

आदिवासी सेवा समिती, नासिक संचलित,
कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, मानूर
ता. कळवण, जि. नाशिक- ४२३५०१

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ संलग्नता क्र. PU/NS/ACS/ १६८ /२०१३) शासन आदेशक.एन.जी.सी. /
२०१३/(१००/१३) म.शि.४

दुरध्वनी क्र. (०२५९२) २२२२२३ Email :- assascmanur@gmail.com

Website :- www.assn.org.in/manurcollege AISHE ID :- C - 49212 परिष्कारकेंद्र :- १५०३

आदिमजन
वार्षिक ई - नियतकालिक

सन. २०२१-२२

संपादक मंडळ

मुख्य संपादक

प्रा. डॉ. के. चव्हाण

कार्यकारी संपादक

प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे

सदस्य

डॉ. एस. बी.. देवरे

प्रा. एस. एल. पवार

प्रा. पी. एस. सूर्यवंशी

प्रा. व्ही. टी. जाधव

प्राचार्य मनोगत ...

आदिमजन या महाविद्यालयाच्या प्रथम ई- मॅगेझीन(नियतकालिक) ला प्राचार्य म्हणून मनोगत लिहित असताना विशेष आनंद होत आहे. मी पूर्वीच्या कळवण तालुक्याचा रहिवासी आहे. याचा मला अभिमान आहे. इतिहास विषयाचा व्याख्याता म्हणून सेवा करताना संशोधनासाठी नाशिक जिल्ह्यातील आदिवासी या विषयावर एम.फिल व पी.एचडी ही पदवी संपादन केली आहे. म्हणून आदिवासी समाज जीवनाचा अभ्यास मी सर्वार्थाने केला आहे, करतो आहे.

महाराष्ट्रातील प्रमुख ११ जिल्हे आदिवासी लोकसंख्या असलेली जिल्हे आहेत. त्यातिलच नाशिक जिल्हा हा एक आहे. आदिवासी भाग दुर्गम, डोंगर झाडींचा निसर्गरम्य परिसर इत्यादी नावाने ही हा परिसर ओळखला जातो. मात्र शासकीय परिभाषेत आदिवासी उपयोजना म्हणून ओळखला जातो. त्यात माडा, मिनीमाडा पॉकेट्स पण नाशिक जिल्ह्यात आहेत.

आदिवासींना आदिवासी, बनवासी, पिछडे जमाती, के लोक मागासवर्गीय इत्यादी नावाने ओळखले जातात. मात्रमहाराष्ट्रात आदिवासी हा शब्द रुढ झाला आहे. शासकीय परिभाषेत अनुसूचित जमाती असे म्हणतात. केवळ शब्द च्छलन न करता आदिवासी, Aboriginal, Aborigine अदिमजन म्हणजे मूळचा रहिवासी. जोत्याची उत्पत्ती निसर्गापासून झाली असे सांगतो. म्हणून आदीमजन या नावानेअंक काढण्याचा मानस आम्ही केला आहे.

आमच्या महाविद्यालयात आदिवासी विद्यार्थी९०% पेक्षाजास्तआहेत. त्यांच्या कलागुणांना वाव मिळावा, सांस्कृतिक जीवन फुलावे, आदिवासी समाजव्यवस्था समजून घ्यावी, अभ्यास व्हावा यासाठी हा अंक आभासी पद्धतीने आम्ही काढत आहेत. सुमारे २ वर्षानंतर कोक्हीड च्या संपर्कातून व भीती तून सर्वजन बाहेर आले आहेत. मोकळा श्वास घेत आहेत त्याचाच परिपाक म्हणून या अंकाचे सर्वांनी स्वागत करावे काही सूचना असल्यास त्या सुचनांचे स्वागतच केले जाईल. संस्था व्यवस्थापनाने आम्हाला हा अंक काढण्यासाठी प्रोत्साहन दिले याबदल सर्वांचे आभार, सर्वांनी शब्द सुमनाने अंकाचा स्विकारावा ही अपेक्षा... धन्यवाद !

प्राचार्य

डॉ. आर. पी. भामरे

संपादकीय मनोगत...

आदिमजन विशेषकांचा संपादन करताना मला आमच्या महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी आपले विचार लेख व कवितांच्या माध्यमातून आदिम संस्कृती व त्या समाजाचे प्रश्न अतिशय संवेदनशील पणे हाताळले याचा मला खूप आनंद होत आहे. महाविद्यालय हा परिसर विकासाचा केंद्रबिंदू असतो. म्हणून समाजाचा विकास अर्थात सर्वांगीण प्रगती ही अनेक घटकांवर अवलंबून असते. त्यातही समाज, संस्कृती, धर्म आणि शिक्षणासारख्या घटकांचा प्रभाव समाजावर होत असतो.

कोणत्याही देशाशी, राज्याची किंवा त्या भौगोलिक परिसराची ओळख ही तिथल्या संस्कृतीवरून होत असते. महाविद्यालय परिसराचाविचारकरतायेथील भौगोलिक स्थानहे डोंगरी, ग्रामीण व मुख्यत्वे आदिवासी समाज मोठ्या प्रमाणात वास्तवास आहे. या समाजाची संस्कृती ही इतर भागापेक्षा, समाजापेक्षा भिन्न आहे. आदिवासी समाजाची संस्कृती उर्वरित देशातील संस्कृतीपेक्षा वेगळी वाटते. निसर्गाशी साधारम्य असलेली जीवनशैली, श्रमसाधना, विखुरलेपण तरीही एकसूत्रता ही त्यांची संस्कृती आहे. विविध सण - उत्सव, परंपरा, रिती - रिवाज, विधी व निसर्गपूजा, त्यांचे राहणीमान हे सर्व घटक त्या समाजाची संस्कृती श्रेष्ठ आहे हे दर्शवतात.

महाविद्यालयाने ई-नियतकालिक आदिमजनाच्या माध्यमातून वर्षानुवर्ष लोपपावत चाललेली अदिम संस्कृतीचे जतन, संवर्धन, प्रचार - प्रसार करण्याचा उद्देश डोळ्यासमोर ठेवून विद्यार्थ्यांना लिहिण्यासाठी एक व्यासपीठ उपलब्ध करून दिला. सदर ई- नियतकालिकातील लेखांवर नजर टाकली असता विद्यार्थ्यांमधील सूक्ष्म निरीक्षण क्षमता, विचार क्षमता, लेखन क्षमता या कला गुणांचे जाणीव होते. विद्यार्थ्यांनी कविता व लेखांच्या माध्यमातून आदिवासी समाजाची संस्कृती, रीतीरिवाज, सण-उत्सव लोकगीत, लोककला, हस्तकला असे विविध विषयांवर आपले लिखाण केले आहे. लोपपावत चाललेली संस्कृतीला पुनर्जीवीत करण्याचा काम विद्यार्थ्यांनी केला आहे

सदर ई-नियतकालिकाच्या निर्मितीसाठी व या आदिमजनाची संकल्पना आमच्यासमोर मांडणारे महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. भांमरे सर यांचे मार्गदर्शन व सहकार्य मोलाचे ठरले. तसेच संपादक मंडळातील सहकारी उपप्राचार्य डॉ. के.के. खैरनार, IQAC समन्वयक डॉ. एस. बी. देवरे, रासेयो कार्यक्रम अधिकारी प्रा. व्ही. एस.साबळे, वाणिज्य विभाग प्रमुख प्रा. एस. एल. पवार, विज्ञान विभाग प्रमुख प्राध्यापिका पी. एस. सूर्यवंशी, इंग्रजी विभाग प्रमुख प्रा. व्ही. टी. जाधव, नियतकालिकासाठी फोटोग्राफी उपलब्ध करून देणारे ड्रीम्स फोटो स्टुडिओचे संचालक प्रा. व्ही. के. शिरसाठ, तांत्रिकसाहाय्य प्रा. आर. के. भोये व सर्व प्राध्यापक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे सहकार्य मोलाचे लाभले मी या सर्वांचा ऋणी आहे.

धन्यवाद !

प्रा. डी. के. चव्हाण
मराठी विभाग

अपूर्व दत्तक योजने
अंतर्गत महाविद्यालयाने
दत्तक घेतलेल्या
विद्यार्थिनीचा सत्कार
करतानां प्राचार्य
डॉ. आर. पी. भामरे

अपूर्व दत्तक योजना प्रसंगी
मागर्दर्शन करताना
उपप्राचार्य. डॉ. के. के.
खैरनार

अपूर्व दत्तक योजना प्रसंगी
वृक्ष रोपण करताना प्राचार्य
डॉ. आर. पी. भामरे सर व
इतर कर्मचारी

विद्यार्थी सहायता केंद्राचे
उद्घाटन करताना
महाविद्यालयातीली विद्यार्थी

विद्यार्थी सहायता केंद्राचे उद्घाटन
प्रसंगी मागर्दर्शन करताना प्राचार्य
डॉ. एस. आर. तांबे

विद्यार्थी सहायता
केंद्राचे उद्घाटन प्रसंगी
मागर्दर्शन करताना
प्राचार्य डॉ. आर. पी.
भामरे

वाडमय मंडळ उद्घाटन

वाडमय उद्घाटन प्रसंगी दृकश्राव्य प्रणालीद्वारे
मार्गदर्शन करताना मा. श्री. राजेशजी शिंदे

वाडमय उद्घाटन प्रसंगी दृकश्राव्य प्रणाली
द्वारे मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ.
भाऊसाहेब गमे

वार्षिक स्नेहसंमेलन कार्यक्रमात
मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ.
आर. पी. भामरे

वार्षिक स्नेहसंमेलन कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना
प्रा. जयराम माळी

वार्षिक स्नेहसंमेलन प्रसंगी पारीतोषिक स्वीकारताना विद्यार्थी व विद्यार्थिनी

पाटविहीर या गावी रा.से.यो हिवाळी शिबीर प्रसंगी स्वच्छता अभियान राबवताना स्वयमसेवक

कोविड लसीकरण शिवीर

महाविद्यालयात कोक्हीड १९ लसीकरण शिवीर

कर्मवीर भाऊसाहेब हिरे जयंती निमित्त
अभिवादन करताना प्राचार्य, उपप्राचार्य
व इतर कर्मचारी

निर्भय कन्या अभियान कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना डॉ. विद्या चव्हाण व अंड. तेजस्विनी देवरे

निर्भय कन्या अभियान

निर्भय कन्या अभियान अंतर्गत कराटे प्रशिक्षण घेताना महाविद्यालयातील विद्यार्थिनी

कराटे प्रशिक्षण देताना शोतोकांत कराटे अकॅडमीचे संचालक निलेश गुप्ता

पालक मेलाव्याला उपस्थित पालक

माजी विद्यार्थी मेलावा मनोगत व्यक्त करताना माजी विद्यार्थी

निमगाव येथे राज्यस्थरीय क्रीडा स्पर्धा मध्ये सहभाग घेतल्याचा एक क्षण

चांदवड महाविद्यालयात लिंगभेद जाणीव जागृती प्रसंगी उपस्थित महाविद्यालयातील विद्यार्थी

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	विषयाचे नाव	लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	आईविना पोरक्या झालेल्या मुलाची कहाणी	बोरासी स्वाती शरद	२२
२	मरन	प्रा. वैष्णवी प्रल्हाद गुंजाळ	२४
३	राजा- रावण	प्रा. खांडवी. बी. आर	२५
४	काजवा	प्रा. खांडवी. बी. आर	२६
५	एक स्त्री	बहिरम मोनाली शरद	२७
६	हुतात्मा	बहिरम दिलीप विठ्ठल	२८
७	मैं आदिवासी हु	बागुल चंद्रकांत यशवंत	२९
८	Let me come out and see this world	वैष्णवी प्रल्हाद गुंजाळ	३०
९	भारतीय संस्कृती	डॉ. के. के. खैरनार	३१
१०	माझा आदिवासी समाज	प्रा. डी. के. चव्हाण	३२
११	माझी संस्कृती	चौधरी किरण जेजेराम	३५
१२	आदिम संस्कृती	चव्हाण यश रामदास	३७
१३	जयदर एक सुंदर गाव	भान्सी संदीप सोनिराम	३८
१४	माझा आदर्श गाव	जगताप गुरव अशोक	४०
१५	आदिवासी संस्कृती	गायकवाड भास्कर पंडित	४२
१६	माझे गाव कोसवन	दीपक पांडुरंग गायकवाड	४४
१७	आदिवासी कुल दैवत डोंगन्यादेव	धुळे गुलाब धवूल	४६
१८	आदिवासी संस्कृती	जाधव शीतल नानाजी	४९
१९	आदिम जन	पवार पुनम नानाजी	५१
२०	आदिवासी के देवता डोंगर देव	जगताप ललीता विजय	५२
२१	Adivasi culture and festiveals of india	चौधरी किरण जेजीराम	५४

आई विना पोरक्या झालेल्या मुलाची कहाणी स्थिती

तुझ्या विना जगणं आता मुश्कील झालं ग आई
तुझ्या आठवणीत दिवस आता जात नाही
काय सांगू तुला,
डोळ्यातलं पाणी आटत नाही
का सोडून गेलीस तु काही कळतच नाही
तुझ्या आठवणीत मात्र डोळ्यांत पाणी साठतयं
बघना गआई तुझं लेकरू नुसत रडतंय.....॥१॥
दिवस भर काम करून बाबा थकलेले असतात
पण आता तू नाही म्हणून
रात्री आमच्या सोबत गप्पा मारत बसतात
बोलता बोलता कधी डोळ्यात त्यांच्या येत गं पाणी
आम्ही निवांत झोपावा म्हणून गातात गं छान गाणी
तुझ्याकुशीतझोपावं असंनेहमीवाटतंय
बघ ना गं आई तुझं लेकरू नुसत रडतंय.....॥२॥
कॉलेजवरून घरी आल्यावर सोनू मला नेहमी म्हणतो
ताई किती सुंदर होती ना गंआपली आई
मग देवाने असं काग केलं ?
तिलाच का हिरावून नेलं?
त्याचे सारे प्रश्न सोडवताना मला उत्तरच सापडत नाही
काय करू मी आता
तू सांगना ग आई
त्याच्या कासावीस होणाऱ्या जिवानं
मला वेड करून टाकलयं
बघना ग आई तुझं लेकरू नुसत रडतंय.....॥३॥
दिवाळीच्या सणाला आपल्या मामाकडे जायचं होतं
आजी बाबा, मावशी मामा
भेटणार होतं सारं नातं-गोत
तू नाही म्हणून आम्ही गेलो नाही गं गावाला
भाऊबीजेच्या दिवशी मी ओवाळलं गं भावाला
तुझ्या हातचं फराळ खावसं असं वाटतंय
बघना ग आई तुझं लेकरू नुसत रडतंय.....॥४॥
दादा सोबत मस्ती करून दिवस जातो गं माझा निघून
संध्याकाळी माझ्या हातचं जेवण करून
जातो ग तो निजून

आई सारखी ताई तू पण गाना माझ्यासाठी अंगाई
 तुझ्याया अंगाई मग मी शांत झोपी जाई
 स्वप्नाच्या या वाटेकडे
 हे कारटं पुन्हः पुन्हा बघतयं
 बघना गआई तुझं लेकरू नुसतं रडतंय....॥५॥
 आई तू आमची आता करून नको ग काळजी
 कारण, आता तुझी लेकरं मोठी झालीयं
 शाळा शिकून पोरं करायला लागलीय
 बाबांना सुद्धा आम्ही आता काम करू देत नाही
 पण बाबा म्हणतात आम्हा
 लेकरांनो आज पाहिजे होती तुमची आई
 पोरकेपणाच्या या वादळात काळीज नुसतं फाटतयं
 बघना गआई तुझं लेकरू नुसतं रडतंय....॥६॥
 आई घराततून सल्याने
 घर खायला उठतयं
 उरं येतो भरून आता भेटावसं वाटतंय
 बघंना ग आई तुझं लेकरू नुसतं रडतयं....॥७॥

नाव-बोरसे स्वाती शरद
 वर्ग -F.Y.B .Sc

मरण

वाटा सरल्या रेषा उरल्या शोध
कसा संपत नाही
अवती भवती इतकी गर्दा
तुम्हीच का दिसत नाही.
लाख दुनिया असते आणि,
त्याच दुनियेत लाखातून एक असतो.
चालताना वाट थांबते,
बोलताना शब्द थांबतात,
हृदयातील धडधड थांबते,
आणि नाकातला श्वास थांबतो,
आणि बघता बघता सारे जग थांबते,
यालाच मरण का म्हणतात.
नशिबाची साथ सुटते,
आपल्या माणसाची सोबत थांबते.
का कोणास ठाऊक सारे जग आधुरे वाटते,
ज्या ठिकाणी आपल्या मनाची तयारी थांबते,
त्या ठिकाणी आपल्याला मरणाची वाटत असते.
जेव्हा दुःखाची नदी वाहते,
तेथेच मरणाची उमिद जागते,
मरणाच्या वाटेवर का कोणाची सोबत नसते
जन्माला आलो तर एकटेच येतो.
पण मरताना आपण आपली किर्ती घेऊन जातो,
जी माणसं आपल्याला आवडतात ना,
तेच माणसं देवाला पण का आवडतात.

नाव-वैष्णवी प्रल्हाद गुंजाळ
वर्ग- एफ वाय बीएस्सी

राजा रावण

राक्षसांचा राजा असला तरी,
तत्त्वांचा तो बांधील होता,
प्रकृती रक्षक तो,
निश्चयाचा महामेरु होता.

एक सीता हरणासाठी तो,
बदनाम जरी झाला,
मंदोदरीचा पती रावण,
एकदाच जन्माला आला.

राजे झाले कितीही जरी,
रावणाची सर येणार नाही,
प्रजेला रावणाशिवाय कोणी,
सोन्याची घरे देणार नाही.

रामाला देव मानत असले जरी,
रावण सुद्धा आमचा पुज्य आहे,
एका चुकीची शिक्षा,
तो आजही भोगतो आहे.

पुतळे त्याचे जाळे कितीही,
रावण तुमच्याने संपणार नाही,
व्याभिचारी माणसा तुला,
रावण अशाने कळणार नाही.

राम होण्यासाठी आधी,
रावण समजून घ्यावा लागतो,
ज्याला रावण समजला,
तोच माणूस तत्त्वांने वागतो.

प्रा. खांडवी बी.आर
(भूगोल विभाग)

काजवा

दिशांना पावलं देत
वान्यावर भिरभिरणारा काजवा.....
इतिहासाचा वेध घेत
स्वतःच्या अस्तित्वासाठी लढत
मार्ग आक्रमण करत
शोध घेत काजवा.....
भर उन्हातान्हात मोलमजुरी करत परिस्थिती नसून दिशा शोधत
निघालाय काजवा,
रानावनात दन्याखोन्यात भटकत ढग पांघरून चांदणं टिपत
किर्किर्क करत काजवा,
दाट काळ्या अंधारात परिवर्तनाची वाट शोधत
चाललायं काजवा

प्रा. खांडवी बी.आर

(भूगोल विभाग)

एक स्त्री

ज्याला स्त्री 'आई' महणून कळली,

तो जिजाऊचा 'शिवबा' झाला.

ज्याला स्त्री 'बहिण' महणून कळली,

तो मुक्ताईचा 'ज्ञानदेव' झाला.

ज्याला स्त्री 'मैत्रीण' महणून कळली,

तो राधेचा 'श्याम' झाला.

ज्याला स्त्री 'पत्नी' महणून कळली,

तो सीतेचा 'राम' झाला.

प्रत्येक महान व्यक्तीच्या जीवनात आणि

यशात स्त्रीयांचा सिंहाचा वाटा आहे,

महणून स्त्री शक्तीला मानाचा मुजरा.

कु.बहिरम मोनाली सदा

टी. वाय.बी.ए. इतिहास

हुतात्मा

मला मोठा राजमहाल नको, मोठी गाडी नको,
आणि मोठी झोपही नको.

कारण मोठेपणाचा मार्ग मरणाच्या दारातून जातो,
ध्येयासाठी जगायचं नाही,
ध्येयासाठी मारायचं आहे.

मला काठीणातल कठीण काम करून
सतत तिरंगा फडकावयाचा आहे.

मी पडेल मी लढेल आणि घडेल
पडलो तरी चालेल, पुन्हा उठेन ,
कारण पडण्यात अपयश नाही, पडून राहण्यात अपयश आहे.

मला वाटेल त्या कामासाठी पराक्रम करायचा नाही.
मला खरी हिम्मत दाखवायची ती योग्य कारणासाठी
प्राणाची बाजी लावून खरा पराक्रम करायचा आहे.
मी तुझ्यावर ही प्रेम करीन आणि मातृ भुमिवरही ,
पण मी जर माझ्यामातृ भूमीवर प्रेम करू शकलो नाही,
तर तुझ्यावरही प्रेम करू शकणार नाही.

कारण दुर्बल मनाचा मनुष्य कधीही हुतात्मा होऊ शकत नाही.

कु.बहिरम दिलीप विठ्ठल
टी.वाय.बी.ए. इतिहास

मैं आदिवासी हूँ

मैं प्रीति का पहला इंसान,
मैं किसी का वंशज नहीं हूँ,
ना पौराणिक युद्धों के,
भगोड़े विधवाओं का पुत्र,
बल्कि मैं ही सबका पूर्वज हूँ....!!
मैं आदिवासी हूँ!!
बेशक ! अक्षरों के किताबे,
नहीं पढ़ी मैंने
पर नहीं मेगवारनहि हूँ,
ना ही मैं अनपढ़ हूँ,
जिंदगी को पढ़ता हूँ,
प्रकृति की भाषा, समझने वाला,
मैं एकमात्र हूँ, मैं आदिवासी हूँ,
जंगल और गांव में रहता हूँ,
पर ना किसी से डरता हूँ,
जंगल और पहाड़ चुना मैंने,
वहां रहने का क्योंकि,
साहस और जिगर रखता हूँ,
प्रकृती की आवाज को समझता हूँ,
मैं उसका रक्षक हूँ, मैं आदिवासी हूँ,
ना मैंने अंग्रेजी की चमचागिरी की ना जालियांवाला मैं,
अपनों पर गोलियां बरसाने वाला हूँ
बल्कि संशल कि पहाड़ीयों पर पर मेरे तीरों ने,
अंग्रेजों और उसे की असंख्य बंदूक तोड़े हैं
मैं तो जन्म से ही स्वतंत्र रहने वाला हूँ,
मैं आदिवासी हूँ, ना मैं ब्रह्मन् रहाम्न मरना थोड़ी हूँ
ना वैश्यना शूद्र भी नहीं ईश्वर वर्ण अवस्था मैं
अलग मैं तो सदियों से ही के जरूरत सभी गुण रखने वाला हूँ मैं
आदिवासी वरना मैं जानता था पुण्य ना होता
कर्मकांड का मुझे कोई असर ना मैं जाता स्वर्ग
न जाता नर्क मे तो प्रकृति का पुत्र हूँ,
वापस प्रकृती ओर पुरखोंमे जुड़कर
मे पुरखा देव बन जाता हूँ,
मैं आदिवासी हूँ

नाव :- बागुल चंद्रकांत यशवंत
तृतीय वर्ष कला

Let Me Come Out, and See

This World

Why Not a Girl Why Not A Girl Pepole Pray For A Boy Not For A Girl

When Inneed of Education

Pepole Go ToGondness

Sarawati When In Need Of Money

People Go ToGodness

Laxmi

When In Need Of Courage

People Go To Goddes S

Druga

So Whay Don't They Want A Girl in A Family

The Little Bud Is Beholding Her Journey

Keeping the Patience Of Bloom With Love

A Tender Heart and A Coyz

Dream Sher Went To Be In Tish

World Aboratin Is Never Inxcellent Choice

You Need To Pary Its Worth

How Can You Be So Wild

The Need Of an Our Is To Save the Girl Child

Let Mecome Out and See This World

Writer Name

Vaishanvi Prahlad Gunjal

भारतीय संस्कृती

संस्कृती या शब्दात सम +कृ असे दोन संस्कृत धातू आहेत. त्यांचा अर्थ चांगले करणे असा होतो. धर्मासह नम्रता अंतर्बाह्य जीवनाच्या उन्नत अवस्थेसाठी संस्कृती हा शब्द वापरला जातो.

“भारतीय संस्कृती म्हणजे सहानुभूती, भारतीय संस्कृती म्हणजे विशालता, भारतीय संस्कृती म्हणजे सत्याचे प्रयोग, भारतीय संस्कृती म्हणजे सारखे ज्ञानाचा मागोवा घेत पुढे जाणे” असे भारतीय संस्कृतीचे वर्णन साने गुरुजीनी केले आहे. भारतीय संस्कृती ही देशाच्या इतिहासामुळे, विलक्षण भूगोलामुळे आणि जनतेतील वैविध्यामुळे आकारास आली आहे. शेजारील देशांच्या परंपरा व कल्पना स्वीकारून त्याबरोबर प्राचीन जपून आकार घेतला आहे. भारतात विविध जाती, धर्माचे लोक एकत्रित राहतात. त्यांच्या चालीरीती, परंपरा यात विविधतता असूनही आढळणारे साम्य विविध संस्कृती, उपसंस्कृती आणि हजारो वर्षांच्या परंपरा यांची एकत्रित वळलेली मोट म्हणजे भारतीय संस्कृती होय. ती अनेक आध्यात्मिक गुरुंचे व योग शिक्षकांचे आश्रयस्थान आहे. देशातील विविध रंगी धार्मिक, उस्तव संगीत, नृत्य, स्थापत्य शैली यातील कलात्मक बंध तसेच भौगोलिक रचना आणि येथील पुरातन व आधुनिक संस्कृतीचा मिलाप या गोष्टी जगभरातल्या पर्यटकांना आकर्षित करीत असतात.

वेद हा भारतीय संस्कृतीचा पाया मानला जातो वेद म्हणजे ज्ञान, ज्ञानाच्या अधिष्ठानावर आधारित अशी भारतीय संस्कृती आहे. भारत हे हिंदू, बौद्ध, जैन व शिख या धर्माचे जन्मस्थान आहे. भारतीय संस्कृती हजारो वर्षांपूर्वीची आहे. आपल्या संस्कृतीवर अनेक परकीय आक्रमणे झाली, परंतु ती नाश पावली नाही. भारतीय संस्कृती उपासना, त्याग, संयम, साहिन्नुता यांचे मिश्रण आहे. ती आपल्याला अंधारातून प्रकाशाकडे नेते. जगात जे मंगल, पवित्र आहे. त्याचे आपल्याला दर्शन घडविते.

जगातील सर्व संताना वंदिले, जगातील सर्व धर्म संस्थापकांना आदराने मोठेपण देते. भारतीय संस्कृतीत अनेक महात्मे होवून गेले. ते सर्व महात्मे एका विशिष्ट ध्येयाने प्रेरित झालेले होते. त्याच्यातही मतभिन्नता होती, परंतु त्याचे सर्वांचे ध्येय समाजसुधारणा, समाजाची उन्नती हेच ध्येय होते. महात्मा फुले यांनी स्त्री शिक्षणासाठी आपले सर्वस्व वाहिले. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी दलितांच्याउद्घारासाठी आपले आयुष्य खर्ची केले. महर्षी कर्वे यांनी यांनी विधवा विवाह चळवळ, बाबा आमटे यांनी कुष्ठरोग्यांसाठी अविरत सेवा करून आनंदवन निर्माण केले. या आणि अशा सर्व महात्म्यांनी भारतीय संस्कृती उच्च स्थानावर पोहचविण्यासाठी प्रयत्न केले. नवविचारांसाठी भारतीय संस्कृती खुली केली. याचे उदाहरण म्हणजे साहित्य, वास्तुकला, नृत्य, शिल्पकला, चित्रकला, कॉम्प्युटर इत्यादी क्षेत्रातील कलाविष्कारांचा समावेश होतो. भारतीय संस्कृती ही जगातील सर्वात प्राचीन संस्कृती आहे. रामायण, महाभारत हे भारतीय संस्कृतीतील सर्वात प्राचीन आणि प्रसिद्ध महाकाव्य आहेत.

प्रा. डॉ. खैरनार कैलास कारभारी
इतिहास विभाग
कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर

माझा आदिवासी समाज

पाषाण युगातील आदिमानव हा शाकाहार आणि मांसाहार या दोन्ही आहारांचा आपल्या उदरनिर्वासाठी वापर करीत होता शिकार मासेमारी व कंदमुळे खाणे यासाठी त्याने दगडांची शस्त्रे तयार केली पाषाण युगापासून उदरनिर्वासाठीभटकणारा हा आदिमानव कालांतराने शेतीचा शोध लागल्यानंतर त्यांच्या अस्थिर जीवनाला स्थिरता प्राप्त झाले. अन्न गोळा करण्याच्या प्रक्रियेपासून सुरु झालेला त्याचा प्रवास शेतीपर्यंत येऊन पोहोचला. आदिमानाचा विविध प्राणी, वनस्पती, निसर्ग यांच्याशी संबंध येताच त्याला निसर्गाच आकलन होऊ लागले. हाच आदिमानव आपणाला आज आदिवासी समाजाच्या रूपातपहावयास मिळतो. आदिवासी या शब्दाला समानार्थी असलेला शब्द म्हणजे आदिम होय. आदीम या शब्दाचा अर्थ म्हणजे आदिम पहिला किंवा मूळचा होय.

आदिवासी - देशात अगदी प्रथम वस्ती करून राहिलेले लोक

आदिवासी - भूमीवरचा मूळचा रहिवासी आदिवासी नावाला फार प्राचीन इतिहास आहे. आदिवासी म्हटले की आपल्या डोळ्यासमोर डोंगर दन्यात राहणारा, जंगलात राहणारा, ओबडधोबड चेहन्याचा, जगाशी कुठलाही संपर्क नसणारा समाज समजला जातो. जगाच्या पाठीवर ज्या जीवाने पहिल्यांदा जन्म घेतला तो जीव म्हणजे आदिमानव म्हणजेच आदिवासी. आज जगाच्या पाठीवर ज्या कला अस्तित्वात आहेत त्या सगळ्या कलांचा उद्घाता आदिवासी समाज आहे. आदिवासींची कला, चित्रकला, नृत्य, वादन, गायन, शिल्पकला याला तोड नाही.

आदिवासी हे भारतातील मूळचे खरे आदिवासी पण बाहेरून आलेल्या शक्तिशाली आर्यांनी त्यांना त्यांच्या मूळ स्थानापासून हाकलून दिले. हा इतिहास अनेक अभ्यासकांना मान्य आहे. आदिवासींच्या ऐतिहासिक बदल आणि त्यांना जंगलात हाकलून देण्याबदल कारणे व तसेच कार्यरत बदल महात्मा ज्योतिबा फुले लिहितात.

"शिपायांचे धंदे आर्यजीने केले
शूद्रसंजिंकिले शस्त्रे अंती
शूर भिल, कोळी शाराने तोडले
हाकलून दिले राणीवनी"

महाराष्ट्रात एकूण ४७ आदिवासी जमाती आहेत. या ४७ जमातींपैकी कोकणा ही एक जमात आहे. सर्वसामान्य माणसाला कोकण म्हणजे एक कोकणातील सह्याद्रीच्या दन्याखोन्यात राहणारे. कोकणा आदिवासी लोक आहेत परंतु त्या पलीकडे पालघर, नाशिक, धुळे, नंदुखार जिल्ह्यातील जव्हार, मोरुडा, इगतपुरी, त्र्यंबकेश्वर, पेठ, सुरगाणा, कळवण, बागलान, साक्री, नवापूर या तालुक्यांमध्ये राहणारा तिथला कोकणा आदिवासी समाजाचा काही ना काही संबंध आपल्या दिसून येतो. उन्हाळ्याच्या दिवसात नाशिक - सापुतरा किंवा कळवण - सापुतरा प्रवास करताना कोकणा आदिवासी समाजाचे पाढे, वस्ती, वाडा आपल्या दिसून येतात. या महामार्गावरून प्रवास करताना तेथील आदिवासी बांधव आपल्याला रानभाज्या,

फळे विकताना दिसून येतात. या मध्ये मोठ्या प्रमाणात महिला व त्यासोबत शाळकरी मुले, मुली आपले शैक्षणिक खर्च भागवण्यासाठी हे व्यवसाय करताना आढळून येतात.

कोकणा समाजातील सण - समारंभ

कोकणाच्या पारंपरिक देवांमध्ये वाघदेव, नागदेव, सूर्यदेव, चांद्रदेव, कंसरीमाता, धारणीमाता, डोंगन्यादेव, हिरवादेव, गायदेव, पानदेव अशा देवतांची पूजा केली जाते. धार्मिक सण समारंभात वाघबारस, डोंगन्यादेव, होळी, भोवाडा हे सार्वजनिक महोत्सव गाव पाड्यावरील सर्व कोकणा समाज एकत्र येऊन साजरा करतात. सण साजरा करण्याच्या पारंपरिक पद्धती मौखिक स्वरूपात गीतांचे गायन करून, त्यावर तालबद्ध नृत्य सादर केले जाते यावरून कोकणाचे आदिमपण तर दिसून येते, पण सांस्कृतिक श्रेष्ठत्व हे सिद्ध होते.

कोकणा समाज निसर्ग पूजक असल्याने त्यांचे दैवते आणि श्रद्धास्थाने सुद्धा नैसर्गिक आणि अनाकलनीय अशीच आहेत. कोकणामुख्यतः दोन प्रकारच्या देवतांची पूजा करतात. प्रकृती देवता आणि अन्नदेवता, वाघदेव, नागदेव, पाणदेव, डोंगन्यादेव यांसारख्या निसर्गातील घटकांना देवत्व बहाल करून मनोभावे मनापासून पुजतात. या सर्व प्रकृती देवता आहेत. तर अन्नदेवता म्हणून कंसरीमाऊली (नागली धान्याची रास) यांची पूजा ते करतात कंसरी माऊली म्हणून नाचणीला (नागली) पूजतात. तर नागलीच्यादान्यांना रास किंवा धनलक्ष्मी म्हणून मानतात. सांस्कृतिक दृष्ट्याडोंगन्या देव म्हणजे कोकणाच्या देवांचा राजा मानला जातो.

लोककला :-

मौखिक लोकगीते वैशिष्ट्य पूर्ण नृत्य प्रकार आहे विविध वाढ्ये हा कोकणा जमातीचा अमूल्य ठेवा आहे. विविध समाजातील सांस्कृतिक उत्सव प्रसंगी कोकणा लोकगीतांचे गायन करतात. विशेषता लग्न समारंभ प्रसंगी वर पक्ष आणि वधु पक्ष एकमेकांना चिडवण्यावण्यासाठी विशेष गीत म्हणतात. ढोलनाच, पावरीनाच, ठाकन्यानाच ही कोकणांची आवडती लोकनृत्य आहेत ढोलच्या ठेक्यावर रचलेला कोकणांचाठाकन्या नाच विशेष प्रसिद्ध आहे. पावरीच्यासुरेल आवाजावर तारपा नाच ही कोकणाच्या आवडीचे आहेत.

बोलीभाषा :-

कळवण तालुक्यातील पश्चिम भागात आदीवासी समाज मोठ्या प्रमाणात वास्तवास असल्याचे दिसून येते. येथे मोठ्या प्रमाणात कोकणा बोली भाषा बोलली जाते. गुजरात राज्याच्या सीमारेषा लागत ह्या कोकणा बोलीवर डांगी या बोली भाषेचा प्रभाव पडलेला दिसून येतो. कारण ह्या भागातील लोकांचा दैनंदिन जीवनात गुजरात राज्यातील डांग जिल्हाशी संपर्क जास्त प्रमाणात येतो. म्हणून ह्या भागातील लोकांच्या बोलीभाषेत डांगी बोलीचे शब्द आल्याचे दिसून येतात.

हस्तव्यवसाय :-

कोकणा आदीवासी समाज मुळातच निसर्गाशी एकरूप झालेला आहे. म्हणून या समाजातील काही लोक हे लाकूडकाम, बांबू पासून टोपल्या बनवणे, धान्य ठेवण्या साठी कंगणा, पत्रवाळी, द्रोण तयार करणे,

डिंक, मध, घरगुती वापराच्या वस्तू बनवणे, शेतीसंबंधी अवजारे तयार करणे, यासारखे व्यवसाय करतात. हस्त व्यवसायावर अवलंबून असणाऱ्या लोकांचे प्रमाण मोठ्या प्रमाणावर असल्याचे दिसून येते.

आदिवासी समाजातील समस्या :-

स्वतंत्र भारत आज स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव साजरा करत असताना या 75 वर्षांनंतर ही आदिवासी समाज हा विकासापासून उपेक्षित असलेला आपल्याला दिसून येतो याचे मुख्य कारण म्हणजे अक्षर ओळख न झालेला हा समाज अलीकडच्या काळात हा समाज काही प्रमाणात शैक्षणिक प्रवाहात आलेला दिसून येतो. समाजामध्ये शिक्षणाचे महत्त्व वाढले आहे परंतु दहावी, बारावीनंतर उच्च शिक्षणाचे प्रमाण कमीच असलेल्या दिसून येत. त्याचे मुख्य कारण म्हणजे या समाजातील विद्यार्थ्यांना शालेय जीवनापासूनच कुटुंबाला आर्थिक हातभार लागावा म्हणून मोलमजुरी करावी लागते त्यामुळे हे विद्यार्थी उच्च शिक्षणापासून वंचित राहतात.

जल, जंगल, जमिनीचा मूल मालक असलेला हा आधीवासी समाज अजूनही मोठ्या प्रमाणात वेटविगारी म्हणून जीवन जगताना आढळून येतो. स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवी ही हा समाज रोजगार शोधण्यासाठी भटकंती करत आहे. मिळेल ते काम करून आपले दैनंदिन जीवनाचा गाडा चालवत आहे. जीवन जगत असताना ह्या समाजातील लोकांना तारेवरची कसरत करावी लागत आहे. म्हणून या समाजाला मुख्य प्रवाहात आणण्यासाठी सर्वच घटकांनी जबाबदारी आहे. येणाऱ्या काळात हा समाज नक्कीच प्रगती पथावर येईल अशी अशा बाळगू या..

प्रा. डी. के. चक्राण

मराठी विभाग

माझी संस्कृती

भूमिका :- भूमिका आपल्या नाथकथित सुसंस्कृत समाजाचा, आदिवासी समाज आणि त्यांच्या संस्कृतीकडे बघण्याचा दृष्टिकोन काय आहे? मग ते पर्यटक असो, पत्रकार असो, लेखक असो, वा समाजशास्त्रज्ञ असोत, साधारणपणे प्रत्येकाचा एकत्र प्रयत्न हेच साधण्याचा असतो की आदिवासी मध्ये आश्चर्यकारक आणि अद्वितीय काय आहे? आदिवासींच्या लैंगिक

जीवनातील आणि चालीरीतीबद्दल सनसनाटी वर्णने खूप आहेत. परंतु त्यांच्या परिवारातील त्यांच्या जीवनातील मानवी वेदना समजून घेतल्या नाहीत. त्यांच्या अलौकिक विश्वास, गूढवाद, आणि अद्भुत विधी दिसते, परंतु त्यांच्या जीवनातील प्रयत्नशील संघर्षाचे बहुरूपी आणि प्रामाणिक चित्र नाही. आदिवासी संस्कृती आजही एक वेगळी निम्मं दर्जाची जात म्हणून एक आश्चर्य सादर केले जाते.

परिचय :-

कोणत्याही समाजाचा भूतकाळ खूप महत्त्वाचा असतो. आदिवासींच्या संदर्भात विचार केला तर प्रश्न अधिक नवीन होतो की, त्यांना आदिम मानवी सभेतेच्या पूर्ण पुरातन वास्तू म्हणून आदिम जीवनं परिस्थिती वेगळे ठेवायचे की अधिकनिक विज्ञान आणि तंत्रज्ञानात प्रगतीत सामावून घ्यायचे?

नागर संस्कृती पासून दूर व अलिप्त राहिलेले संबंधित प्रदेशातील मुळचे रहिवासी म्हणजे आदिवासी, असे सामान्य म्हणता येईल.

"आदिम वास्तवाधीस म्हणजे आदिवासी
मानलेल्या गुंसाठी अजंठा देणार एकलव्य म्हणजे आदिवासी
छत्रपती चे मावळे हणजे आदिवासी
अन्याय विरुद्ध पहिला बंड पुकारणारे अध्यक्रांतीवीर राघोजी म्हजे आदिवासी
संस्कुरुतीचे जनक म्हणजे आदिवासी
पर्यावरण चे रक्षण करणारे म्हणजे आदिवासी
गरिबीत जगणारा पण मना चा राजा म्हणजे आदिवासी...."

संस्कृती आणि परंपरा :-

बहूते आदिवासी संस्कृतीच्या प्राथमिक स्तरावर राहतात ते सहसा प्रादेशिक गटामध्ये राहतात आणि त्यांची संस्कृती अनेक बाबतीती स्वयंपूर्ण रहाते. या संस्कृती मध्ये ऐतिहासिक कृतूहलाच अभाव आणि काही पिढ्यचा खरा इतिहास हा दवडला गेला.

अनुक्रमने दंतकथा आणि पौराणिक कथांमध्ये मिसळला जातो. मर्यादित श्रेणी आणि अल्प लोकसंख्येमुळे या संस्कृतीचे स्वरूप स्थिर रहाते. कोणत्याही कालखंडात होणारे सांस्कृतिक बदल त्यांच्या प्रभावाने व्यक्तीमध्ये तुलनेने मर्यादित असतात. परंपरा केंद्रित आदिवासी संस्कृती या कारणास्तव अनेक पैलूंपैकी पुराणमतवादी

असताना. पण भारतात हिंदू धर्माची संस्कृती यांच्यात दिसते आणि त्यांना सनातनचे वंशज म्हटले जाते. आदिवासी जमातीत गीत गायनाचे प्रसंग वारंवार येतात. आदिवासी गीतांचा व साहित्याचा अर्थातच संस्कृतीशी निकटचा संबंध असतो. जमातींचा इतिहास सांगण्यासाठी आयुष्यातील वेगवेगळ्या प्रसंगांचे वर्णन करण्यासाठी गीतरचना करण्यात येते.

आदिवासी गीतांचे काही प्रकार :-

१) सर्वसामान्य गीते	२) धार्मिक गीते
३) प्रासंगिक गीते	४) शाश्र गीते गीते
५) कोळी गीते	६) बोधगीते
	७) लोकगीते

मुल्यांकन :-

आदिम जमातीचा अदिवास अतिशय दुर्गम भागात आहे. त्यामुळे त्या भागात आरोग्य, शिक्षण सुविधा तसेच इतर सुविधा पुरविणे एक मोठे आव्हान आहे. कधीकाळी आदिवासी समाज म्हणजे जंगल राहणारा वस्त्रशून्य किंवा अर्ध वस्त्र समाज असणारी ओळख आता मात्र आदिवासी सामाजानेही मुख्य प्रक्षाची वाटत धरली आहे. या समाजातून शिक्षण आणि स्पर्धा परीक्षा मध्ये निपुनता दाखविण चा टक्का देखील वाढला आहे. वर्तमानातून उज्ज्वल भविष्यकडे आणि समाजाचा मुख्य प्रवाहात जाताना आपल्या गौरवशाली परंपराचे जातं करणारा आदिवासी समाज अशी एक नवी ओळख निर्माण झालेली आपणास दिसून येते. आदिवासींना ढाल करून काहीनी शक्तींनी मध्यल्या काळात या विकासत खोडा घालण्याचा प्रयत्न केला. मात्र खर्या-खोट्या बोध झालेला आदिवासी आज नक्षलवाद्यांनाहि विकासात आडवे येऊ नका असे छातीठोकपणे सांगत आहे. पोलीस दलाच्या सहायाने नक्षलवाद्यांचा उघड विरोध करून इथे आता विकासाची वाटचाल सुरु झाली आहे.

नाव:- किरण जेजिराम चौधरी
तृतीय वर्ष कला

आदिम संस्कृती

आदिवासी, आदिवासींचे प्रश्न हा या जगातील प्रमुख जमाती मधील एक आहे. आधीवासी हा शब्द १९३० च्या काळात आदिवासी राजकीय कार्यकर्त्यांनी आदिवासींना स्वदेशी ओळख देण्यासाठी वापरला गेला होता.

यातील बहुतांश भागातील घटनात्मक तरतुदीनुसार आधीवासी समाजाचा अनुसूचित जमाती प्रवर्गा मध्ये समाविष्ट आहे. तेलंगणा, आंध्र प्रदेश, छत्तीसगड, गुजरात,झारखंड, मध्य प्रदेश, महाराष्ट्र, ओडिशा, पंजाब,राजस्थान या राज्यांमध्ये प्रामुख्याने आदिवासी समाज वास्तवास असल्याचे आढळते. आदिवासी समाज हा भारतातील मूळ रहिवासी असल्याचा दावा केला जात आहे. आदिम संस्कृतीचा उद्घाता आदिवासी समुदाय आहे. भारतातील आदिवासींच्या काही प्रमुख जमाती आपण पाहू शकतो. उदा.अंध, कातकरी, कोकणा, कोरकू, गोंड,ठाकर, पारधी, पावरा, कोळी, महादेव कोळी, माडियागोंड, वारली, हलबा,पारधी,पावरा, भिल्ल या व अशा एकूण ४७ प्रमुख जमातींचा समावेश होतो. आदिवासींच्या भाषा सर्वेक्षणात पूर्व काळातील अनेक मूळ आदिवासींच्या बोली भाषा आढळून येतात उदा. कोकणी, भिल्ल, अहिराणी, डांगी, माडियागोंड, पावरा, मावची व इतर काही भाषा सांगता येतील. परंतु पूर्वीच्या अनेक बोली भाषा काळाच्या ओघात नष्ट झालेल्या आहेत.

आदिवासी समाजात हाळूहळू शैक्षणिक बदलामुळे अधुनिकते कडे जात आहे. तरी पण समाजाने आपल्या संस्कृतीचे जतन, संवर्धन,प्रचार, प्रसार केलेले आहे. प्रामुख्यानेबद्धितलं गेले तर परंपरेनुसार चालत असलेल्या बोहाढ्यातील विविध आदिवासी देव-देवता यांचे मोखाटे परिधान करून सांभाळच्या आवाजावर नचावले जातात. विविध लोककला, नृत्यकला, शिल्पकला,लोकगीत, थाळगीत,लोककथा हे अधिवासींचे वेगळेपण सिद्ध करून जाते.आदिवासीनिसर्गवादी आहे. जल, जंगल, जमीन, पशु- पक्षी, ह्या निसर्गाला जन्मतःच आदिवासी समाजाने पुजले आहे. म्हणून हा समाज निसर्गपूजक आहे. निसर्गाचाच आपले देवता मानतात.

पश्चिम महाराष्ट्रातील प्रामुख्याने ठाणे, नाशिक,पालघर, सुरगाणा, पेठ येथे आदिवासींची घरे हे खिडक्या, भिंती ह्या कुडाच्या साह्याने तयार केलेल्या, उत्तरत्या छापराच्या असलेले अंधारी असतात.घराच्या शेजारीच आपल्या परिवारातील एक भाग आलेल्या जनावरांसाठी जागा तयार केलेली असते. कारण पशुधन हा या समाजाचा महत्वाचा घटक आहे. आदिवासी संस्कृतीत व वस्तू कलेतून व्यक्त होते ये म्हणजे जगाच्या अस्तित्व संकल्पना निसर्गदेवता, जमीन, पाणी, प्रकाश, आकाश सर्वांना एकत्र साधणारे दिसून येतात.आदिवासी संस्कृती मधून विविध कलाविष्कारत्यामागची मानसिक, सामाजिक व सांस्कृतिक भूमिका आदिवासी समाजाला समजावून देणे आवश्यक आहे. नागरीकरण, आधुनिकीकरण या वेगाने वाढल्यामुळे आदिवासी संस्कृती आदिवासी कलेचा न्हास होण्याकडे वाटचाल सुरू झालेली आहे. जर ह्या कला नामशेष झाल्या तर भारतीय पारंपारिक कलांचा आत्मास निघून जाईल हे टाळायचे असेल, तर आदिवासी संस्कृती व कलेचा अभ्यास करून ते आदिवासींच्या धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक व पर्यावरणीय मूल्यांची कशी निंगडित आहे दाखवण्याची जबाबदारी आदिवासी अभ्यासकावर आहे.

नाव : चक्राण यश रामदास
द्वितीय वर्ष विज्ञान

जयदर एक सुंदर गाव

कळवण तालुक्यातील पक्षिमेस२५ किमी अंतरावर असणारे व अर्जुन सागर धरणाच्या खालील भागात असलेले अतिशय सुंदर गाव म्हणजे जयदर. जयदर हे एक अतिशय प्राचीन गाव असून येथे अनेक समाजाचे लोक गुण्यागोविंदाने राहतात. हे लोक त्यांचा व्यवसाय म्हणून शेती, कुकुटपालन, शेळीपालन तसेच मेंढी पालन सुद्धा करतात. आमचे गाव हे अतिशय सुंदर असून या गावाच्या चारही बाजुला वन्यजीव, पक्षी व झाडांनी असलेले हिरवेगार डोंगर आहे. जयदर या गावाची शान म्हणजे तिथे असलेले स्वामी गुरुदत्त यांची मंदिरे व पुनद नदी जयदर गावातील जवळ जवळ ९० % टक्के लोक साक्षर असून मोजकेच लोक निरक्षर आहेत. जयदर गावात एक अंगणवाडी असून प्राथमिक शाळा आहे. महाराष्ट्र राज्यातील नाशिक जिल्यातील कळवण तालुक्यातील जयदर हे गावआहे. नाशिक जिल्ह्यापासून जयदर गावाचे अंतर सुमारे ९० किमी आहे. तर तालुक्याच्या ठिकाणाहून जयदर गावाचे अंतर सुमारे ३० किमी आहे. जयदर गावाचे क्षेत्रफळ सुमारे २०४.२ हेक्टर आहे. जयदर गावाची एकूण तीन पाढ्यात विभागणी झाली असून २०११ च्या जनगननेनुसार, येतील लोकसंख्या ११६७ आहे. जयदर गावात पुणेगाव, चीरपाडा व मुख्य गाव जयदर असे एकूण तीन पाडे आहेत. या तिन्ही पाढ्यांची वसाहत म्हणून जयदर गावास संबोधले जाते. या गावात सुमारे २५७ कुटुंब आहेत. येथील एकूण पुरुष लोकसंख्या ५८१ आणि महिलांची संख्या ५८६ आहे. या गावात एक सबपोस्ट ऑफिस आहे. या गावात सार्वजनी राज्य परिवहन सेवा उपलब्ध आहे. हे गाव राज्य महारार्गवर आहे. तसेच या गावात रेल्वेस्थानक, राष्ट्रीयकृत बँकनसून या गावात कृषी सोसायटी आहे. जयदर गावात बचत गट आहे. या गावात गुरुवारी आठवडा बाजार भरतो या पवित्र दिनी भरत असतो. या गावात सार्वजनिक वाचनालय नाही. या गावात तील लोकांकडे वृतपत्र सेवा आहे. या गावातील लोक हे धार्मिक असून अनेक प्रकारचे सणउत्सव साजरे करतात. त्या मध्ये विशेष म्हणजे बैलपोळा, नागपंचमी व आदिवसी समाजाची कुलदैवत असणारी डोंगन्यादेव हा सन मोठ्या प्रमाणात, आनंदात साजरा केला जातो. या गावातील ऐतिहासिक गोष्ट म्हणजे हे गाव पुनद नदीच्या काठी वसलेले असून येथे श्री क्षेत्र सिद्धेश्वर महाराजाची मंदिरे असून, कळवण तालुक्याचे भाग्यविधाता स्वर्गीय आमदार ए.टी.पवार. साहेब यांनी बांधून दिलेल्या अर्जुन सागर हे धरण आहे. या गावातील लोक हे निर्वेशनीअसून अनेक प्रकारचे उद्योग आहेत या गावात लाभलेला अतिशय सुजलाम, सुफलामसुंदर असा तालुका म्हजे कळवण होय. कळवण हे नाशिक जिल्ह्यातील अतिशय महत्वचा तालुका आहे. या ठिकाणी साधारण शेती हा मुख्य व्यवसाय केला जातो उस, कांदे, आणि कडधान्य, तृणधान्य हे पिक घेतली जातात. ह्या तालुक्यातील लोक सुरक्षित व प्रेमळ आहेत. कळवण तालुक्यापासून २४ ते २५ किमी. अंतरावर अभोणाजवळून ५ ते ६ किमी. अंतरावर चणकापूर हे धरण आहे. फार प्रचीन काळी हे धरण बांधण्यात आला आहे. कळवण तालुक्यात सप्तशृंगीगड, धोडपकिल्ला, कन्हेरगडकिल्ला, मार्कण्डेय पर्वत, चणकापूर व अर्जुन सागर धरण आहेत अशी अनेक प्रकारची प्रेक्षनीय स्थळे आहेत.

जयदरमध्ये ,सी पी एम, भारतीय जनाता पक्ष, राष्ट्रवादी हे या भागातील प्रमुख राजकीय पक्ष आहेत. जयदर या गावाच्या सर्वगाणी विकासास पोलीस पाटील व सरपंच यांचा मोलाचा वाटा आहे.त्यांनी या गावात रस्त्यांची, पाण्याची, घराची, व गावातल्या प्रत्येक घरात नळाची व्यवस्था केलेली आहे. आमचा गाव एक आदर्श म्हणून ओळखला जातो. आमच्या गावाला खूप सरे बक्षीस हे पर्यावरण संतुलित समुद्भ संत गाडगेबाबा ग्राम स्वचताअभियानाअंतर्गत सन २००२-०३ या यावर्षातीलसर्वत्कृष्ट कामगिरी बजावल्या बदल ग्रामपंचायतजयदर तालुका कळवण जिल्हा नाशिक यास राष्ट्रसंततुकडोजी महाराज ग्राम स्वच्छ अभियानस्पर्धेअंतर्गत पारितोषिक ४.२५ लाख २००९ सालीदिले गेले होते.पुनद गौरव पुरस्कार व २००८ साली निर्मल ग्राम पुरस्कार देण्यात आले होते.

नाव:- भान्सी संदीप सोनिराम.

प्रथम वर्ष वाणिज्य

माझा आदर्श गाव

बागलाण तालुक्यातील पश्चिमेस १२ किलोमीटर अंतरावर चाफेचा पाडा (देवपूर) हे पूर्ण आदिवासी गाव वसलेले आहे साक्षरतेचे प्रमाण ९०% आहे मुख्य व्यवसाय शेती असून उत्पादन साधनासाठी शेतीला पूरक व्यवसाय म्हणून गुरे पालन, कुकुट पालन हे जोड धंदे आहेत. गावात प्राथमिक व अंगणवाड्या संस्था आहेत गावात फक्त अनुसूचित जमातीचे लोक आहेत सर्व लोक नैसर्गिक असून औद्योगिक आहेत गावाचे प्रमुख सण उत्सव म्हणजेडोंगन्यादेव, नागपंचमी, पोळा, वसुबारस, होळी, हे सर्व धार्मिक सण साजरे करतात. गावातील व्यक्ती म्हणजे कै. गंगाधर काळू जगताप यांनी शाळेसाठी दोन एकर जमीन मोफत दिली. गावाच्या सर्वांगीण विकासासाठी रामदास केदाबागुल हे प्रयत्नशील यांचे सेवेअंतर्गत गावाला खूप सारे पुरस्कार बक्षीस मिळाले आहेत त्यांच्या त्यांच्यातूनच पहिले बक्षिसे पर्यावरण संतुलित समृद्ध ग्राम योजनेअंतर्गत मिळालेले आहेत. त्यानंतर संत गाडगेबाबा ग्राम स्वच्छता अभियान अंतर्गत सन २००६-२००७या वर्षातील सर्वोत्कृष्ट कामगिरी बजावल्याबद्दल ग्रामपंचायत चाफ्याचापाडा तालुका सटाणा जिल्हा नाशिक राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज स्वच्छ ग्राम स्पर्धेअंतर्गत पारितोषिक विकास विभागाकडून ६.२५ लाख दिले गेले. २००६ साली निर्मलग्राम पुरस्कार देण्यात आले. गिरणागौरव पुरस्कार २००८ चे खूप सारे पुरस्कार आमच्या गावात देण्यात आले. तसेच ऐतिहासिक बोलायला गेलो तर, आमच्या गावाच्या पूर्वेस बागलाण तालुका हा महाराष्ट्र राज्यातील नाशिक जिल्हाचा एक तालुका आहे. क्षेत्रफळ १४७७ कि.मी. आहे लोकसंख्या ३११ ३९५ (२००१) च्या जनगणनेनुसार शहरी लोकसंख्या ३२हजार एवढी आहे. साक्षरतेचे प्रमाण ५८% आहे. बागलाण तालुक्याचा वैशिष्ट्य म्हणजे पुरातन काळापासून ऐतिहासिक महत्व आहे. बागलाण तालुक्यातील इसन १३०० ते १७०० या कालखंडात बागुल घराण्यातील राजे राज्य करीत होते त्याच्या नावावरून या प्रदेशाला बागलाण हे नाव देण्यात आले आहे. छत्रपती शिवाजी महाराज सुरतची लुट करून प्रतीच्या मार्ग निघाले असतांनात्यावेळी साल्हेर मुल्हेर ची लढाई झाली या लढाई ची (rise of the maratha power) या पुस्तकात न्यायमर्तीरानडे नी उल्लेख केला आहे. बागलाण संतांची भूमी आहे. वैकुंठ वासी यशवंतराव महाराजांनी भीषण दुष्काळ दामाजी पंतासारखी भूमिका बजावून भुकेल्यांना अन्न देले जनावराचे प्राण वाचविले म्हणून त्यांना देवमामलेदार नाव भूषविले गेले. बागलाण तालुक्यातील समाज १७१ गावामध्ये विखुरला आहे सामाजिक रचनेनुसार ६६ गावातील आदिवासी समजामुळे आदिवासी गावा १०५ गाव बिगर आदिवासी समाज असे दोन विभाग पडले आहेत. बागलाणची प्रमुख बोली भाषा अहिराणी आहे. आदिवासी भागात कोकणी, भिल्लह्या बोलीभाषा सुधा आहेत. बागलाण तालुक्यत प्रामुख्याने शेती हा मुख्य व्यवसाय आहे. तसेच पशुपालन, कुकुट पालन, घोंगड्या विकणे हे व्यवसाय परंपरागत आहेत. बागलाणचे प्रमुख स्वातंत्र्य सैनिक नहार गोपाल शेठ व त्यंचे सहकार्यानी सामजिकरीती रिवाज संस्कृती जिवंत ठेवल्या आहेत. बागलाण तालुक्यात ठेंगोडा येथे सूतगिरणी आहे व शेवरे येथे साखर कारखान कार्यरत आहे. बागलाण तालुक्यातील हिंदू मुस्लीम, जैन हे मुख्य धर्मातील लोक गुणाय गोविंदानी एकत्र वास्तव करतात. सामाजीक परंपरेनुसार सण उत्सव साजारे केले जातात. त्या सटाणा येथे देवमामलेदार, मुल्हेर येथे रासक्रीडा हे उत्सव होतात. मुल्हेर किल्ला हा

शिवाजी महाराज यांनी हा मुल्हेर किल्ला सन. १६६२ पेशवा मोरोपंत यांनी जिंकला होता. सन १८१८ ह्या पेशवा इंग्रज मराठा युद्धा नंतर ह्या किल्यावर चार मोठ्या तोफा असल्याचे काही उल्लेख सापडता फत्ते लष्कर रामचंद्र प्रसाद, शिवप्रसादव मार्कण्डेय अशी त्यांची नवे होतीत्यातील शेवटची तोफ इंग्रजांनी वितळवल्याचे कळते. त्यातील ३ तोफ्यान पैकि तोफ रामप्रसाद व शिवप्रसाद हे २०२१- या २०२२ जंगलात शोध मोहिमेत सापडल्या होत्या. दि मार्च ६ .२०२२ रोजी पुरातत्व खाते नाशिक विभागाची परवानगी घेऊन सदर तोफ साहियाद्री प्रतिष्ठान मार्फत १२ तासात मुल्हेर गडावर पोहच केल्या. शेवटच्या युद्धा नंतर महाराष्ट्रातील इतर बर्याच किल्याप्रमाणे हा किला बेवारस अवस्थेत आहे. त्याच्या शेजारी दोन किल्लेमोरा व हरगड ही त्याच स्थितीत आहेत. त्याच्या वर जायच्या वाटा बंद झाल्यामुळे हरगडावर जाने हि अवघड झाले आहे. ह्या गडावर निसर्गरम्य वातावरणपाहायला मिळतो खरतर ह्या सगळ्या गोष्टींवर सरकारने गाभिर्याने लक्ष दिले पाहिजे. तसेच त्या किल्या सोबत पच्छिम दिशेला येतो साल्हेर किल्ला. हा साल्हेर मुल्हेर या जोडीतला हा साल्हेरचा किल्ला असून साहियाद्री पर्वतरांगेतील महाराष्ट्रातील सर्वात उंच किल्ला आहे. हा किल्ला नाशिक जिल्हातीलबागलाण तालुक्यात आहे. नाशिक जिल्हा हा महाराष्ट्रातील गोरीदुर्गाच्या बाबतीत अतिशय संपन्न आहे. नाशिक जिल्ह्यामध्ये ५७ गिरिदुर्ग किल्ले आहेत. या गिरिदुर्गामध्ये महाराष्ट्रारील सर्वात उंच असा साल्हेर किल्ला येतो. साल्हेर युद्ध इस १६७१-७२ मध्ये शिवजी महाराजांनी साल्हेर दुर्ग किल्ला जिंकला त्यांच्या कडून तो परत जिंकून घेण्य साठी मुघल फौजा चाल करून आल्य आणि त्यांनी साल्हेर च्या दुर्गाला वेढाघातला तो फोडण्यासाठी शिवाजी महाराजांनी सूर्योजीकाकडे, मोरोपंत पिंगळे आणि प्रतापराव गुजर यांना पाठवले. इखाल्लखानहा मुघल सेनेचा अधिपती होता. एक तर्फने लष्करांनी घेरा घातला एक तर्फ मावळे लोक शिरले आणि मारामारी केली मोठे प्रचंड युद्ध केले मुघलांचीफौज लाखोच्या आसपास होतीतर मराठी फौज त्यांच्या तुलनेत पन्नास हजार इतकीहोती. या युद्धा मध्ये इखाल्लखान याचा पाडाव झाला. या युद्धात शिवजी महाराजाचे एक सहकारी पुरंदर तालुक्याती पांगारे गावचे शिलेदार सूर्योजी काकडे हे छोट्या तोफेचा गोळा लागुन पडले. युद्धांचा मोघलांच्या मनावर फार मोठा परिणाम झाला तेव्हापासून ते शिवाजी महाराज अंजिक्य आहेत से मानू लागले.

नाव गौरव अशोक जगताप
प्रथम वर्ष वाणिज्य

आदिवासी संस्कृती

आमची आदिवासी संस्कृती नाशिक जिल्हाच्या कळवण तालुक्यातील आदिवासी जमाती डोंगन्या देवाचे पंधरवडा उत्सवाच्या स्वरूपात साजरा केला जातो उत्सवाचे पंधरा दिवस डोंगन्या देवाचा उपवास धरून केवळ शेंगा गुळ व लहायचा आहार घेतला जातो उडीद दाल व मेथीची भाजी खाऊन एकत्रित रित्या उपवास सोडला जातो उंबराच्या झाडाचे तोरण असलेले मांडव घडले जाते सांगता समारंभाच्या दिवशी डोंगन्या देवाचा दिवा लाऊन नृत्य गायन करत जागरण केले जाते या कार्याक्रमास्ठी आजूबाजूच्या गावातील लोकांना निमंत्रित केले जाते

आमची संस्कृती म्हणजे काय ?

अमवस्या रात्रीला डोंगराच्या

माथेच्या कापरीमध्ये दिवा लाऊन

अंधान्याच्या उजाड करणारी, थंडीला उर्जा देणारी,

आमची संस्कृतु म्हजेच, डोंगन्या देव आहे.

आदिवासी भागात दिवाळी नंतर मार्गशीष महिन्यात आदिवासी बांधवांचे दैवत म्हणजे डोंगन्या देवाचा मोठा उत्सव साजरा केला जातो. या उत्सवाच्या थोडक्यात घेतलेला आढावा मना डोंगन्या देवाचे उंच डोंगरवर...

या सारखी विविध गीते पवारीच्या मधुर सुरावर, तालावर डोंगन्यादेव या निसर्ग देवतेची गौरवगाथा गायली जाते. पवारीच्या सुरेल सूर व आदिवासी गीत कानवार पडले कि, आदिवासी बांधवांचे जीवन कहाणी व समाजाचे संपूर्ण चित्र डोंगन्या देव उत्सव मोठ्या आनंदाने व भक्तहीभावने साजरा केला जातो. यालाच आदिवासी बांधव भाया असेही म्हणतात.

नाशिक जिल्यातील पेठ, सुरगाणा, कलवण, बागला या तालुक्यातील आदिवासी भागातील कोकणा समाज डोंगन्या देवाचा कार्यक्रम मार्गशीष महिन्यात चंद्र दर्शनान नंतर गावात सुख - शांती मिळावी, निसर्गाचा कोप होऊ नये, शेतातील पिक चांगले यावे, घर संसाराची भरभराट व्हावी, यासाठी डोंगन्या देवाची पूजा शेवन्या माउली(पुजारी) च्या थाळ गीताने, भोपामाउली, पवारकर व गावकरी मंडळी यांच्या साक्षीने मांडत असतात. साधारण पंधरा दिवस चालणाऱ्या आय उत्सवात आदिवासी बांधव आपल्या दारी उंबराच्या पानांचा तोरण बांधतात. आणि झेंडूच्या झाडाला दैवत मानून त्यांची पूजा करतात. घरधनी माउली आपल्या घराचे अंगण गोमुत्र व शेणाने सारवतात त्या देवखळीवर किवा गावातील हनुमान मंदिराजवळ किंवा मोकळ्या जागेत पाच माऊलीच्या हातून थोम्ब उभारला जातो. या जागेवर मुळासकट उपटून आणलेले झेंडूझाड लावतात. या देवदांड्याजवळ मोरांच्या पिसांच गुच्छ (मोरकुचा), काकडी, नागलीचे दाणे, उदाचे दाणे ठेऊन दिवा लावला जातो. या कार्याक्रमात पाच, सात, बारा दिवस थोम्बजवळ मावल्या गोलरिंगण करून नाचतात. दररोज रात्री डोंगन्या देवाचे गण्यामध्ये विविध आदिवासी देव्याचे वर्णन, गौरव गात फेर धरून टाळ्यांच्या एका सुरात, एका तालात नाचतात, गाण्याची प्रत्येक ओळ बदली कि नाचण्यात बदलत होत असतो.

आदिवसी जमातीमध्ये आढळून येणाऱ्या धर्मश्रद्धा व धर्माचरण कोकणा जमातीत हि दिसून येते. अलौकिक शक्ती व दिव्य प्राण्यांवरील विश्वास म्हणजे धर्म होय.

जलदेवता, अग्निदेवता, पप्राणीदेवता यांसारख्या निसर्ग देवता बरोबरच देवतेचा यावर कोकणाचा विश्वास आहे. कोकण मुख्यतः निसर्गपुजक आहेत. त्यमुळे त्यांची दैवते आणि श्रद्धास्थानाहे सुधा निसर्गाधिन असतात. कोकणा बर्याच वर्षापासून शेतीवर स्थिरावल्यामुळे शेत पिकवणारा पाउस हा सर्व श्रेष्ठ देव आहे असे आम्ही आदिवासी आजही मानतो. आणि मनातच राहणार व आमची संस्कृती टिकवण्याचा काम आदिवासी जमात करताना दिसून येत आहे. व त्यामध्ये आपल्याला मानवी रुपामध्ये अनेक देव दिसून येतात.

खुट्या देव कोकणी आदिवसी समाजाची रुद्धी परंपरा नुसार पावसाळ्यात पिक शेतात उभे असताना पौर्णिमाच्या दिवशी पळसाच्या झाडाच्या फांद्या तोडून कोकणा आदिवासी शेतकरी आपल्या शेतात मध्यभागी फांदी उभी करून देतात. कोकणा आदिवासी समाजाच्या रुद्धी - परंपरा नुसार श्रध्येनुसार चंद्राच्या तेज पळसाच्या पानावर पडतो व त्या शेतातील पिक जास्ती जस्त पिकतो. त्या दिवशी कोकणा आदिवासी समजाचे लोक कामाला जात नाही. यामध्ये येणारा निसर्गाचा संबंधित असणारा तो म्हणजे वाघ देव आणि वाघ देव यांचे पूजा कोकणा आदिवासी रुद्धी परंपरा नुसार ज्या ठिकाणी कोकणा आदिवासी वस्ती असते त्या गावाच्या शिवाजवळ त्या ठिकाणी पांढरी म्हणून देव बसविलेला त्या ठिकाणी पूजा करण्यासठी अगोदर गावातील प्रत्येक कुटुंबाकडून दहा ते विस रुपये वर्गणी करून या पैशांचे लाल रंगाचा कोंबडा व लाल रंगाची कोंबडी खरेदी करून गावाच्या शिव जवळ पांढर म्हणून देव असतो. गावातील भागत किंवा गावाचा प्रमुख मुखिया जो असतो त्याच्या हाती पूजा करून कोंबड्याच्या बळी दिला जातो. कोकणा किंवा गावाचा प्रमुख आदिवासी परंपरेनुसार श्रुतीनुसार शेतात काम करत असताना किंवा जंगलात फिरत असताना वाघदेव नागदेव यांच्यापासून धोका निर्माण होत नाही असे श्रद्धा आहे.

नाचणी (नागली कंसार देव) ह्या धन्याला कोकणी आदिवासी समाजामध्ये कांसरामाता असे म्हणतात. नाचणी हे पीठ पावसाळ्यात शेतात तिची लावणी केली जाते. पिक परिपक्व झाल्यानात्तर कापणी च्या दिवसी पूजा करून, नैवेद्य दाखवून कापणीला सुरवात केली जाते. नाचणी ह्या पिकाची मळणी साधारण मार्च / एप्रिल महिन्यात केली जाते. मळणी झाल्यानंतर दाण्याची (रास) पूजा केली जाते. आदिवासी संस्कृती

नाव - भास्कर गायकवाड
तृतीय वर्ष कला

माझे गाव कोसवन

गाव म्हटल म्हणजे हिरवळ पक्ष्यांची किलबिलाट प्राण्यांचे आवाज आणि अद्भुत निसर्ग सुदानी शहरातील धावपडीच्या जीवना पेक्षा गावातील शांत जीवन काहीही चांगले असते जास्त करून लोकांना जन्म खेड्या गावातच झालेके आहेत नंतरच काळात नौकरी तसेच शिक्षणामुळे त्यांना शहरातील वास्तवनायत यावे लागले परतू हरीही तुम्हास आपल्या गावाचा विसर पडू नये म्हणून ह्या लेखात आम्ही आपल्यासाठी मी व माझे आई सुट्यांच्या दिवशी गावी जातो माझ्या गावाचे नाव कोसन गाव आहे महाराष्ट्रातील आहे माझे गाव क्षेत्रफळाच्या दृष्टीने खूप लहान आहे गावात माझे बाबा शेती करतात थेथ त्यांचे एक घर आहे मला गावी गेल्यावर खूप शांत आणि आनंदी वाटते माझ्या गावाच्या चारही बाजूना हिरवी शेत आहेत या शिवाय अनेक माझ्या गावातील सर्व लोक एकमेकांसोबत मिळून मिळून राहतात येथील लोकांना मुख् वेवसाय शेती आणि आहे माझ्या गावात एक मोठी नदी आहे उन्हाळ्यात सुखामध्ये दुपारी मी एक मंदिर आहे या मंदिराच्या ओट्यावर दरोज संध्याकाळी गावातील वृद्ध लोकांना बसलेले असतात या दिवशी माझ्या गावात एक शाळा देखील आहे पण तेथे फक्त पहिली हे चौथी शिक्षण साठी मुले जवळच्या तालुक्याच्या किवा जिल्हाच्या शहरात जातात द्व भगवान शंकर मंदिर आहमाझ्या गावात प्रसि . तागिने आणि खेळणी मोठ मोठी दुकाने श्रावण महिन्यात या मंदिराच दर्शना साठी दुरून दुरून लोक लागलेली असतात मून आजूबाजूच्या गावची लोक आमच्या गावात येऊन आम्ही क्रिकेट तसेच इतर खेळ खेळतात माझ्या गावात खूप सारे मोकळे मैदान आहेत

माझ्या गावातील हवा खूप शुद्ध आहे शुद्ध हवे मुले गावातील सर्व लोक निरोगी आणि दिर्गा आयु आहेत मला शेता मध्ये जाऊन बसायला खूप अवडते माझ्या गावात आधुनिक नसल्यामुळे गावातील जास्त रस्ते हे मातीचे आहेत माझी इच्छा आहे कि मि झाल्यावार इंजीनेराय बनून गावाचे रस्ते व इतर कामे विकासाचे कामे करून पूर्ण करीन मला माझे गाव खूप आवडते माझे गाव स्वच्छ गाव आहे व माझे गाव सर्वात सुन्दर आहे

डोंगन्या देवाचा सण कोसवन गाव मध्ये

आदिवासी भागात डोंगन्या देवांचा कार्यक्रम कार्तिक किवा मार्गशीष नोहेंबर आणि डिसेंबर महिन्यात चंद्रदर्शन निसर्ग देवता डोंगन्या देवाला बोल ले ले नवस फेडण्या साठी नवस पुरती किवा डोंर्या देवाची कृपे ने वैभव प्राप्त: झालेले कुटुंब डोंगन्या देवाची पूजा शेवट्यामाउली पुजारी ची मंत्राची राणे भोपा माउली

देवाचा सेवक डावरी माउली पवारकर व गावकरी मंडळीच्या साक्षीने मांडत असतात त्या देवलीवर अंगणात दरोज रात्री माउली डॉगन्या देवाची वळत्या गाण्य मध्ये विविध अधिक आदिवासी देवतानि वर्णन गौरव आपल्या घराचे दारचे अंगणाला गोमुत्र व शेणाने सारवतात त्या देवलीवर अग्नात दरोज रात्री माउली डॉग्यादेवासी गाण्य मध्ये विविध गौरव गात फेर धरून एका ताला व सुरात नाचत असतात वलतीची प्रत्येक ओळख बदली कि नाचायला प्रकार सुधा बदलत असतो अशाप्रकारे रोजची घर घरी माउली मुले गावात अडला उधान अलील्या असतो यामुळे प्रत्येक माउली घर घरी माउलीची देवखाली जगविन्याचा प्रयत्न असते या उत्सवात काळात देखील जागविण्याच कार्यक्रम साधारण चंद्र दर्शन पोर्णिमा पर्यंत सुरु असतो यात प्रमुक्याने १४ व्या दिवशी गडावर जाऊन देवाची पूजा मांडली जाते या या दिवशी रात्री सर्व माउली निसर्ग च्या सानिध्यात राहून असतात याज रात्री पोर्णिमा सर्व करीत शांतीला किरण असतात याच रात्री देवाचा वळत्या नाचण्यात दंग झालेले असतात करण्या साठी सर्व माउली सर्व रात्री निसर्ग च सानिध्यात याचा रात्री देवाची पूजा मांडली दिवा लाऊन या निसर्ग देवताला आव्हान करून निसर्ग साठी आम्हाला साथ घ्यावी या कल्याण व्हावेवे अशी प्रथांना करत असतो

देवला दर्शन देण्यासाठी एक प्रकारे साकड घातली असतात त्यानंतर सर्व माउली व उशाल्प्रथ वाढ देवाला कोंडा बोकडा मारून दिला जातो व संद्याकाळी गाव जेवनाच कार्यक्रम केला जातो

गायकवाड दीपक पांडुरंग

प्रथम वर्ष वाणिज्य

आदिवासीचे कुलदैवत डोंगऱ्या देव

धरतीला खर्या अर्थाने आपली माता मानणारे हे आदिमजन आदिवासी जन्मभरगाणारी राकट शरीराची पण निरागसत मनाची मानसं प्रगतीकडे जाणाऱ्या आधुनिक शिक्षणाच्या पाहिलेपाउल टाकण्याआधी धार्मिक चालीरिती, मागासलेपणा, आर्थिक दुर्बलता, भुतेखेत व देव देवतांच्या जंजाळातून बाहेर पडावे कि, न पडावे या संभ्रमात वेळ घालणारी माणसं ही निसर्गपूजसक संस्कृतीशी निसर्गाशी एकरूप झालेली भोळीभाबडी मानस गतिहीन व रुढी प्रिय समाज म्हणून आदिवासी असे ओळखले जातात.

१९५१ मध्ये भारतात आदिवासी लोकसंखेच्या दृष्टीने महाराष्ट्राचा ४था क्र. लागतो. महाराष्ट्रात एकूण ४७ आदिवासी जमाती अस्तित्वात आहेत. एक एक आदिवासी जमात एका विशिष्टभूप्रदेशात राहतात. व तो भूप्रदेश क्षेत्रफळाच्या दृष्टीने प्रगत समाजाचा प्रदेशाच्य मनाने लहान असतो आदिवासी शेत्र इतर प्रगत समाजापासून दूर किंवा जंगलात राहणारे, रस्ताच्या अभावी तो प्रदेश दुर्गम असतो. आदिवासी जमात साधारणपणे अंतर्विवाहि असते व तिचे बाह्य कुळात विभाजन झालेले असते. समजतील गट लहान असतात. व ते नाते संबंधावर आधारले असतात. या गटांचे सदस्यत्व आधुनिक समजतील मंडळाच्या (क्लब) सदस्यत्वा प्रमाणे इच्छिक नसते. प्रत्येक आदिवासी जमातीची स्वतंत्र पंचायत असते. आदिवासीसमाजचे नियंत्रण पूर्णपणे पंचायत किंवा त्याच्या मुखिया करत असतो. एकेका आदिवासी जमातीची बहुदा स्वतंत्र भाषा व बोलली असते.

कोणत्या विभागात कोणती कोणती आदिवासी जामात अढळते

साहियाद्री विभाग :- नाशिक, रत्नागिरी, रायगड, ठाणे, अहमदनगर, पुणे इत्यादी.

जमाती :- मल्हारकोळी, ढोरकोळी, महादेवकोळी, वारली भिल्ल, कोकणा, कातकरी, ठाकूर, दुबळ, धोऱ्यादी इत्यादी.

सातपुडा विभाग :- धुळे, नंदुरबार, जळगाव, अमरावती, नांदेड इत्यादी,

जमाती :- कोकणा, भिल्ल, पावरा, गामित, गावित, कोरकू, धानफा. पारधी. नायकडा, राठवा इत्यादी, गोँडवन विभाग: चंद्रपूर, यवतमाळ, गडचिरोली, भंडारा, नागपूर इत्यादी

जमाती :- गोँड, अंध, कोलाम, परधान, हळबा- हळबी, कावर, थोटी- थोट्या, कोरकू, माडिया, राजगोँड इत्यादी. मुळात डोंगराळ प्रदेशात वेगवेगळ्या आदिवासींची वस्ती असलेला शेकडो कदाचित हजारो वर्षांपासून या आदिवासी जमाती या पर्वतरंगाच्याकुशीत आपले नैसर्गिक जीवन जगत आहेत. गेल्या दहावीस वर्षांपासून दळणवळणाच्या साधनांमुळे त्यांच्या नागरिक वस्तीशी आणि नागर समाजाची संबंध येऊ लागला. त्यामुळे त्यांच्या विचारसरणी, राहणीमान, दृष्टीकोन बदल दिसून लागला आहे. परंतु अशा परिस्थितीतही मागच्या काही पिढीतील अनेकांनी तालुक्याचे गाव पाहिलेले नाही. आदिवासी कुटुंब :- कुटुंब हा मानव समाजातील सर्वात महत्त्वाचा नातेगट असतो. सर्व नातेसंबंधास कुटुंबापासून सुरुवात होते. कुटुंब द्विपक्षीयनातेसमूह असतो. माता - पिता या दोघांच्या नातेवाईकांची व्यक्तीचा संबंध येतो. समाज पितृ नामी, पितृ सत्ताक, पितृ निवासीमातृ वंशी किंवा मातृ नामी मातृसत्ताक, असतो याचा अर्थ पितृ वंशी समाज व्यक्तीचा

मृत्युसंबंधी यांची नाते व्यवहारात राहत नाहीत असा नाही रोजच्या व्यवहारात व समारंभात दोन्ही बाजूंच्या नातेवाईकाचा संबंध येतो. आणि आदिवासी कुटुंबात एक मुखिया असलेला आपल्याला दिसून येतो आदिवासींची घरे दोन घटकांवर अवलंबून असतात

- १) नैसर्गिक परिस्थिती व यातून घर बांधण्याकरिता मिळणारी सामग्री
- २) अनुत्पादनाचे स्वरूप भटक्या लोकांना आपली घरे सहजासहजी हलवता येतील अशीच तयार करावी लागतात

आदिवासी अर्थव्यवस्थेत गटावर श्रम विभाजनाचा व धंदेवार भिन्न सामाजिक गटांचा अभाव दिसतो. सर्व लोक सर्व प्रकारची कामे करतात याशिवाय आदिवासी अर्थव्यवस्थेत उत्पादनांची साधने प्राथमिक स्वरूपाची असतात. मासेमारी, सापळे, जाळी, आकडे, गळ टोकदार व धारदार दांडगी, हातोडा, कोयता यासारखी प्राथमिक अवजारे वापरतात. अर्थव्यवस्थेतील उत्पादन वितरण सेवन या तीन टप्प्यांपैकी वितरण म्हणजे मालाची व उत्पन्नाची सार्वत्रिक देव घेऊ हा टप्पा आदिवासी अर्थव्यवस्थेत नसतो. उत्पादन कमी असल्यामुळे बाजारपेठही नसतात. जो तो आपापल्या उत्पादनाचा उपभोग घेतो. त्याची अर्थव्यवस्था बहुदा नाणे इत्यादी चरलना वाचून चालणारी व वस्तू विनिमय मर्यादित असते. वस्तू विनिमय म्हणजे उपयुक्त वस्तूंची देवघेव आदिवासी समाजात परंपरेला प्राधान्य असते परंपरेचा ठेवा एक पिढी दुसऱ्या पिढीस कथा, काव्य, नृत्य इत्यादी धर्मात निसर्गपूजेस व जाडूसारख्या क्रियाकल्पास महत्त्व असते आदिवासी समाजात परंपरा व समाजिक नियंत्रण यावर भर असल्याने सर्व लोकांच्या वागण्यात सारखेपणा असतो. दैनंदिन व्यवहारातील ठराविक चाकोरीमुळे सवयी व चालीरीती बनवतात. एकंदरीत समाजात एकजन्सीपणा जास्त आढळतो.

डोंगऱ्या देव उत्सव पहिला दिवस :-

डोंगऱ्या देव उत्सवात आदिवासी बांधव आपल्या मोरक्यासहगटांनी परिसरातील गावात जाऊन डोंगरे देवाची गीते गात व गावकऱ्यांना दर्शनाचे आमंत्रण देतात. गावोगाव जाऊन देवीची गर्जना करणाऱ्या या बांधवांना भाया म्हटले जाते. या गावातील नागरिक धान्य, तेल, मीठ अथवा पैसे जे देतील ते घेऊन या जमा केलेल्या धान्य, तेलातून डोंगऱ्या देवाचा नैवेद्य केला जातो.

डोंगऱ्या देव उत्सव :-

नाशिक जिल्ह्याच्या कळवण तालुक्यातील आदिवासी जमातीत डोंगऱ्या देवाचा पंधरवडा उत्सवाच्या स्वरूपात साजरा केला जातो. उत्सवाचे 15 दिवस डोंगर देवाचा उपवास करून केवळ भुईमूग शेंगा, गुळ व हलका आहार घेतला जातो. उडीद डाळ, मेथीची भाजी खाऊन एकत्रित येऊन रित्या उपवास सोडला जातो. झेंडूच्या झाडाची पूजा दैवत समजून केले जाते उंबराच्या झाडाचे तोरण असलेले मांडव घातले जातात. सांगता समारंभाच्या दिवशी डोंगर देवाचा दिवा लावून नृत्य, गायन करत जागरण केले जाते. या कार्यक्रमासाठी आजूबाजूच्या गावातील लोकांना निमंत्रणही केले जाते

आदिवासी भागात दिवाळीनंतर मार्गशीर्ष महिन्यात आदिवासी बांधवांचे दैवत म्हणजे डोंगर देवाचा मोठा उत्सव साजरा केला जातो. या उत्सवाचा थोडक्यात घेतलेला आढळावा "मना डोंगर देव उंच

डोंगरावर.." यासारखी विविध गीतेपावरीच्या मधुर सुरावर, तालावर डोंगन्या देव या निसर्गदेवतेचीगौरवगाथा गायली जाते. पावरीच्या सुरेल सुरु व आदिवासी गीत कानावर पडले की आदिवासी बांधवांची जीवन कहाणी, समाजाचे संपूर्ण चित्रच डोंगन्या देव उत्सवाच्या निमित्ताने उभे राहते. या उत्सवाला मोठी परंपरा आहे हा उत्सव मोळ्या आनंदाने व भक्तिभावाने साजरा केला जातो यास उत्सवाला भाया असेही म्हणतात. नाशिक जिल्ह्यातील पेठ, सुरगाणा, कळवण, बागलाण या तालुक्यात आदिवासी भागातील कोकणा, भिल्ल समाज डोंगन्या देवाचा कार्यक्रम मार्गशिष्य महिन्यात साधारणता नोक्हेंबर आणि डिसेंबर या महिन्यातील चंद्र दर्शनानंतर गावात सुख, शांती, लाभावी निसर्गाचा कोप होऊ नये, शेतातील पिके चांगले यावे, घर संसाराची भरभराट व्हावी, तसेच निसर्गदेवताडोंगन्या देवाला बोललेले नवस नावस पूर्तीसाठी डोंगन्या देवाची पूजा शेवन्या माऊली (पुजारी), च्या मंत्रोच्चाराने भोपामावली (देवाचा सेवक), डवरी माऊली (पावरकर) व गावकरी मंडळी यांच्या साक्षीने मांडत असतात. साधारणता पंधरा दिवस चालणाऱ्या या उत्सवात आदिवासी बांधव आपल्या दारी उंबराचे तोरण बांधतात आणि झेंडूच्या रोपट्याला दैवत म्हणून त्याची पूजा करतात.

नाव - धुळे गुलाब धवळ
प्रथम वर्ष कला

आदिवासी संस्कृती

एक वक्त तक मानविज्ञान आदिवासियों की मानसिक अवस्थ की तुलना बच्चों से करता था लेवि स्ट्रॉस ने सभ्यता के अहंकार को बेन कब कर दिया उत्तरी और दक्षिणी अमेरिका के आदिवासी मिथकों के अध्ययन के जरिए उन्होंने बताया कि आदिवासी भी औपचारिक और अमृत चिंतन करते हैं। उनका अपना ज्ञान शास्त्र है। वे धरती या चांद के बारे में उतनी ही जटिलता के साथ सोच सकते हैं जितनी जटिलता भौतिक बीजगणित की प्रणाली में होती है। वे तार्किक मानस के विभाजन चुनौती देते हैं उसके बाद यह माना जाने लगा कथित सभ्यताये अपने उत्पादन मशीनों और ताकत पर तो एव सकती है लेकिन तार्किक क्षमता पर नहीं स्ट्रॉस ने बताया की किसी भी मिथक में एक प्रणाली होती है जो चीजे सा माजिक रिश्तों और विचारों का वर्गीकरण करती है बहुत दे लोग अब तक विज्ञान की समझ को ही चीजों का व्यवास्थित अध्ययन मानते थे लेवि स्ट्रॉस और शेला बॉर्थ ने मिथकों और विचारधारा की तार्किक बनावट के एक जैसा होने की तरफ इशारा किया।

मनुष्य और प्रकृती के बिच के टकराओं और विरोधाभासों को कल्पना के स्तर पर हल करता है। ली विचारधारा यही सामाजिक अंतविरोधी और टकराओं को लेकर करती है। फर्क यही है कि मिथक इतिहास की गति से अछूते रहकर एक शाश्वत वर्तमान रस सकते हैं, जो अनंत काल तक अपने को दोहरा सकता है। वहीं विचारधारा सामाजिक टकराओं का स्वरूप बदलने पर रूपांतरित हो जाती है या कई बार उसका असर कम ज्यादा हो जाता है।

विकसित समाजों में क्ले आ रहे हैं मिथक वैज्ञानिक प्रगति की प्रतिक्रिया में धीरे-धीरे समाप्त होते जा रहे हैं और जहा कही सुरक्षित है तो उनका परिमार्जित संशोधने और परिवर्तित रूप ही मिलता है मौलिक स्वरूप कही न कही अपभ्रष्ट होता दिखाई देता है इसमें इतर आदिवासी समाजों को मिथाकोमे आधी कतर में खिक परम्परा का हिस्सा बने हुए हे हालंकि इनके वेवस्ति लिपिबद्ध प्रयास अपोषित स्तर पर नहीं हुए यही वजह है की समूह और अंचल के स्तर पर इन मिथकों में काफी विधातारा पाई जाती है यह निर्विवाद रूप से स्वीकार किया जा सकता है की आदिवासी समाजों में चले आ रहे मिथक और गणचिन्ह जैसे विश्वासों का मुल आधार मानव समाज की आदिकालीन समझ है इसलिए आदिवासी मिथक सम्पूर्ण मानवतासे संबंधित है नाकी केवल आज के आदिवासी समाज से

सृष्टि जो उत्पत्ति के सबध में जी मिथकीय मान्यताएँ हैं वे भौतिक दृष्टि से विकासित समाजों और आदिम समजों में सामान मिलती है दोनों ने ही जल और अग्नि को मूल तत्व माना है सृष्टि जो उत्पत्ति के सबध में जी मिथकीय मान्यताएँ हैं वे भौतिक दृष्टि से विकासित समाजों और आदिम समजों में सामान मिलती है दोनों ने ही जल और अग्नि को मूल तत्व माना है

ब्रह्मदेवता वैज्ञानीकोकी उत्पत्तिको मान्यता दी हिन्दू मिथको के अनुसार प्रारंभ में सर्वत्र जल ही जल था उसके बाद पृथक्की और अन्य सजीव निर्जीव तत्व का जन्म हुवा बाइबिल में भी सर्वस्व जल सिद्धांत को

स्विकार किया गया है इस्लाम में आकाशमे सर्वत्र घूमर यानि की गैस की अवधारणा को सबमे स्वीकार किया है जिसके द्वारा इसकी रचना संभव हुई यही पहली हमें आदिवासी मिथकोंकि तरफ अकुंरष्ट. करती है आदिवासी समुदाय जो सामाजिक विकास क्रम में आदिम अवस्था के अधिक निकट है उनमे अब भी मातृ सत्तात्मक परिवार पास जाते हैं जो कभी ले मातृवंशीय है वे प्राय मातृ स्थानीय भी है। जहा पति परिवार का स्थार्थो का अस्थायी जिन मातृवंशीय और मातृ स्थानीय कबीलो में मुखिया पुरष है उनमे भी स्त्री के अधिकारों और परतिष्ठा की दृस्टि से पितृवंशीय और पितृ स्थानीय कबीलो की अपेक्षा इनकी स्तिति प्राय अच्छे है कई पितृवंशीय कबीलोमे भी नर और नारी का दर्जा लगभग सामान है। बहुत सारे आदिम कबीलो में विवाह विछेद और पूर्ण विवाह का नियम है और इस सबंध से स्त्री और पुरुष को प्राय सामान अधिकार हे मातृ शान्तिया कबीलो परिवार अधिक स्थायी दिखाई पड़ता है यह रक्तसम्बन्धिओय का नैसर्गि समूह मालूम पड़ता है यह पूर्वान्तर के अनेक आदिवासी समुदाय विवाह के बाद युवक को प्राय पांच वर्ष की अवधी तक ससुराल में रहा कर यह सिद्ध करना पड़ता है की वहा गृहस्ती चलाने में सक्षम है।

आदिवासी समुदायमे लड़की को अपना पति चुने की उतनी स्वंतंत्रा होती हे योन शिक्षा के लिए घोटुल जैसी प्रथाए मध्य भारत के आदिवासी में प्रचलित हे जब युवक युवती सामूहिक स्तर पर समान स्वरूप से कुछ समय के लिए साथ साथ जीवन गुजारते है। किसी कारणवश होने वाले पुनर्व वाह की दर्शा में भी स्त्री और पुरुषः की इच्छा सामान स्थान रखती है परंपरा के स्तर प् आदिवास समाज में दहेज प्रथा नहीं रही यहाँ तो वर पक्षद्वारा वधु पक्ष को कुछ न कुछ देना होता है। अधिकांश आदिवासी संस्कर्ति प्राथमिक घगटल जीवन स्तापना करते हे वे समानयता क्षेत्रीय समुद्धे रहते है और उनकी संस्कर्ति अनेक दृष्टीयो से स्वयंपूर्ण रहती है। संस्कर्ति यो में ऐतिहासिक जिज्ञासा का आभाव रहता है तथा ऊपर की थोड़ियो पीड़ियो अर्थात् इतिहास क्रमश किवदंतियो और पौराणिक कथाओ के घुल मिल जाता हे। अधिकांश आदिवासी संस्कर्ति के प्राथमिक ग्रातुल पर जीवनयापन कर ते है वे सामान्यता क्षेत्रीय समूहमे रहते है और उनकी संस्कर्ति अनेक दृष्टीयो स्वयंपूर्ण रहती सांस्कृतिमे ऐतिहासिक जीज्ञासा का रहता है तथा ऊपर की थोड़ी हे पीठि यो का यार्थ इतिहासिसक क्रमश किवदयो और पौराणिक कथाओ मे घुल मिल जाते है समिति परिधि तथा लघु जनसंध्य के कारण संस्कर्ति के स्वरूप इ में स्तीर्था रहती है किसी एक काल में होनेवाले सांस्कर्तिक परिवर्तन अपने प्रभाव एव व्यपकता में अपने क्षाकुर्त सिमित हो परंपराकेंद्रित आदिवासी संस्कर्ति ऐसी कारण अपने अनेक पक्षा में रूढ़िवादी सी दिख पड़ती है। लेकिन भारतन में धर्म की संस्कृतरि इनमे देखि जाती हे और ओ सनातन के वंशज कहलाते हे उत्तर, उत्तर और दक्षिण ,अमेरका ,अप्रीका, ऑस्ट्रेलिया रशिया ,था अनेक द्वीपों और द्वीपसमूह रूप देखे जा सकते है

**नाव :- जाधव शीतल नानाजी
द्वितीय वर्ष कला**

आदिम जन

भारत के विभिन्न क्षेत्रों में ऐसा मानव - समूह निवास करते हैं जो आज भी सभ्यता तथा संस्कृतियों
अपरिचित है। जो सभ्य समाजों से दूर जंगल पहाड़ों अथवा पठारी क्षेत्रों में निवास करते हैं इन्हीं समूहोंकि
जनजाति आदिम समाज वन्य जाती आदिवासी आदि जान जातियों की पहचान के लिए जो अधरमुट बाटे तथा
की गई है (१) कृषि की पुराणी तकनीक (२) सक्षरताका निम्नस्तर और (३) स्तिर या घटित हुई आबादी

१९६१ में पेश अनुसूचित क्षेत्र और अनुसूचित आयोग ७४ जातियों की पहचान आदिम जातियों के रूप
की गई है। भारत में आदिवासीयोंको प्राय जनजाति मुख्यस्वरूप से भारतीय रजों में उड़ीसा, मध्यप्रदेश,
छत्तीसगढ़, राजस्थान, आदिमे बहुसंख्य व् गुजरात, महाराष्ट्र, आंध्रप्रदेश, बिहार, झारखण्ड, पश्चिम बंगाल,
में अप्ल सांख्य हे जभ की भारतीय पूर्वतर राजोय में यह यह जैसे मिजोरम भारत पांचवी अनुसूचित में
अनुसूचित जन

जातियों के रूप में मान्यता दी है। अक्सर इन्हे अनुसूचित जातियोंके साथ एक ही श्रेणी अनुसूचित जाती एव
जनजाति में रखा जाता है।

सन. १९९६ में अनुसूचित जातियों में अंतर्गर किसी भी जाती का शामिल करने के लिए ५ मानक
निर्धिरित किया (१) भौगोलिक एकाकीपन (२) विशिष्ट संस्कृति (३) पिछड़ापन (४) सकुंचित स्वभाव (५)
आदिम जातिके लक्षण आदिवासी शब्द दो शब्दों आदि और वासी से मिल कर कर बना है और इसका अर्थ
मूल निवासी होता है भारत की जनसंख्या का ८.६% १० करोड़ जितना बड़ा हिस्सा आदिवासी यो का है

आदिवासीयों का को गिरिजन पहाड़ पर रहने वाले लोग कह कर पुकार है भरतिया सविधन में
आदिवासियों लिए अनुसूचित जनजाति समुदाये जनजाति यह सामाजिक समुदाय हे ज राज्य विकास के
पूर्व अस्तित्व में था जो अब भी राज्य के बहार है जनजाति वास्तव में भारत के आदिवासियों के लिए
इस्तेमाल होने वाला एक वैधा पद है भारत के सविधान में अनुसूचित जनजाति पद का प्रयोग हुहा हे और
इनके लिए विशेष प्रतिधान लागु किये हे भारत के विभिन्न क्षेत्रों में ये ये से मानव समूह निवास करते हे जो
आज भी सभ्यता तथा संस्कृति से अपरिचित है जो समाजों से दूर जंगल पहाड़ों अथवा पठारी शेत्रोंमें निवास
करते हे इन्हीं समूह को आदिमा कहा जाता है

नाव :- पवार पूनम नानाजी
तृतीय वर्ष कला

आदिवासी के देवता डोंगर देव

आदिवासी समाज में पर्वत देवता का बहुत ही महत्व पूर्ण स्थान है। आदिवासी समाज में डोंगरिया देव को भया के नाम से भी जाना जाता है। आदिवासी समाज मै पर्वत देवताको मनाने की परंपरा प्राचीन काल से चली आ रही है। डोंगरिया देव का त्यौहार सरगना, पेठ और कलवन तलुकों के आदिवासी क्षेत्रों मै हर पांच साल मै मनाया जाता है। इस त्यौहार के दौरान गाओंके बीचो - बिच या जहा जगह होती है वह मोर पंख का गुच्छा लगाया जाता है। पर्वत देवता को स्थापन करने के लिए पहाड़ के पेड़, खीरे, मोरपंख देवता कही और सामग्री वह रखी जाती है। डोंगरिया देव के इस कार्यक्रम में एक कथा वाचक है। साथही क्रायक्रम में एक पवारी धुंगरु बंधी हुई लाठी और कभी कभी लेझिम का भी उपयोग किया जाता है। साथही आदिवासी देवताओं के गीत गए जाते हैं डोंगरिया देव के त्यौहार दौरान गांव के पुरुष पावरी के चारों ओर नृत्य करते हैं।

डोंगर देव गीत

डोंगरिया देव उत्सव में गाये जाने वाले गीत

नंद्या बैलाची, चंदया बैलाची

एक लढाई थी

नंद्या बैलाची, चंदया बैलाची

एक लढाई थी

धन्य उत्थान ने तोडा नारियल का बाग

धन्य उत्थान ने तोडा नारियल का बाग

नंद्या बैलाची, चंदया बैलाची

एक लढाई थी

डोंगरिया देव उत्सव में गए जाने वाले गीत

उसने क्या कहा और उसने मुजसे क्या कहा,

पवरी बोले भाग मेरी पवार बोलना।

कैसे बोलना है और कैसे बोलना है

आपसे जल्दीही बात करे और अच्छी सामग्री जारी रखे

बोलना।

जब डोंगरिया देव इस त्यौहार को मन रहे होते हैं। गांव के लोक पड़ोस के गांव में जाते हैं और हर घर के सामने एक गोल अखाड़े में नृत्य करते हैं। पर्वत देवता एक अलग गीत गाया जाता है। फिर ग्रामीण उन्हें अनाज, आटा, तेल, मसाले आदि देते हैं। शाम को घर पर्वत देवता की कथा सुनाई जाती। जिन लोगों ने माउली का व्रत व्रत किया है। वे कही नहीं जाना चाहते। दोपहर करीब तीन बजे मौल्य उत्साही नागरिक किले को जितने के लिए गांव के पास पहाड़ी पर जाते हैं। उस स्थान पर पर्वत देवता की, विधिपूर्वक पूजा की जाती है। यहाँ भी रात में पर कार्यक्रम किया जाता है। उस स्थान पर पर्वत देवता की पूजा करते हैं उस स्थान को 'राणखली' कहा जाता है।

मौलिओं को डोंगर देव पर्व तक गांव सात या ग्यारह दिन तक एकहि स्थान पर रहना होता है। और वही भोजन करना पड़ता है अंतिम दिन सारा गांव एकत्रित अनाज और फरला लेकर नदी में जाता है। और वह श्याम को मौल्या और लोग उत्करकीले में चले जाते हैं। और उस स्थान पर एक मुर्गी-बकरी की बलि दी जाती है और शाम को भगवान के प्रसाद के रूप में पुरे गांव के साथ-साथ आने वाली मंडली को भी भोजन दिया जाता है। ऐसा मनाया जाता है डोंगरिया देव पर्व।

पर्वत देवता की पूजा का महत्व

ग्राम देवता डोंगरिया देव की एक लम्बी परंपरा है। डोंगरिया देव सुरगाना और कलवन तालुका के सभी आदिवासी क्षेत्रों में मनाया जाता है। इस त्यौहार को भय भी कहा जाता है। गांव में शांति और शांति लेने के लिए जंगल में कृषि कार्य करते समय प्रकृतिका क्रोध नहीं होना चाहिए, साथ में खेतों में बोई गई फसल भी समृद्ध होनी चाहिए आदि। इस तरह सुरगाना तालुका और कलवन तालुका के आसपास के क्षेत्रों में इन ग्राम देवताओंकी पूजा की जाती है। कनसरा माता और लक्ष्मी, राम, लक्ष्मण, सीता और अनुमान जी का पेहराव करते हैं। जैसेही पावरी बजती जाती है। वैसे ही नाम लेकर देवों को पुकारते हैं। और बाह देव-देवी खली को दो रिंगन नाचते मरते हैं। वह देवता का जिस माउली को वारा होता है उसे ओ आता है।

इस भय उत्सव को देखने के लिए कलवन तालुका में ये कार्यक्रम देखने के लिए दूर-दूर से लोग आते हैं। इस दौरान सभी माउली नंगे पेअर रखते हैं। और वे जितने दिन भी कार्यक्रम है उतने दिन घर नहीं जाते हैं। वे बालों में कभी तेल नहीं लगते। किसीभी श्री का सहवास नहीं लेते। उनका खाना तेल न डालकर बनाते हैं। डाल, मुरमुरे, नारियल ये खाना बंद रहता है। डाल, भाकर और मिरची का ठेचा रहता है। उनका ये खाना कुवारी लड़किया ही बनती है।

ये मौल्या सुबह नंगे पैर चलकर पड़ोस के गांव में जाते हैं। वे एक गीत के रूप में धूमते हुए पावरी पर नृत्य करते हैं। वे घर घर जाकर अनाज इकट्ठा करते हैं। और रत को ये मौल्या खली पर नाचती हैं। ऐसे ही वो रोज करते हैं। और उत्सव के समाप्ति के दिन वे खुद के गांव में जाकर पावरी नृत्य करके अनाज इकट्ठा करते हैं।

इस तरह डोंगरिया देव का त्यौहार मानते हैं।

नाव- जगताप ललिता विजय
विद्तीय वर्ष कला

Adivasi Culture in India

Adivasi is the collective term for the tribes of the Indian subcontinent, who are considered to be the indigenous people of India. The most commonly known tribes of India are Gonds, Bhills, Santhal, Munda, Khasi, Garo, Angami, Bhutia, Chenchu, Kodaba, Kokna in Nashik, (Maharashtra), and the great Andamanese Tribes.

Of all these tribes, the Bhil tribal group, as per the 2011 census, is the largest tribe group in India. It constitutes a staggering 38 percent of the country's total scheduled tribal population.

We can identify them by their incomparable festivals and culture. Some most popular festival are mentioned below:

The AdivasiMela

The AdivasiMela is a tribal exhibition and festival that is held annually at Bhubaneswar's Adivasi Exhibition Ground. This festival is the oldest festival of the tribal communities in the region that brings together around 62 tribes from across the state.

The festival is usually held for fortnight during the month of January and February. In this festival lots of tribal dance shows are put up for visitors to enjoy. There are many festivals and rituals that are explained in the form of skits for tourists to enable them to understand the emotions and implications behind them.

The aim of the AdivasiMela is to introduce people from all over the world to the thriving indigenous culture of the region, its food, attire and myriad traditions of the tribes

Picture: Adivasi Mela

Sarhul

Sarhul is celebrated during the spring season, when new flowers bloom on the branches of the Sal tree. It is the worship of the village deity, who is believed to be the protector of these tribes. People sing and dance a lot when new flowers bloom. The deities are worshiped with Sal flowers. The village priest or Pahan or Naya observe a fast for a few days. In the morning he takes a bath and wears a new dhoti made of raw thread. On the previous evening of that day, three new earthen pots are taken, and fresh water is filled and the next morning inside these earthen pots, the water level is observed. If the water level is low, it is predicted to cause

During the puja, villagers surround the place of Sarna.

famine or less rain, and if the water level is normal, it is considered [a sign] of good rain. Before the worship begins, Pahan's wife washes Pahan's feet and seeks his blessings.

During the puja, Pahan offers young rooster of three different colors - first for the Almighty God, second for the village deities and third for the village ancestors. During this

Traditional musical instruments like dhol , nagara , mandar and trumpet are also played simultaneously when the Pahan is chanting the mantras for the worship of deities . At the end of the puja, the village boys make Pahan sit on their shoulders and the village girls dance and sing back and forth across the path, leading him to his home, where his wife welcomes him after washing his feet. Pahan then presents Sal flowers to his wife and the villagers. These flowers are considered representative of brotherhood and friendship between the Pahan and the villager. The priests of the village distribute Sal flowers to every villager. What's more, they put these flowers on the roof of every house , which is also called "PhoolKhosi" in other words. Prasad called " Handiya " after the worship is over.Distributed among the villagers, which are drinks made from rice. The whole village celebrates the festival of Sarhul with singing and dancing . This festival is celebrated almost throughout the week in this region of Chotanagpur. Munda , Bhumij and Ho tribes celebrate this festival with gaiety and joy.

Picture: SarhulFestivalReference: Internet

Adivasi Festival In Maharashtra

As per the 2011 census, Maharashtra had a population of 11.42 crore, of which 9.35% are Adivasis categorized as Scheduled Tribes (ST). Maharashtra has the second-largest Adivasi population in the country, next only to neighbouring Madhya Pradesh. Raigad has 26.3 lakh people, of which 11.58% are Adivasis.

The most commonly known tribes in Maharashtra are Kokana, Kokani, Bhil, MahadevKoli, Pawra, Varli etc. Tribes have their different speaking language.

The most popular festivals in Maharashtra are mentioned below:

DongaryaDev

In the Adivas tribe of Kalwantaluka of Nashik district, the fortnight of Lord Dongreya is celebrated with enthusiasm. For 15 days of the festival, only groundnut pods, jaggery and lahi are consumed while observing the fast of the mountain god. The fast is broken by eating Udid dal and fenugreek vegetables. The marigold tree is worshiped as a deity, and mandavas with the toran of the ubera tree are placed. On the day of the Samtha ceremony, the mountain god is lit and danced and sung. For this event, the people of the neighboring villages are also taken to Nimantri.

During the DongrayaDev festival, the tribal brothers along with their leaders go to the surrounding villages in groups, sing the songs of the Mountainous God and invite the villagers to have darshan.

These brothers who go from village to village and chant the goddess are called Bhaya. Citizens of these villages take grain, oil, salt or whatever money they have to pay and the collected grain and oil are offered to the mountain god. During fasting, their diet is only groundnut pods, jaggery, and leaves. During this festival, the program of awakening of God usually continues from the sighting of the moon to the full moon. In this, on Chaturdashi day (one day before the full moon), the thomb is taken to a designated mountain near the village and worship is offered there. On this day, all the maulya stay in the presence of nature and worship the god of nature. On this very night, all the maulyas are enraptured in dancing to please the God of the mountains by taking the cool rays of the full moon and singing the song of God. After the beginning of the full moon, by offering worship to God at the edge of the mountain, ShevaryaMauli (priest) prays to the God of nature, Divadongraya, to support us, to give us the welfare of birds, animals, birds and humans in this life. In the morning, all the maulis go to the gada (mountain god) and beat the kadakpari with a coconut and wear a kind of saad (saad) to give darshan to the god. After that all mothers come home. The elders of the village along with women, young and old are waiting to welcome him. When the mother comes home, the god is given the neck of a rooster or a goat. In the evening, a village meal (bhandara) is held and the festival concludes. After the beginning of the full moon, by offering worship to God at the edge of the mountain, ShevaryaMauli (priest) prays to the God of nature, Divadongraya, to support us, to give us the welfare of birds, animals, birds and humans in this life. In the morning, all the maulis go to the gada (mountain god) and beat the kadakpari with a coconut and wear a kind of saad (saad) to give darshan to the god. After that all mothers come home. The elders of the village along with women, young and old are waiting to welcome him. When the mother comes home, the god is given the neck of a rooster or a goat. In the evening, a village meal (bhandara) is held and the festival concludes. After the beginning of the full moon, by offering worship to God at the edge of the mountain, ShevaryaMauli (priest) prays to the God of nature, Divadongraya, to support us, to give us the welfare of birds, animals, birds and humans in this life. In the morning, all the maulis go to the gada (mountain god) and beat the kadakpari with a coconut and wear a kind of saad (saad) to give darshan to the god. After that all mothers come home. The elders of the village along with women, young and old are waiting to welcome him. When the mother comes home, the god is given the neck of a rooster or a goat. In the evening, a village meal (bhandara) is held and the festival concludes. In the morning, all the maulis go to the gada (mountain god) and beat the kadakpari with a coconut and wear a kind of saad (saad) to give darshan to the god. After that all

mothers come home. The elders of the village along with women, young and old are waiting to welcome him. When the mother comes home, the god is given the neck of a rooster or a goat. In the evening, a village meal (bhandara) is held and the festival concludes.

Holi

Members of the Bhil tribe of the Satpura Hill regions from Maharashtra, Gujarat and Madhya Pradesh had gathered in Asli village of Nandurbar district in Maharashtra to pay their respect to Holi Mata on the occasion of Holi festival.

Holi is considered the biggest festival of the region, signifying fertility in women and agriculture. Unlike the popular Holi played in most parts of India where everyone douses each other in colours and dance on Bollywood songs; the Holi celebrations of Bhils have changed little over the 700 years old. The original residents of the Satpura ranges, these tribals were relocated to nearby villages as many of their villages were claimed by the Narmada dam. Though their homes were snatched away from them for ‘development’, the tribals vowed that they will keep their ancient culture alive. Journalists, researchers and activists such as MedhaPatkar join the celebrations to observe and celebrate the resilience and culture of these tribes. The fifteen-day celebration traverses hundreds of villages in the district, a few villages at one day. During these days, men dressed as women and as wild animals dance with glee in hordes of hundreds to the tunes of folk instruments, as other men adorn colourful headgears made out of paper, weapons, etc perform various different traditional dance forms like Molgi. Women too join these festivals as they dance along with men to celebrate fertility. “Only men who need to fulfill a vow to goddess Holika can dress up as wild animals and women and dance in these processions. To completely appease the goddess, they have to go to five different villages in the region and dance along with the locals there,” explains Chetan Salve.

At the end of fifteen days, on 24th March, the day of Holi, the residents of Kathi village erected a 40-50ft bamboo in the centre of the village. The tradition demands that the bamboo be brought by the tribals from Gujarat travel around 350 km which is specially grown in the deep forests. “They didn’t cut this bamboo. They prayed to it and dug it up from the ground. There is an ancient pit of at least 5ft in the ground where the devotees fix this bamboo with their hands, without using any equipment,” Chetan tells us. The wood for the HolikaDahan was contributed by all tribals present there with the Bamboo positioned in the centre of the dahani.

Adivasis' are mostly live in the forest area they don't need specific luxury life like others who live in modern city. They are the real saver of nature without them its almost impossible to save the nature because modernisation mostly destroys the forest. Nowdays most of the tribal groups are doing agriculture and providing food for others that's why we should we respect them, save them. We should try that they should get their rights.

अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष

वार्षिक अहवाल

शैक्षणिक वर्ष -2021-22

आदिवासी सेवा समिती नाशिक कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर महाविद्यालयात शैक्षणिक वर्ष 2021-22 मध्ये महाविद्यालयाच्या अंतर्गत गुणवत्ता वाढीसाठी विविध उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. covid-19 मुळे विद्यार्थ्यांना प्रवेशाची माहिती मिळावी म्हणून विद्यार्थी पालक संपर्क अभियान राबविण्यात आले. 1ऑगस्ट जी संस्थेचे समन्वयक मा. शिक्षक आमदार डॉ. अपूर्वभाऊ हिरे यांच्या वाढदिवसानिमित्त अपूर्व दत्तक योजना सुरु करण्यात आली महाविद्यालयाने कु. अर्पणा एकनाथ गांगुडे व कु. वंदना अर्जुन गायकवाड या दोन विद्यार्थिनींचे पालकत्व स्वीकारले व त्यांच्या पुढील शिक्षणाची जबाबदारी महाविद्यालयाने घेतली आहे या प्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर पी भामरे यांच्या हस्ते वृक्षारोपण करण्यात आले. संस्थेने या वर्षी Campus 360 हे नवीन सॉफ्टवेअर तयार केले. त्यावर सर्व शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांनी स्वतःची profile वरील माहिती भरून दिली. हिंदी विभागाच्या वर्तीने 14 सप्टेंबर हिंदी भाषा दिवस म्हणून साजरा करण्यात आला.

3 जुलै लोकनेते व्यंकटराव हिरे यांच्या 41 वी पुण्यतिथी निमित्त प्रतिमापूजन करण्यात आले. 2 ऑक्टोबर महात्मा गांधी व लालबहादूर शास्त्रीयांची जयंती साजरा करण्यात आली. 13 ऑक्टोबर रोजी वाडमयमंडळाचे उद्घाटन मा. श्री राजेश शिंदे (सहसचिव आदिवासी सेवा समिती नाशिक व अध्यक्ष महाविद्यालय विकास समिती) यांच्या शुभास्ते करण्यातआले प्रमुख अतिथी प्राचार्य डॉ.भाऊसाहेब गमे (कला व वाणिज्य महाविद्यालय येवला) हे होते. 22 ऑक्टोबर रोजी हिंदी विभागाने 'कहानी साहित्य का महत्व' या विषयावर विशेष आभासी व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. प्रमुख वक्ते डॉ. विष्णु राठोड (कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मनमाड) हे होते. विद्यार्थी विकास मंडळ व Mentor Menti ग्रुपच्या माध्यमातूनत आली ज्या लसीकरणाची माहिती जमा करण्या 19-covid विद्यार्थ्यांचे लसीकरण पूर्ण झालेले नाही अशा विद्यार्थ्यांसाठी महाविद्यालयात उपजिल्हा रुग्णालय कळवण यांच्याकडून लसीकरणाचे कॅम्प आयोजित करण्यातआले होते.

26 नोव्हेंबर रोजी संविधान दिन साजरा करण्यात आला त्यावेळी संविधानाच्या उद्देशपत्रिकेचे वाचन प्राचार्य, उपप्राचार्य, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांच्या उपस्थितीत करण्यात आले. 6 डिसेंबर रोजी समाजशास्त्र मंडळाचे उद्घाटन प्रा.महादेव शिरसागर (अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख समाजश्री प्रशांत दादा हिरे कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय नामपुरु) यांच्या हस्ते करण्यातआले. अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्षच्या वर्तीने प्रा. एम.डी. शिरसागर NAAC संदर्भात आयोजित कार्यशाळेत मार्गदर्शन केले. जलशक्ती अभियाना अंतर्गत 13 डिसेंबर रोजी पोस्टर प्रदर्शन व निबंध लेखन स्पर्धा आयोजित करण्यात आली होती. राष्ट्रीय ग्राहकदिन, क्रांती ज्योती सावित्रीबाई फुले यांचा जन्मदिवस बालिकादिन, 25 जानेवारी राष्ट्रीय मतदार दिन साजरा करण्यात आला. 10 जानेवारी विश्व हिंदी दिवस महाविद्यालयात साजरा करण्यात आला. 26 जानेवारी रोजी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर पी भामरे यांच्या हस्ते ध्वजारोहण करून प्रजासत्ताक दिन साजरा करण्यात आला.

महाविद्यालयातील विद्यार्थी व शिक्षकांसाठी दिनांक 3 फेब्रुवारी ते 17 फेब्रुवारी 2022 या कालावधीत ऑनलाईन वेबिनार सीरिज चे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाचे उद्घाटन मा. श्री राजेश शिंदे (सहसचिव आदिवासी सेवा समिती नाशिक, अध्यक्ष महाविद्यालय विकास समिती) यांच्या हस्ते करण्यात आले यावेळी विविध महाविद्यालयातील तज्ज्ञ प्राध्यापकांना प्रमुख वक्ते म्हणून बोलविण्यात आले होते. 4 फेब्रुवारी जागतिक कर्क रोग दिन म्हणून साजरा करण्यात आला. 9 फेब्रुवारी ते 15 फेब्रुवारी या कालावधीत राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या विशेष हिवाळी श्रम संस्कार शिबिर पाठविहीर येथे घेण्यात आले. 10 फेब्रुवारी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचा दिन

विद्यालयात साजरा करण्यात आला. 26 फेब्रुवारी रोजी विद्यार्थी विकास मंडळाच्या वतीने निर्भयकन्या अभियान घेण्यात आले या कार्यक्रमास डॉ. ए. एम. बिगारी सेवानिवृत्त इतिहास विभाग प्रमुख म. स. गा. महा विद्यालय मालेगाव कॅम्प, डॉ. विद्या चब्हाण (स्त्री रोग तज्ज्ञ) अँड तेजस्विनी देवरे वकील कळवण न्यायालय यांचे व्याख्यान झाले व श्री निलेश गुप्ता यांनी विद्यार्थीनांना स्वसंरक्षणाचे धडे दिले. 27 फेब्रुवारी मराठी भाषा गौरव दिनानिमित्त डॉ. आर. एम. पगार (मराठी विभाग प्रमुख कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय अभोना) यांचे साहित्य आणि समाज या विषयावर व्याख्यान झाले. 28 फेब्रुवारी रोजी राष्ट्रीय विज्ञान दिनानिमित्त प्राध्यापक डॉ. व्ही. व्ही. कदम रसायनशास्त्र विभाग प्रमुख कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय सुराणा यांनी मार्गदर्शन केले.

राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचे दोन स्वयंसेवक लिंग भाव सविधनिकअरण अभियान प्रशिक्षण कार्यशाळेस कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय चांदवड येथे सहभागी झाले तसेच काव्य वाचन स्पर्धेसाठी कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय निमगाव येथे दोन विद्यार्थीनांनी सहभाग घेतला निमगाव महाविद्यालयात आंतर महाविद्यालयीन क्रीडास्पर्धेत कबड्डीचा संघ सहभागी झाला. 1 मार्च आदिवासी सेवा समिती नाशिक व महात्मा गांधी विद्यामंदिर नाशिक या दोन्ही संस्थेचे संस्थापक कुळ कायद्याचे जनक व सहकार महर्षी भाऊसाहेब हिरे यांच्या जयंती निमित्त महाविद्यालयात प्रतिमा पूजन करण्यात आले. 8 मार्च जागतिक महिला दिना निमित्त विशेष व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते या प्रसंगी महिला पोलीस कॉन्स्टेबल वर्षा निकम व पोलीस कॉन्स्टेबल राऊत यांची व्याख्याने झाली व महाविद्यालयात वृक्षारोपणाचा कार्यक्रम घेण्यात आला. 11 एप्रिल रोजी क्रांती सुर्य महात्मा ज्योतिबा फुले जयंती व 14 एप्रिल रोजी डॉ बाबासाहेब आंबेडकर जयंती साजरी करण्यात आली भूगोल विभागाच्या वतीने जागतिक वसुंधरा दिन साजरा करण्यात आला विज्ञान शाखेच्या रसायनशास्त्र वनस्पतिशास्त्र प्राणिशास्त्र अर्थशास्त्र व भूगोल विभागाच्या वतीने विद्यार्थीना कृतीतून शिक्षण मिळण्यासाठी कर्मवीर भाऊसाहेब हिरे कृषी तंत्रनिकेतन महाविद्यालय मानूर व वॉल्सन इंडस्ट्रीज, डेरी फार्मिंग, नर्सरीभेट, मराठी हिंदी इंग्रजी विभागाच्या विद्यार्थ्यासाठी ग्रंथालय भेट अशा विविध प्रकल्प भेटीचे आयोजन विद्यार्थ्यासाठी करण्यात आले होते.

महाविद्यालयाच्या अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष व शिक्षक पालक संघाच्या वतीने महाविद्यालयात पालक मेळावा घेण्यात आला विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक प्रगतीत व विद्यार्थ्यांना येणाऱ्या अडचणीवर चर्चा करण्यात आली तसेच माजी विद्यार्थी संघाच्या वतीने माजी विद्यार्थी मेळावा आयोजित करण्यात आला होता त्यानिमित्ताने माजी विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयाबद्दल मनोगत व्यक्त केले शैक्षणिक वर्ष 2021-22 या वर्षभरात महाविद्यालयाच्या विविध विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयाचे प्रतिनिधित्व केले व विविध विभागांतर्गत होणाऱ्या कार्यक्रमांमध्ये व स्पर्धामध्ये सहभाग घेतला त्यांचा गुण गौरव व्हावा म्हणून अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्षाच्या वतीने वार्षिक स्नेहसंमेलन व विद्यार्थी गुण गौरव सोहळा आयोजित करण्यात आला होता या कार्यक्रमास प्रमुख अतिथी म्हणून लेखक, नाटककार दिग्दर्शक लोक-कलावंत जयराम माळी हे होते.

राष्ट्रीय सेवा योजना

नियमित कार्यक्रम अहवाल - २०२१-२०२२
विशेष श्रमसंस्कार हिवाळी शिबिर अहवाल २०२१-२२
दि. ०९/०२/२०२२ ते १५/०२/२०२२

स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव व माझी वसुंधरा

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ पुणे व आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, मानूर. ता. कळवण जि. नाशिक यांच्या संयुक्त विद्यमाने राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष श्रमसंस्कार शिबिर दि. ९/०२/२०२२ ते १५/०२/२०२२ या कालावधीत मौजे पाटविहिर ता. कळवण जि. नाशिक येथे संपन्न झाले. स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव व माझी वसुंधरा या उपक्रमांतर्गत महाविद्यालयातील ५० स्वयंसेवकांनी शिबिरात सहभाग घेतला.

दि. ९/०२/२०२२ रोजी शिबिराचे उद्घाटन मा. श्री संजय बगे सर (महाविद्यालय विकास समितीचे सदस्य) यांच्या हस्ते करण्यात आले. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे उपस्थित होते. मा. संजय बगे सर उद्घाटन प्रसंगी म्हणाले की, राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी महाविद्यालयन शिक्षण पूर्ण झाल्यावर नोकरीच्या मागे न लागता स्वतःचा व्यवसाय स्थापन करून उद्योजक बनावे व दुसऱ्यांसाठी रोजगाराच्या संधी निर्माण करून राष्ट्र बांधणीत आपले योगदान द्यावे. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष व महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे सर यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात श्रमाचे महत्त्व स्पष्ट करून पुस्तकी ज्ञानाबरोबरच व्यवहारी विज्ञानाचे महत्त्व स्वयंसेवकांना सांगितले. त्याच बरोबर राष्ट्रीय सेवा योजना ही संकल्पना सांगताना त्याग हे शब्द सेवा आणि त्याग स्वयंसेवकांच्या आयुष्यातील सेवेचे महत्त्व विशद केले. राष्ट्रीय सेवा योजना अधिकारी प्रा. व्ही. एस. साबळे यांनी प्रास्ताविक केले. या उद्घाटन प्रसंगी महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. के. के. खैरनार, पाटविहिर गावचे सरपंच मीनाक्षीताई, प्रा. डॉ. एस बी देवरे (IQAC), पाटविहिर गावातील ग्रामस्थ, महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक व प्रशासकीय सेवक उपस्थित होते.

दि. ९/०२/२०२२ रोजी श्रमदानासाठी विद्यार्थ्यांचे चार गट तयार करून प्रत्येक गटात एक संघनायक नेमून त्या गटाची जबाबदारी त्या संघनायकावर दिली. कार्यक्रम अधिकारी प्रा. व्ही. एस. साबळे यांच्या मार्गदर्शनाखाली सर्व स्वयंसेवकांनी जिल्हा परिषद शाळा आवारातील साफसफाई करण्यात आली. स्वयंसेवकांनी स्वयंस्फूर्तीने आणि श्रम निष्ठेचे तत्व समोर ठेवून सकाळी नेमलेली सर्व कामे पार पाडली.

दि. ९/०२/२०२२ रोजी प्रा. व्ही. एस. साबळे यांनी वैचारिक व प्रबोधनात “कोरोना मुक्त माझ गाव” या विषयावर मार्गदर्शन केले. कोविड-१९ विषयी काय काय काळजी घ्यावी याविषयी मार्गदर्शन केले.

दि. १०/०२/२०२२ सकाळी शिबिराच्या दुसऱ्या दिवशी शिबिरातील सर्व सेवकांनी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या वर्धापन दिनाचे औचित्य साधून पाटविहिर गावातील मुख्य रस्ता, गल्ली व परिसरातील सर्व कचरा साफ सफाई करण्यात आली. तसेच गावात लसीकरण कॅम्प राबून राबवून लसीकरण करण्यात आले.

दुपारच्या सत्रात विद्यापीठाच्या वर्धापन दिनानिमित्ताने प्रा. डॉ. एस बी देवरे (IQAC) यांनी स्वच्छ व स्वस्थ भारत या विषयावर स्वयंसेवकांना वैचारिक प्रबोधन केले.

दि. ११/०२/२०२२ रोजी पाटविहिर ग्रामपंचायत व लोक सहभागातून ऑगस्टमध्ये गावात विविध वृक्षांची लागवड करण्यात आली होती. यात बदाम, नारळ, कडुळिंब इत्यादी सर्व वृक्षांना संरक्षणजाळी बसविण्याचे काम करून त्यांची नोंद देखील घेतली.

दुपारच्या सत्रात प्रा.एस. एल. पवार (HR) सर यांनी भारतीय अर्थव्यवस्था व महिला बचत गट याविषयी स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन केले.

दि.12/02/2022 रोजी गावातील पंप पाऊस व सार्वजनीक पाणवर्ठ्याच्या ठिकाणी व गाव परिसरातील प्लास्टिक गोळा करून ग्रामपंचायत व स्वयंसेवकांच्या माध्यमातून योग्य ती विल्हेवाट लावण्यात आली व प्लास्टिक मुळे होणारे प्रदूषण या विषयी जनजागृती करण्यात आली दुपारच्या प्रा.आर.के.भोये यांनी “शासन योजना” या विषयावर वैचारिक मार्गदर्शन केले.

दि.13/02/2022 रोजी ग्रामपंचायत पाटविहिर व आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने वृक्षारोपण करण्यात आले. एकूण बत्तीस झाडे लावण्यात आले त्यात जांभूळ-5, पेरू-4, चिंच-5, सोनचाफा-8, कडुलिंब-10 या झाडांची लागवड करण्यात आली. वृक्षारोपण केलेल्या सर्व झाडांना संरक्षण जाळी बसवण्यात आली. प्रत्येक घरासमोर लावून त्या त्या झाडाची जबाबदारी त्या घर मालकाला देण्यात आली. दुपारच्या सत्रात ” माझी वसुंधरा व जागतिक तापमान वाढ “ या विषयावर प्रा. बी.जी ठाकरे यांनी मार्गदर्शन केले.

दि.14/02/2022 ते 15/02/2022 या दोन दिवशी पाटविहिर गावच्या पश्चिम दिशेला असणाऱ्या केम डोंगराच्या पायथ्याजवळ सलग सम पातळी चर खोदण्यात आले व स्वयंसेवकांना “पाणी आडवा पाणी जिरवा” याविषयी मार्गदर्शन करण्यात आले.

या शिबिरात काळात विविध उपक्रम राबविण्यात आले. त्यामध्ये ग्राम सर्वेक्षण करण्यात आले स्वयंसेवकांनी पथनाट्याच्या माध्यमातून पाणी आडवा पाणी जिरवा याविषयी पाटविहिर गावांमध्ये जनजागृती करण्यात आली. शिवार फेरी काढण्यात आली. ग्रामीण शेतकऱ्यांचे जीवन परिचय व्हावा, हा उद्देश डोळ्यासमोर ठेवण्यात आला. ग्राम सर्वेक्षणामध्ये आर्थिक, सामाजिक , सांस्कृतिक सर्वेक्षण करण्यात आले. गावची एकूण लोकसंख्या पंधराशे सहा असून 330 घरे आहेत. गावात दोन अंगणवाडी तसेच एक ते सात जिल्हा परिषद शाळा आहे. जिल्हा परिषद शाळेत डिजिटल वर्ग आहेत.

दि.15/02/2022 रोजी शिबिराचे समारोप करण्यात आले. समारोपाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे तर प्रमुख अतिथी प्रा. पगार सर, तसेच मा. उत्तमराव भाऊराव जगताप(सरपंच), श्री सुरेश रामदास जगताप (उपसरपंच) , सौ सोनवणे मॅ डम मुख्याध्यापिका जिल्हा परिषद शाळा पाटविहिर, श्री. अहिरे सर प्राथमिक शिक्षक पाटविहिर यांच्या उपस्थितीत संपन्न झाले प्रास्ताविक व अहवाल वाचन प्रा. क्वी. एस. साबळे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे अधिकारी यांनी सात दिवसांच्या विशेष हिवाळी श्रमसंस्कार शिबिरात झालेल्या कामांचे व उपक्रमांची माहिती दिली. या समारोप प्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे सर यांनी मोलाचे मार्गदर्शन केले

पाठविहीर गावात रासेयो चे स्वयंसेवक श्रम संस्कार शिबीर अंतर्गत श्रम करताना

आभासी व्याख्यानमाला अहवाल

०३ फेब्रुवारी १७ फेब्रुवारी २०२२

आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर महाविद्यालयात शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष (IQAC) विभागाच्या वतीने महाविद्यालयात दि.०३/०२/२०२२ ते १७/०२/२०२२ या कालावधीत विद्यार्थी व शिक्षकांसाठी व्याख्यानमालेचे आयोजन करण्यात आले होते व्याख्यानमालेचे उद्घाटन आदिवासी सेवा समिती चे सहसचिव व महाविद्यालय विकास समितीचे अध्यक्ष मा. श्री. राजेश शिंदे सरांच्या हस्ते करण्यात आले. प्रमुख अतिथी प्राचार्य डॉ. एस. आर. तांबे सर (समन्वयक उच्च शिक्षण विभाग आदिवासी सेवा समिती नाशिक) उपस्थित होते. व्याख्यानमालेचे पहिले पुष्ट गुफन्यासाठी प्रमुख वक्ते म्हणून प्रा डी.के. मंडवधरे (अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख महात्मा गांधी विद्यामंदिर नाशिक कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय हरसुल) यांनी संशोधन पद्धती या विषयावर मार्गदर्शन केले कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे होते.

दूसरे व्याख्यान दि.०४/०२/२०२२ रोजी कथासाहित्य का परिचय या विषयावर डॉ. जगदीश परदेशी (के. टी. एच. एम. एम. महाविद्यालय नाशिक) यांनी कथा साहित्याची सुरुवात हिंदी कथा साहित्याचा इतिहास सांगत हिंदी कथा साहित्यातील निवडक कथांचा परिचय करून दिला.

तिसरे व्याख्यान दि.०५/०२/२०२२ रोजी Introduction to co - ordination chemistory या विषयावर प्रा. आर. जी. बोरसे. (कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय औंदेता. विक्रमगड जि. पालघर) मॅ डम यांनी Legaints of isomerism या विषयावर मार्गदर्शन केले.

चौथे व्याख्यान दि.०७/०२/२०२२ रोजी poltry mangement या विषयावर प्रा. वंदना इंगले (कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय कळवण) मॅ डम यांनी Basics of poltry Informing and inmportant Mengement of Boliels and lears of checken या विषयावर मार्गदर्शन केले.

पाचवे व्याख्यान दि.०८/०२/२०२२ रोजी आंतरराष्ट्रीय संबंध या विषयावर प्रा. अशोक वाघचौरे (महाराजा सयाजीराव गायकवाड महाविद्यालय मालेगाव कॅम्प) सरांनी भारताचे परराष्ट्रीय धोरण, राष्ट्र-राष्ट्रांमधील संबंध, राष्ट्र-राष्ट्र मधील करार, खेळ, आंतरराष्ट्रीय कायदे व निर्णय, त्याचबरोबर आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील निर्माण झालेल्या समस्यांवर संयुक्त राष्ट्र संघटनेने दिलेले निर्णय या मुद्द्यावर सखोल मार्गदर्शन केले.

सहावे व्याख्यान दि. ०९/०२/२०२२ रोजी डॉ. डी.जी. कापडणीस (कला , वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय सुरगाणा) सरांनी Conservation of Medical Plant या विषयावर आयुर्वेदातील औषधी वनस्पतीचे महत्व औषधी चे प्रकार याविषयी मार्गदर्शन केले.

सातवे व्याख्यान दि. १०/०२/२०२२ रोजी प्रा. नीलेश निकम (कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय ताहाराबाद) सरांनी भारतीय करप्रणाली आणि कायदेशीर तरतुदी भारतात करदात्यांना सध्या अस्तित्वात असलेल्या कर प्रणाली मध्ये कोण कोणते कर भारत सरकारला भरावे लागतात त्या विषयी मार्गदर्शन केले.

आठवे व्याख्यान दि. ११/०२/२०२२ रोजी डॉ. विद्या सुर्वे (लोकनेते व्यंकटराव हिरे महाविद्यालय पंचवटी नाशिक)मैं डम यांनी पुस्तक छपाई ग्रंथाची बांधणी, वाचक संवाद, विक्री, जाहिरात, व्याकरणीक चूका ह्या सर्व विषयावर सखोल मार्गदर्शन केले.

नववे व्याख्यान दि. १२/०२/२०२२ रोजी प्रा. किशोर पवार (डांग सेवा मंडळ संचालित कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय अभोणा) सरांनी निसर्ग निर्मित आपत्ती व मानव निर्मित आपत्ती प्रकार सांगितले व आपती व्यवस्थापन कसे करावे या विषयावर मार्गदर्शन केले.

दहावे व्याख्यान १४/०२/२०२२ रोजी डॉ. मिलिंद अहिरे (कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मनमाड) सरांनी Soft skill for Student या विषयावर विद्यार्थ्यांना स्पर्धाच्य युगात आपल्यात असलेले कौशल्यांचा विकास करून रोजगार निर्मिती कशी करता येईल तसेच Tress Manegement ,Time manegement, Anger Manegement या विषयावर मार्गदर्शन केले.

अकरावे व्याख्यान दि. १५/०२/२०२२ रोजी डॉ. भूषण फडतरे (कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय वाघोली) सरांनी महाराष्ट्रातील क्रांतिकारी चळवळ या विषयावर विद्यार्थ्यांना महाराष्ट्राच्या जडणघडणीत क्रांतिकारकांचे योगदान वि.दा. सावरकर, वासुदेव बळवंत फडके, चाफेकर बंधू यासारखे क्रांतिकारकांनी घडवून आणलेल्या क्रांतिकारी चळवळीचा इतिहास सांगितला.

बारावे व्याख्यान दि. १६/०२/२०२२ रोजी डॉ. आरून गर्दे (म. स. गा. महाविद्यालय मालेगाव कॅम्प) सरांनी Advenctage of renewable Energy sources नैसर्गीक ऊर्जा साधनांचा वापर जास्तीत जास्त करावा तसेच पवनचक्की, सौर ऊर्जा, समुद्री लाटांपासुन ऊर्जा निर्मिती याविषयी मार्गदर्शन केले. व्याख्यानमालेचे शेवटचे तेरावे व्याख्यान डॉ. पुनम गावित (कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय रवळगाव ता. मालेगाव) मैं डम यांनी Graph Thery विषयी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

व्याख्यानमाले चा समारोप समारंभ प्रसंगी प्रमुख अतिथी मा. प्राचार्य डॉ. बी. एस. जगदाळे (विश्वस्त महात्मा गांधी विद्यामंदिर नाशिक व प्राचार्य, लोकनेते व्यंकटराव हिरे महाविद्यालय पंचवटी नाशिक) सर होते. सरांनी बदलत्या काळानुसार बदलत्या शैक्षणिक साधनांचा वापर आधुनिक शिक्षणामध्ये होत आहे असे मत व्यक्त केले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.पी. भामरे होते. व्याख्यानमालेचे समन्वयक म्हणून डॉ. एस. बी. देवरे यांनी काम पाहिले.

मराठी विभाग
वार्षिक अहवाल सन -2021-22

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अंतर्गत आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित, कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर, ता. कळवण जिल्हा नाशिक महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांमध्ये विद्यापीठ क्रमिक अभ्यासक्रमात बरोबर सामाजिक, सांस्कृतिक, ऐतिहासिक व जागतिक पातळीवर मराठी भाषेचा विकास क्लावा या हेतूने मराठी विभागामार्फत विविध उपक्रमांचे आयोजन केले जाते 2021- 22 या शैक्षणिक वर्षात मराठी विभागामार्फत खालील उपक्रम राबविण्यात आले.

दिनांक १४/१०/२०२१ रोजी दृश्य प्रणालीद्वारे वांगमय मंडळाचे उद्घाटन करण्यात आले. कार्यक्रमाचे उद्घाटन आदिवासी सेवा समिती नाशिक, संस्थेचे सचिव राजेशजी शिंदे यांच्या हस्ते करण्यात आले. प्रमुख अतिथी म्हणून संस्थेचे समन्वयक डॉक्टर एस. आर. तांबे उपस्थित होते. प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून महात्मा गांधी विद्यामंदिर संचलित, कला व वाणिज्य महाविद्यालय येवला येथील प्राचार्य डॉ. भाऊसाहेब गमे सर होते. सरांनी मराठी भाषेची व्यावहारिक उपयोगिता या विषयावर मार्गदर्शन केले. अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. आर.पी. भामरे सर होते. या कार्यक्रम प्रसंगी प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय डॉ.के.के. खैरनार यांनी करून दिला. प्रस्ताविक प्रा. डी.के. चक्काण यांनी केले सूत्रसंचालन प्रा. डॉ. एस. बी. देवरे यांनी केले. तांत्रिक सहयोग प्रा.आर. के. भोये यांचे सहकार्य लाभले.

दिनांक २७ फेब्रुवारी २०२२ रोजी दृश्य प्रणालीद्वारे मराठी भाषा गौरव दिन साजरा करण्यात आला.

या कार्यक्रमाला प्रमुख वक्ते म्हणून डांग सेवा मंडळाचे कला महाविद्यालया अभोना येथील डॉ.आर.एम.पगार सर होते. सरांनी साहित्य आणि समाज यांचा परस्पर संबंध याविषयी मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.पी.भामरे होते. कार्यक्रमाप्रसंगी प्रा. डी.के. चक्काण यांनी प्रस्तावना केली . सूत्रसंचालन प्राध्यापीका. कोरडे मॅडम यांनी केले कार्यक्रमाप्रसंगी दृश्य प्रणालीद्वारे महाविद्यालयाचे ८१ विद्यार्थी उपस्थित होते

अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष (IQAC) विभागाच्या वतीने महाविद्यालयात दि.०३/०२/२०२२ ते १७/०२/२०२२ या कालावधीत विद्यार्थी व शिक्षकांसाठी व्याख्यानमालेचे आयोजन करण्यात आले होते . या व्याख्यान मालेत दि. ११/०२/२०२२ रोजी डॉ. विद्या सुर्वे (लोकनेते व्यंकटराव हिरे महाविद्यालय पंचवटी नाशिक)मॅडम यांनी प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन विषयावर सखोल मार्गदर्शन केले.

वर्षभरात संपन्न झालेल्या सर्व उपक्रम यशस्वी करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.पी.भामरे सर, उपप्राचार्य डॉ.के.के. खैरनार , IQAC समन्वयक डॉ. एस. बी. देवरे आणि सर्व सहकार्य प्राध्यापकांचे मोलाचे सहकार्य लाभले.

टक्कशाव्य प्रणालीच्याद्वारे वांगमय मंडळ उद्घाटन

टक्कशाव्य प्रणालीच्याद्वारे मराठी भाषा गौरव दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ. आर. एम. पगार

टक्कशाव्य प्रणालीच्याद्वारे
मार्गदर्शन करताना डॉ. विद्या
सुर्वे

हिंदी विभाग

शैक्षणिक वर्ष 2021-22

शैक्षणिक वर्ष 2021-22 या वर्षात हिंदी विभागांतर्गत पुढील उपक्रम घेण्यात आले.

दि. 22/01/2022 रोजी पाठ्यक्रम मे कहानी साहित्य का महत्व या विषयावर डॉ. विष्णु राठोड (कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, मनमाड) यांचे विशेष आदेश व्याख्यानांचे आयोजन.

दि. 04/02/ 2022 रोजी करण्यासाठी विकास क्रम या विषयावर डॉ. जगदीशपरदेशी (के.टी.एच.एम. विद्यालय नाशिक यांचे आभासी व्याख्यान मलेत व्याख्यानाचे आयोजन

दि. 16/02/2022, रोजी संत शिरोमणी रोहिदास यांच्या यांचे कार्यक्रमाचे आयोजन महाविद्यालयाचे प्राचार्य यांच्या हस्ते प्रतिमापूजन करण्यात आले

दि. 14/07/2021 रोजी कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय हरसूल येथे आयोजित माध्यम लेखन रोजगार के अवसर या राष्ट्रीय परदेशी डॉ. संजय देवरे यांनी अक्षरलेखन परिभाषा सादर केला

दि. 05/08/2021 रोजी कला वाणिज्य विज्ञान महाविद्यालय नागपूर येथे आयोजित हिंदी साहित्य में पर्यावरण चेतना या आभासी राष्ट्रीय परिषदेत डॉ. संदीपबळवंत देवरे यांनी अशोक जमनानी के स्वेटर कहाणी या विषयावर शोध निबंध सादर केला.

दि. 14/09/2021 रोजी कला वाणिज्य महाविद्यालय येवला येथे आयोजित भारतीय हिंदी साहित्य का योगदान या आभासी ह राष्ट्रीय परिषदेत डॉ. संदीप बळवंतदेवरे. यांनी मैथिली शरण गुप्त जी भारत भारतीय स्वतंत्रता आन्दोलनमें योगदान या विषया वर शोध निबंध सादर केला.

दि. 09/01/2022 रोजी कला वाणिज्य वा विज्ञनं विज्ञान महाविद्यालय पाचोरा येथील आयोजित राष्ट्रीय परिषदेत डॉक्टर संजय दळवी यांनी सामाजिक विषयावर शोधनिबंध सादर केला

दि. 10/02/2022 रोजी कला वाणिज्य विज्ञान महाविद्यालय नामपूर येथे आयोजित हिंदी साहित्य में आदिवासी चेतना या आभासी राष्ट्रीय परिषदेत डॉ. संदीपबळवंत देवरे यांनी 21 सदी के काव्य मे आदिवासी चेतना या विषयावर शोध

दि. 26/05/2022 रोजी कै. कृष्णाजी कान्होजी पवार सार्वजनिक वाचनालय येथे सर्व विधायर्थी ग्रंथालय भेटी साठी गेले होते

दि. वर्ष 2021-22 विशेष स्तरावरील विद्यार्थी हिंदी भाषा की उत्पत्ती व विकास आणि कळवण तहसील मे बोली जानेवालीभाषाओ का अध्यायन या विषयावर विधायर्थांनी लघु प्रकल्प तयार के

Department of English

It Is A Matter Of Great Pleasure To Account The Activities Arranged By The Department Of English During The Academy Year-2021-2022The Department Activity Participated In The Various Activities Throughout This Academic Year.TheTeaching As Well As Extra Curricular Programmes.On 17 Feb 2022 Department Of English And IQAC Department Was Arranged Online Webinar On Skill For Students On This Occasion MGV's Arts Commerce And Science College Prof.Dr.Millind AhireWas Speakers .On This Occasion There Were Majority Of Student Was Present Online .

23rd Apr.2022 English Language Day Was Celebrated In College ,On This Occasion Mr.D.G.Patil, Director And Trainer Of Sheetal Academy Was Chief Guest And Speaker He Delivered Lecture On English Organised Field Visit Kai .Krushnaji Kanoji Pawar, Sarvjanik Vachnalaya Manur On This Visit Student Of English Department Learnt Various Aspect Regarding Various Types Of Books,Journal, Monthly Magazine ,News Paper ,Weekly-Magazine, Reference Books,And Study Rooms,The Representative Of LibararyDelived Information About Librar

**Mr. D.G.Patil, Director And Trainer
Of Sheetal Academy**

**Field Visit Kai .Krushnaji Kanoji
Pawar, Sarvjanik Vachnalaya Manur**

अर्थशास्त्र विभाग वार्षिक

वार्षिक अहवाल २०२१-२२

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अंतर्गत आणि आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचालित, कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर, ता. कळवण जिल्हा नाशिक

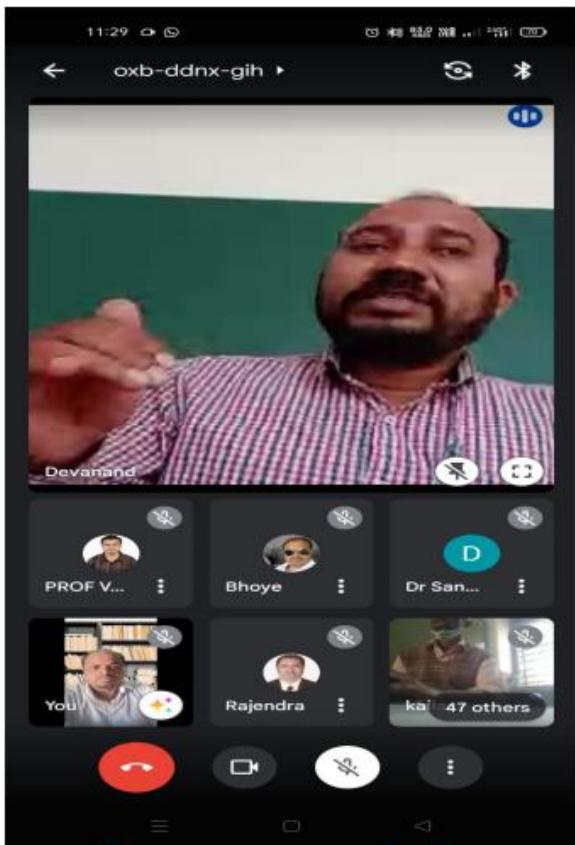
महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांमध्ये विद्यापीठ क्रमिक अभ्यासक्रमात बरोबर सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, आणि जागतिक पातळीवरील आर्थिक घडामोडीची माहिती विद्यार्थ्यांना व्हावी या हेतूने अर्थशास्त्र विभागामार्फत विविध उपक्रमांचे आयोजन केले जाते २०२१-२२ या शैक्षणिक वर्षात अर्थशास्त्र विभागामार्फत विविध कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले होते

दिनांक ०६/१२/२०२१ रोजी महाविद्यालयामध्ये समाजशास्त्र मंडळाचे उद्घाटन करण्यात आले. या उद्घाटन प्रसंगी लोकनेते व्यंकटराव हिरे कला व वाणिज्य महाविद्यालय नामपूर चे प्रा. महादेव क्षीरसागर यांच्या हस्ते करण्यात आले. त्यांनी अर्थशास्त्र व समजाशास्त्रचे महत्व सांगितले या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष. प्राचार्य डॉ. आर.पी. भामरे होते. प्रस्ताविक व सूत्रसंचालन प्रा. डी.के. चव्हाण यांनी केले या कार्यक्रम प्रसंगी प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय प्रस्ताविक राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी प्रा. व्ही एस साबळे यांनी केले व आभार अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख प्रा आर के भोये यांनी मानले या प्रसंगी महाविद्यालयाचे उप प्राचार्य डॉ.के.के. खैरनार यांच्या सह शिक्षकेतर कर्मचारी उपस्थित होते

अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष (IQAC) विभागाच्या वतीने महाविद्यालयात दि.०३/०२/२०२२ ते १७/०२/२०२२ या कालावधीत विद्यार्थ्यांसाठी दृकश्राव्य प्रणालीच्या माध्यमातून व्याख्यानमालेचे आयोजन करण्यात आले होते व्याख्यानमालेचे उद्घाटन आदिवासी सेवा समिती सचिव व महाविद्यालय विकास समितीचे अध्यक्ष मा. श्री. राजेश शिंदे यांच्या हस्ते करण्यात आले कार्यक्रमाला प्रमुख अतिथी समन्वयक उच्च शिक्षण विभाग आदिवासी सेवा समिती नाशिक डॉ. एस. आर. तांबे उपस्थित होते व्याख्यानमालेचे पहिले पुष्ट गुंफन्यासाठी प्रमुख वक्ते म्हणून अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख महात्मा गांधी विद्यामंदिर नाशिक कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय हरसुल येथील प्रा. डी.के. मंडवधरे यांनी संशोधन पद्धती या विषयावर मार्गदर्शन केले कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे होते.

दि. 31/05/2022 रोजी द्वितीय वर्ष व तृतीय वर्ष वर्गातील अर्थशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांसाठी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठच्या 2019 अभ्यासक्रमानुसार क्षेत्र भेट आयोजित केलेली होती त्यात आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचालित संस्थेच्या कर्मवीर भाऊसाहेब हिरे कृषी तंत्र विद्यालय मानूर येथील शेतकी महाविद्यालयातील नर्सरीमध्ये गोट फॉर्म (Goat breeding project) गांडूळ खत प्रकल्प (Vermicpost project) या प्रकल्पाला भेट देऊन विद्यार्थ्यांना या प्रकल्पापासून शेतीपूरक व्यवसायापासून कसा आर्थिक फायदा होऊ शकतो याची माहिती करून दिली

वर्षभरात संपन्न झालेल्या सर्व उपक्रम यशस्वी करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.पी.भामरे, उपप्राचार्य डॉ.के.के. खैरनार , IQAC समन्वयक डॉ. एस. बी. देवरे आणि सर्व सहकार्य प्राध्यापकांचे आणि शिक्षकेतर सेवकांचे मोलाचे सहकार्य लाभले.

**समाजशास्त्र मंडळ उद्घाटन प्रसंगी ग्रास्ताविक करतांना
अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख प्रा. रमेश के. भोये**

**आभासी व्याख्यानमाला मार्गदर्शन
करताना प्राध्यापक मांडवधरे**

समाजशास्त्र मंडळ उद्घाटन प्रसंगी मनोगत व्यक्त करतांना प्रा शिरसागर महादेव

इतिहास विभाग वार्षिक

अहवाल - २०२१ – २०२२.

शैक्षणिक वर्ष २०२१ – २०२२ या वर्षाचा इतिहास विभागाचा वार्षिक अहवाल सादर करताना अतिशय आनंद होत आहे. या शैक्षणिक वर्षात प्रथम सत्र वर्गाची सुरुवात दि. ०१/१०/२०२१ पासून झाली. तर द्वितीय सत्राची सुरुवात दि. ०५/०१/२०२२ पासून झाली. या वर्षात प्रथम वर्ष वर्गात इतिहास विषयास एकूण ९६ विद्यार्थी, द्वितीय वर्ष वर्गात सामान्यस्तर २८ विशेषस्तर ०९ आणि तृतीय वर्ष वर्गात सामान्यस्तर ३८, विशेषस्तर ०६ विद्यार्थी प्रवेशित आहेत. या वर्षाच्या तासिका माहे डिसेंबर महिन्यापर्यंत ऑनलाईन घेण्यात आल्या. त्यानंतर कोविड -१९ आजार प्रादुर्भावाची परिस्थिती आटोक्यात आल्यावर माहे जानेवारी- २०२२ पासून ऑफलाईन (प्रत्यक्ष वर्गात घेण्यात आल्या . या शैक्षणिक वर्षात इतिहास विभागामार्फत खालील प्रमाणे कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले होते.

१. दि. ०६/०११/२०२१ रोजी प्रा. क्षिरसागर (नामपूर महाविद्यालय) यांचे हस्ते समाजशास्त्र मंडळाचे उद्घाटन करण्यात आले.

२. दि. १५/०२/२०२२ रोजी डॉ. भूषण फडतरे (वाघोली महाविद्यालय) यांचे “महाराष्ट्रातील क्रांतिकारकांचे स्वातंत्र्य चळवळीतील योगदान” या विषयावर आभासी (ऑनलाईन) व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

३. दि. १९ ते २१ फेब्रुवारी २०२२ रोजी एम.एस.जी. कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, मालेगाव येथे आयोजित करण्यात आलेल्या आभासी राष्ट्रीय परिषदेत प्रा. डॉ. खैरनार कैलास के. यांनी सहभाग घेवून “महात्मा जोतीबा फुले यांचे शैक्षणिक कार्य “या विषयावर लघुशोध निबंध सादर केला

४. दि. २५ फेब्रुवारी २०२२ रोजी डांग सेवा मंडळ संचलित कलावाणिज्य महाविद्यालय पेठ येथे आयोजित करण्यात आलेल्या एक दिवशीय राष्ट्रीय परिषदेत डॉ. खैरनार कैलास के. यांनी सहभाग घेवून “भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीत नाशिक जिल्ह्यातील स्थियांचा सहभाग “या विषयावर लघुशोध निबंध सादर केला

५. दि. ११/०४/२०२२ रोजी महाविद्यालय डॉ. खैरनार कैलास के. यांचे “ महात्मा जोतीबा फुले : जीवन कार्य “या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

या शैक्षणिक वर्षात प्रा. डॉ. खैरनार कैलास के. यांनी वेगवेगळ्या महाविद्यालयानी आयोजित केलेल्या आभासी चर्चासत्र, सेमिनार, परिषद यात स्थानिक -०४, विद्यापीठ -०९, राष्ट्रीय -०९, आंतरराष्ट्रीय -०९ सक्रीय सहभाग नोंदविला होता.

इतिहास
विभागामार्फत घेण्यात आलेल्या अभासी व्याख्यान मालेत प्रमुख व्याख्याते प्रा.डॉ.भूषण फडतरे, अध्यक्ष प्राचार्य डॉ.भामरे आर.पी. इतिहास विभाग प्रमुख डॉ.खैरनारके.के.
आणि सहभागी

संशोधन पद्धती या विषयावर अभासी व्याख्यानाचे उद्घाटक
मा.त्री. राजेश शिंदे(सहसचिव) मा.प्रा.डॉ. मांडवधरे
तज्ज मार्गदर्शक व सर्व सहभागी

प्रा.डॉ. खैरनार कैलास के.
कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, मानूर

भूगोल विभाग

वार्षिक अहवाल 2021-22

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अंतर्गत आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित, कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर, ता. कळवण जि. नाशिक

महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांमध्ये विद्यापीठ क्रमिक अभ्यासक्रमाबरोबर सामाजिक, सांस्कृतिक व वैज्ञानिक दृष्टीकोन तयार क्वावा या करिता भूगोल विभागामार्फत विविध उपक्रमांचे वर्षभर आयोजन केले जाते. सन 2021- 22 या शैक्षणिक वर्षात भूगोल विभागामार्फत खालील उपक्रम राबविण्यात आले.

दिनाक 5 जून 2021 रोजी पर्यावरण दीन साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमासाठी विशेषस्तर विभागातील विद्यार्थी उपस्थित होते.

11 जुलै 2021 रोजी लोकसंख्या दिन साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमासाठी महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. के. के. खेरनार अध्यक्ष म्हणून उपस्थित होते.

6 डिसेंबर 2021 रोजी भूगोल शास्त्र व समाजशास्त्र मंडळाचे उद्घाटन करण्यात आले. त्या कार्यक्रमासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.भामरे अध्यक्षस्थानी होते.

14 जानेवारी 2022 भूगोल दिन साजरा करण्यात आला. 22 एप्रिल रोजी जागतिक वसुंधरा दिन साजरा करण्यात आला या कार्यक्रम प्रसंगी प्रमुख अतिथी म्हणून महात्मा गांधी विद्या मंदिर संचलित, कनिष्ठ महाविद्यालय मानूर येथील प्रा. जोशी यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

भूगोल विभागामार्फत वर्षभर आयोजित कार्यक्रमांमध्ये प्रा.क्ही एस साबळे व प्रा. बी आर खांडवी त्यांनी सहभाग घेतला या सर्व कार्यक्रमांमध्ये महाविद्यालयाचे आदरणीय प्राचार्य डॉ. आर भामरे यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले.

धन्यवाद !!!

राज्यशास्त्र विभाग

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अंतर्गत आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर ता. कळवण जि. नाशिक महाविद्यालय विद्यार्थ्यामध्ये विद्यापीठ कमिक अभ्यासक्रमाबोरोबर सामाजिक सांस्कृतिक ऐतिहासिक व जागतिक पातळीवर सर्वांगीण विकास व्हावा याकरिता राज्यशास्त्र विभागातर्फे विविध उपक्रम वर्षभर आयोजन केले सन 2021-22 या शैक्षणिक वर्षात राज्यशास्त्र विभागातर्फे खालील उपक्रम राबविण्यात आले दिनांक 26 नोव्हेंबर 2019 रोजी संविधान दिवस साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.पी.भामरे सर होते कार्यक्रमात महाविद्यालयाचे सर्व प्राध्यापक वृंद तसेच शिक्षकेतर कर्मचारी उपस्थित होते कार्यक्रमाच्या प्रसंगी भारतीय संविधानाची ओळख हे पुस्तक प्रदर्शित करण्यात आले तसेच संविधान प्रतिज्ञा घेण्यात आले दिनांक 25 जानेवारी रोजी महाविद्यालय मतदान दिन साजरा करण्यात आला कार्यक्रमास प्रमुख वक्ते म्हणून राज्यशास्त्र विभाग विद्यार्थ्यांना मतदानाचे महत्व समजून सांगितले कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. एस.बी. देवरे सर यांनी केले कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. के.के.खैरनार सर होते. व महाविद्यालयाचे सर्व शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थी उपस्थित होते दिनांक 8/2/2022 रोजी राज्यशास्त्र विभागातर्फे ऑनलाईन वेबिनार ऑनलाईन घेण्यात आले विषय आंतरराष्ट्रीय संबंध या विषयावर मसागा महाविद्यालय मालेगाव येथील प्रा. वाघचौरे सरांनी व्याख्यान दिले या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.पी.भामरे सर होते व सर्व प्राध्यापक वृंद तसेच शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थी यांनी यात सहभाग घेतला दिनांक 3 मार्च 2022 रोजी महाविद्यालयात क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले जयंती आणि बालिका दिवस साजरा करण्यात आला कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक राज्यशास्त्र विषयाचे प्रमुख डी.एन.कोटा यांनी केले 14 एप्रिल 2000 22 रोजी भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची जयंती साजरी करण्यात आली या कार्यक्रमास प्रमुख पाहुणे माननीय मुख्याध्यापक आर.आर.पवार सर हे भाऊसाहेब हिरे माध्यमिक व उच्च माध्यमिक विद्यालय मानूर तालुका कळवण येथे मुख्याध्यापक पदावर कार्यरत आहेत सरांनी कार्यक्रमात डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या बालवयापासून ते कायदे म्हणजे पर्यंत च्या सर्व सूक्ष्म बाबी विद्यार्थ्यांना प्रेरणादायी ठरले असा संवाद साधला कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य मा. डॉ.आर.पी.भामरे सर होते. कार्यक्रमात सर्व शिक्षक वृंद व शिक्षकेतर कर्मचारी आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

राज्यशास्त्र विभागात सतत संपूर्ण महाविद्यालय शिक्षक कर्मचारी यांचा सातत्याने मार्गदर्शन व सहकार्य मिळते त्याबद्दल मी विभाग प्रमुख या नात्याने त्यांचे सदैव ऋणी आहे धन्यवाद

वाणिज्य विभाग वार्षिक अहवाल २०२१-२२

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२०२२ मध्ये प्रथम वर्ष वाणिज्य वर्गाची प्रवेश प्रक्रिया १जुलै२०२१ पासून सुरु झाली तसेच द्वितीय व तृतीय वर्ष वाणिज्य वर्गाच्या प्रवेश प्रक्रियेची सुरुवात सप्टेंबर २०२१ पासून झाली. २०२१-२०२२या शैक्षणिक वर्षात प्रथम वर्ष वाणिज्य वर्गात ९४ विद्यार्थी प्रवेशीत आहेत तसेच द्वितीय वर्ष वाणिज्य वर्गात ३८ तर तृतीय वर्ष वाणिज्य वर्गात ३४ विद्यार्थी प्रवेशीत आहेत.

महाविद्यालयात वाणिज्य विभाग मार्फत २४ डिसेंबर २०२१ रोजी जागतिक ग्राहक दिन साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमास प्रमुख पाहुणे म्हणून नामपूर महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे हे होते त्यांनी विद्यार्थ्यांना ग्राहक चळवळीचा इतिहास तसेच ग्राहकाचे हक्क व अधिकार या विषयी मार्गदर्शन केले.

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२०२१ या वर्षात प्रथम वर्ष वाणिज्य वर्गात भामरे ऋषिकेश भास्कर द्वितीय वर्ष वाणिज्य वर्गात सोमवंशी गीतांजली राजेंद्र व तृतीय वर्ष वाणिज्य वर्गात निकम सुजाता भगवान या विद्यार्थ्यांनी प्रथम क्रमांक पटकावला.

सावित्रीबाईफुले पुणे विद्यापीठ अंतर्गत तृतीय वर्ष वाणिज्य वर्गासाठी शै. वर्ष २०२१-२०२२ पासून इंटर्नशिपकार्यक्रम सुरु करण्यात आला असून त्या इंटर्नशिप कार्यक्रम संदर्भात कला वाणिज्य विज्ञान महाविद्यालय देवळा येथे आयोजित चर्चासत्रात महाविद्यालयाचे प्राध्यापक व्ही. के. शिरसाठ यांनी सक्रिय सहभाग घेतला. सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अंतर्गत तृतीय वर्ष वाणिज्य वर्गासाठी शै. वर्ष २०२१-२०२२ पासून इंटर्नशिप कार्यक्रम सुरु करण्यात आला असून त्या इंटर्नशिपकार्यक्रमावर आयोजित कार्यशाळेत वर महाविद्यालयाचे प्राध्यापक व्ही. के. शिरसाठ व वाणिज्य विभाग प्रमुख प्रा. एस. एल. पवार यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. सदर इंटर्नशिप पूर्ण करण्यासाठी वाणिज्य विभाग प्रमुख प्रा. एस. एल. पवार, प्रा. व्ही. के. शिरसाठ व विद्यार्थी यांनी कळवण कृषि उत्पन्न बाजार समिती कळवण, आपला बाजार सुपरमार्केट येथे भेटी दिल्या.

वनस्पतीशास्त्र विभाग

वार्षिक अहवाल सन २०२१-२२

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना वनस्पती शास्त्र विभागाचे महत्त्व कळावे तसेच औषधी वनस्पती संवर्धनाचे महत्त्व कळावे औषधी वनस्पती विषयी अधिक माहिती मिळावी या उद्देशाने महाविद्यालयात पर्यावरण दिन विज्ञान दिन यासारखे उपक्रमांचे आयोजन केले जाते.

वनस्पतीशास्त्र विभागाने १९ फेब्रुवारी २०२२ रोजी IQAC विभागांतर्गत ऑनलाइन वॅगनार घेतले या कार्यक्रमाचे प्रमुख अतिथी व प्रमुख वक्ते डॉ.डी.जी. कापडणीस सर (कला वाणिज्य व विज्ञान व महाविद्यालय सुरगाणा) होते.

वनौषधीचे संवर्धन (conservation of medicinal plants) या विषयावर कापडणीस सर यांनी भाष्य केले त्यांनी वेगवेगळ्या औषधी वनस्पती व त्यांचे औषधीय गुणधर्म या गोष्टीवर प्रकाश टाकला व विध्यार्थ्यांच्या ज्ञानात भारी पाडले.

2. Botanical visit :

महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष प्रात्यक्षिक पाहून वनस्पतीशास्त्र विषयात आवड निर्माण व्हावी यासाठी विविध ठिकाणी पर्यावरणीय छत्रपतीचे आयोजन करीत असते.,

यावर्षी आम्ही अभोणा जवळील गोस्त्राने या गावी गिरणा नदीच्या काठी असलेल्या नमो बायो प्लांट(NAMO BIOPLANTS Tissue Culture and Nursery) भेट दिली. या ठिकाणी केळीची रोपे प्रयोगशाळेत बनवले जातात. या प्रयोगशाळेला आम्ही १३ मे २०२२ रोजी साडेअकरा वाजता भेट दिली. आम्हाला या प्रयोगशाळेची संपूर्ण माहिती तेथील कार्यरत असलेले सचिन जोशी सरांनी दिली. नमो बायो प्लांट्स जवळजवळ पंधरा एकरात बसलेले आहे.

केळीच्या कंदापासून निर्जन्तुक वातावरणात रसायनांच्या मदतीने बाटलीमध्ये वाढविली जातात नंतर वातावरणात आणण्यापूर्वी कोकोपीट चा वापर करून ट्रे मध्ये वाढवले वाढवणे याप्रमाणे पायरीपायरीने ही झाडे कशी वाढवली जातात व कशा प्रकारे शेतकऱ्यापर्यंत पोचवली जातात याविषयी आम्ही सविस्तर माहिती घेतली.

3. रोपवाटिका भेट :

3) विद्यार्थ्यांना औद्योगिक क्षेत्रात वनस्पतीशास्त्र या विभागाचा उपयोग व्हावा या दृष्टीने आम्ही मानूर येथील एग्रीकल्चर कॉलेज मानूर या ठिकाणी रोपवाटिकेला भेट दिली. या रोपवाटिकेत आम्हाला विविध प्रकारचे फुलझाडे फळझाडे बघायला भेटली या रोपवाटिकेत वेगवेगळ्या प्रकारच्या कलमांचा वापर करून निरोगी निरोगी व चांगले उत्पन्न देणारे वनस्पतीची निर्मिती केली जाते.

रोपवाटिकेत शेतकऱ्यांना टोमॅटो मिरची, वांगी चिकू, आंबा, सदाफुली, सायकस, डिड्यूनी , कोरफड, यांसारखे विविध फुलझाडे फळझाडे तयार केले जातात व शेतकऱ्यापर्यंत पोहोचवले जातात. बागेतील वेगवेगळी झाडे यांचे कलम कशा प्रकारे केले जाते याविषयी आम्हाला सविस्तर माहिती देण्यात आली.

4. शेंद्रीय खत निर्मिती प्रकल्प भेट :

वनस्पतीशास्त्र विभागाकडून विद्यार्थ्यांना सेंद्रिय शेती विषयी अधिक माहिती मिळावी यासाठी तसेच विद्यार्थ्यांना निरोगी व स्वस्थ जगण्यासाठी सेंद्रिय शेतीचे महत्त्व कळावे यासाठी आम्ही महाविद्यालयाकडून क्षेत्रभेटीसाठी आम्ही गांडूळ खत निर्मिती प्रकल्पाला भेट दिली. एग्रीकल्चर कॉलेज मानूर येथील गांडूळ खत निर्मिती प्रकल्प या ठिकाणी आम्ही सर्व साडेनऊ वाजता पोहोचलो.

विद्यार्थ्यांना सेंद्रिय सेंद्रिय खत कशाप्रकारे तयार केले जाते याविषयी सविस्तर माहिती देण्यात आली. तयार झालेले खत कशाप्रकारे काढले जाते आणि ते वनस्पतीच्या खोडा पर्यंत कशा प्रकारे पोहोचवले जाते याविषयी सविस्तर माहिती दिली. खत तयार करत असलेले गांडुळांची काळजी कशाप्रकारे घ्यायची तसेच खत बनवण्यासाठी लागणारा पालापाचोळा माती तसेच पाणी यांचा पुरवठा किती व कशा प्रकारे केले जाते याविषयी माहिती दिली.

5. बालाजी मसाले प्रकल्प भेट :

विद्यार्थ्यांना औद्योगिक क्षेत्रात वनस्पतीचा उपयोग कशा प्रकारे केला जाऊ शकतो तसेच एखादा उद्योग सुरु करण्यासाठी एखाद्या वनस्पतीचा कशा प्रकारे वापर केला जाऊ शकतो, याविषयी जागरूकता निर्माण क्हावी यासाठी आम्ही विद्यार्थ्यांना कोल्हापूर फाटा मानूर येथील बालाजी मसाले या मसाले केंद्राला 23मे 2022 रोजी 11वाजता भेट दिली.

या मसाले निर्मिती केंद्राला भेट देऊन विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानात भर पडली विविध मसाले मसाल्यांमध्ये वापरल्या जाणाऱ्या वनस्पतींची नावे विद्यार्थ्यांना माहीत झाली. या वनस्पतींचे औषधीय गुणधर्म तसेच आरोग्यासाठी पूरक असलेलेखनिजे धातू व जीवनसत्वे यांची माहिती मिळाली

Online webinar conducted by Dr.D.G Kapadnis sir

बालाजी मसाले प्रकल्प भेट

Power point presentation

Department of Chemistry

Savitribai Phule Pune University under Adivasi Seva Samitee Nashik

Sanchalit Arts, Commerce and Science College Manur, Tal-Kalwan Dist- Nashik activities are organized by the Chemistry department for the development of Chemistry subject. Department of Chemistry organized following activities in the Academic year 2021–22.

National Science Day :

online webinar was held for students on the national science day. The chief guest of this event was prof. V.V.kadam

Vermicompost Fertilizer Production Project Visit :

We visited the Agriculture Polytechnic College, Manur, Tal. Kalwan, to get more information about Vermicompost Fertilizer from the department of chemistry for the student. Organic composts in general, are beneficial to Soil fertility when applied continuously they enhance physiochemical, enzymic and microbial status. Fertility when applied continuously they open the physiochemical when, enzymic and microbiological status. The production and use of Vermicompost in agriculture is economical with regard to environment and soil protection.

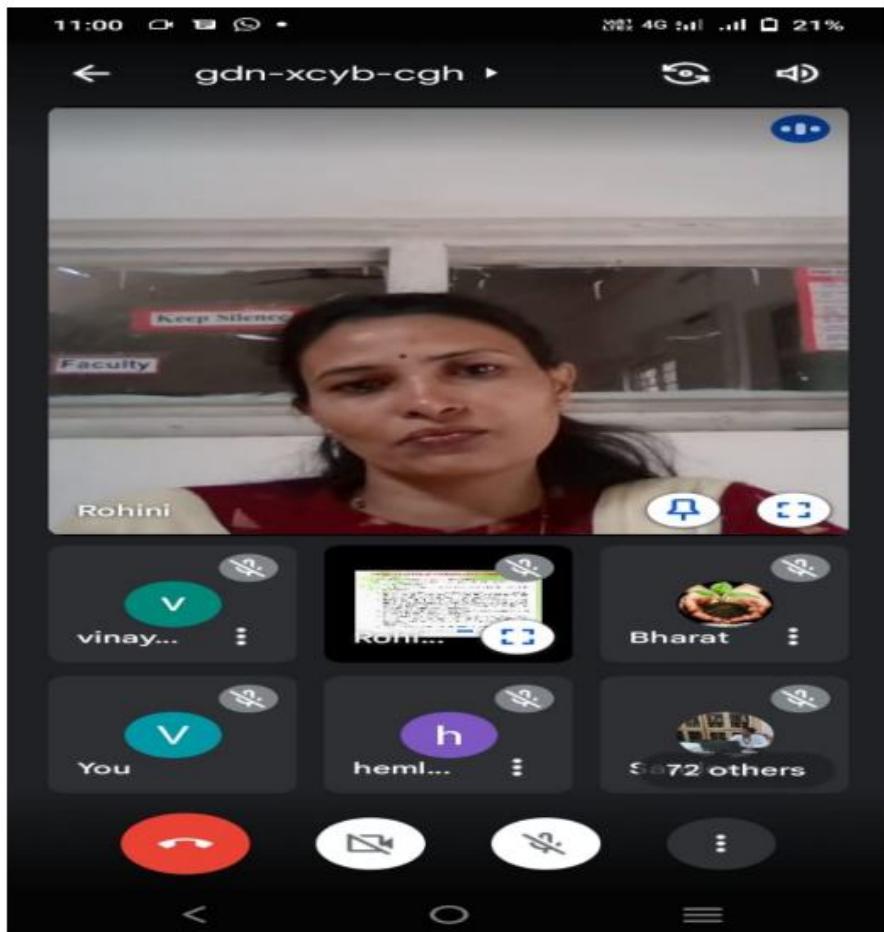
Online webinar :

Lecture series for students and teachers was organized in the college from 03/02/2022 to 17/02/2022 on behalf of Internal Quality Assurance Cell (IQAC). In order to make the college students aware of the importance of the Department of Chemistry as well as the importance of inorganic Chemistry (Introduction of Valence Bond Theory). The Department of Chemistry conducted an online webinar on 4th February 2022 under the IQAC department.

The chief guest and speaker of the event was Prof. R.G. Borse (Arts, Commerce and Science College, Onde, Vikaramgad, Dist. Palghar). It is a theory which describes chemical bonding. VBT states that the overlap of incompletely filled atomic orbitals leads to the formation of a chemical bond between two atoms. The unpaired electrons are shared and a hybrid orbital is formed.

Field Visit:

Students of chemistry department visited Balaji Masale Dairy, Sanitary Napkin Factory, by public transport

Online webinar
chiefguest and
speaker of the event
was Prof. R.G. Borse

FieldVisit: Students of chemistry department

Department of physics

Annual report

Savitribai Phule Pune University, under adivasi seva samittee, Nashik, sanchalit Arts, Commerce and Science college, Manur, Tal. Kalvan Dist. Nashik

Various activities are organized by the Department of Physics for the purpose of inculcating interest in science among the college students along with the university graduate course. The following activities were implemented by the Department of Physics in the academic year 2021-22.

An online lecture series was organized by IQAC department on 16/02/2022. Lectures were organized by our department. Today man has made a lot of progress. Living a luxurious life but relying on the whole of nature for all these necessities and is on the verge of running out of resources as an alternative to other widely available elements of nature e.g. Sun rays, wind, sea waves etc. How to create energy using these. M.S.G. as the keynote speaker to guide on this. College at Malegaon Prof. Dr. A.S. Garde Sir gave guidance on "Advantages of Renewable Energy Sources". Presiding Principal Dr. R. P. Bhamre Sir. Propose hosted by prof. B.G.Thakre, introduction by Prof. S.T. Gavit. Technical Assi prof. R. K. Bhoye's support.

Science Day was celebrated on 28th February, 2022 through Visual System. The keynote speaker was Prof. Dr. V.V .Kadam (Department of Chemistry), Mahatma Gandhi Vidyamandir College of Arts, Commerce and Science, Surgana, Tal. Surgana, Dist. Nashik. Bhamre was Sir. On the occasion of the program, Prof. B. R. Khandvi made the introduction. Hosted by Prof. C.S.Kokani did. Technical assistance was provided by Prof. B.G.Thakre. 71 students of the college were present during the program through visual system.

Dr. R.P. Bhamre Sir, Principal of the College, Dr. K.K. Dr. Khairnar, IQAC Coordinator S. B. Deore and all the co-professors got valuable support.

Annual Report

Department of Mathematics

Savitribai Phule Tribal Services Committee under Pune University, Nashik, College of Arts, Commerce and Science, Manur, Tal. Kalwan Dist-Nashik

Various activities are organized by the Department of Mathematics for the development of social, cultural, historical and world class mathematics among the college students along with the university graduate curriculum. The following activities were implemented by the Department of Mathematics in the academic year 2021-22.

National Mathematics Day was celebrated on 22nd December 2022. The program was presided over by the Principal of the college, Dr.R.P.Bhamre Sir and Vice Principal Dr. K .K Khairnar Sir were present. On the occasion of the program, Prof.S.T.Gavit Sir made the introduction. Hosted by Prof. M.A Chaudhari Sir. Also, a Quiz Competition was held in the college on the occasion of this day by Department of Mathematics.

Lecture series for students and teachers was organized in the college from 03/02/2022 to 17/02/2022 on behalf of Internal Quality Assurance Cell (IQAC). In this lecture series. On 17/02/2022, Miss.Prof P. D. Gawli Madam (College of Arts, Commerce and Science, Rawalgaon) Madam gave in-depth guidance on GRAPH THEORY.

Dr. R P Bhamre Sir, Principal of the College, & Vice Principle Dr. K.K.Khairnar Sir , IQAC Coordinator Dr. S. B. Deore Sir and all the co-professors got valuable support.

Department of Zoology

Savitribai Phule Pune University under Adivasi Seva Samitee Nashik Sanchalit Arts, Commerce and Science College Manur, Tal-Kalwan Dist - Nashik Various activities are organized by the Zoology department for the development of Zoology subject. Department of zoology organized following activities in the Academic year 2021-22.

Wildlife week activity was held by department, (2nd octomber to 8th octomber) on these occasion the online celebration of wildlife week.

Darwin's Day department of zoology Had Celebrated International Darwin Day- Feb 12th 2022. Total 76 students of F.Y. B.Sc. and S.Y. B.Sc. had participated in this online activity. A short film on Darwin's life had been showed to the students to upgrade the knowledge about his work in Research field also a small Quiz Competition was taken for the student

National Science Day : online webinar was held for students on the national science day. The chief guest of this event was prof. V.V. kadam

World Honey Bee Day : Department of zoology had celebrated World Honey Bee Day on 20th May 2021. Total 43 students had participated in this online activity. A short film on World honey bee day had been showed to the students to upgrade the knowledge about Apiculture and also a small Quiz Competition was taken for the students.

Organic Fertilizer Production Project Visit : We visited the Earthworm Fertilizer Production Project for a field visit from the Agriculture Polytechnic College Manur Tal - Kalwan to get more information about Organic Farming from the Department of Zoology to the students and also to make the students aware of the importance of Organic Farming for a healthy and wholesome life. We all arrived at the vermicomposting plant at Agriculture College, Manur at 9.30 am. Mr. Sonje Sir Teacher of Agriculture Polytechnic College give guidance on how earthworm manure is made.

The students were given detailed information on how organic manure is prepared. He gave detailed information about how the prepared manure is extracted and how it is conveyed to the plant stumps

Online webinar

Lecture series for students and teachers was organized in the college from 03/02/2022 to 17/02/2022 on behalf of Internal Quality Assurance Cell (IQAC). In order to make the college students aware of the importance of the Department of Zoology as well as the importance of poultry management (Skill Based Subject), for the purpose of getting more information about Chickens, Eggs. The Department of Zoology conducted an online webinar on 7th February 2022 under the IQAC department. The chief guest and speaker of the event was Dr.V. S. Ingale (Kalwan Education Society Sanchalit Arts, Commerce and Science College Kalwan) Dr.V. S. Ingale commented on the to help students get business from poultry management & importance of poultry management.

Celebrated world heart day : on 29th September that is intended to increase public awareness of cardiovascular diseases, including their prevention and their global impact. Celebrated world AIDS day is an international day dedicated to raising awareness of the AIDS pandemic caused by the spread of HIV infection and mourning those who have died of the disease.

world cancer day :

Celebrated world cancer day on 4th February aims to prevent millions of deaths each year by raising awareness and education about cancer, and pressing governments and individuals across the world to take action against the disease.

Students of Zoology Department visited Balaji Masale, Dairy, Sanitary Napkin factory by public transport

All the above activities were taken by Prof. Suryawanshi P. S. , Prof. Thakare G. J. under the guidance of principal Dr. Bhamare R. P, Vice Principal Dr. Khairnar K. K. IQAC Coordinator Dr. Deore S. B. and all the co- professors got valuable support.

The chief guest and speaker of the event was Dr.V. S. Ingale

Fild Visit walason industry

पर्यावरण अहवाल २०२१-२२

सन-2021-22 या शैक्षणिक वर्षात पर्यावरण विभागामार्फत विविध उपक्रमांचे आयोजन केले जाते. महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरण जनजागृती निर्माण व्हावी याकरिता ५ जून 2021 रोजी महाविद्यालयात व्याख्यानाचे आयोजन केले, त्यानिमित्ताने पर्यावरण संवर्धन यावर पोस्टर्स स्पर्धा व निबंध स्पर्धा आयोजित करण्यात आली. या स्पर्धांमध्ये महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्तपणे सहभाग नोंदविला.

द्वितीय वर्षे कला, वाणिज्य आणि विज्ञान वर्गातील विद्यार्थ्यांना पर्यावरण जनजागृती व्हावी याकरिता क्षेत्रभेटीचे, आयोजन केले जाते.

गणेश उत्सव काळात कळवण शहरांमध्ये विविध गणेश मंडळांना भेटी देऊन या ठिकाणचे निर्माले एकत्र जमा करून नगरपंचायत कळवण यांच्याकडे सुपूर्त करण्यात आले.

नवरात्र उत्सव व चैत्र पौर्णिमा निमित्ताने सप्तशृंगी गडावरील यात्रे करिता भाविक पद यात्रा करीत असतात त्या भाविकांसाठी कळवण शहरातील मुख्य रस्त्याच्या कडेला नाश्त्याची व जेवणाची सोय करीत असतात त्या ठिकाणी आपले प्लास्टिक पाणी बॉटल्स, बिस्किट्स रॅपर्स व इत्यादी टाकाऊ पदार्थ महाविद्यालयातील विद्यार्थी संकलन करतात व त्याची योग्य विल्हेवाट लावली.

प्रा. व्ही. एस. साबळे,

प्रमुख, पर्यावरण विभाग

सहल विभाग

अहवाल (2021-22)

आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचालित कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर महाविद्यालयात विद्यार्थ्यांना संशोधन प्रवृत्ती निर्माण व्हावी यासाठी वर्षभर अभ्यास सहलीचे आयोजन केले जाते

13 मे 2022 रोजी अभोणा जवळील गोसन्याने या गावी गिरणा नदीच्या काठी असलेल्या नमो बायो प्लॉट प्लॉट(Namo Bioplants Tissue culture and nursery) येथे भेट दिली.

23 मे 2022 रोजी वनस्पतिशास्त्र, प्राणिशास्त्र आणि रसायनशास्त्र विभागाच्यावतीने महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ मानूर येथील बालाजी मसाला प्रकल्पाला भेट दिली. 27 मे 2022 मानूर महाविद्यालयातील मराठी, हिंदी आणि इंग्रजी विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी कै. कृष्णाजी काहनुजी पवार सर्वांजिक वाचनालयास भेट दिली.

31 मे 2022 रोजी अर्थशास्त्र व भूगोल विभागाच्यावतीने कर्मवीर भाऊसाहेब हिरे कृषी तंत्र विद्यालय मानूर येथील रोपवाटिका आणि शेळीपालन गांडूळ खत प्रकल्प यांच्याविषयी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

प्रा. खांडवी बी. आर
प्रमुख, सहल विभाग

स्पर्धात्मक परीक्षा कमिटी

वार्षिक अहवाल 2021- 22.

आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर ,तालुका कळवण .जिल्हा. नाशिक सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ ,अंतर्गत आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर ,तालुका .कळवण .जिल्हा. नाशिक येथील महाविद्यालय विद्यापीठ अभ्यासक्रमाबरोबरच स्पर्धात्मक परीक्षा बदल माहिती मिळावी किंवा त्यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी स्पर्धात्मक परीक्षा कमिटी मार्फत विविध उपक्रमांचे आयोजन केले जाते 2021 -22 या शैक्षणिक वर्षात आम्ही पुढील काही उपक्रम हे आमच्या महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी राबवले त्यात आमचे मराठी , इंग्लिश भाषेचे व्याकरण शिकवणी वर्ग घेणे व इतर बुद्धिमत्तेचे तसे त्यांना स्पर्धा परीक्षा याचे मार्गदर्शन करणे इत्यादी कार्य ही केले गेले .कॉलेज कट्टा सारख्या उपक्रमाअंतर्गत विद्यार्थ्यांची त्यात नाव नोंदणी करून त्यातून त्यांना वेगवेगळ्या प्रकारचा प्रश्नमंजुषा पुरविली गेला तसेच आदिवासी विकास विभागा अंतर्गत जे काही स्पर्धा परीक्षा वर्ग घेण्यात आले तीन महिन्यांसाठी त्यात आमच्या महाविद्यालयाच्या 14 विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला 27 मे 2022 रोजी काही विद्यार्थ्यांना कृष्णाजी पवार सार्वजनिक वाचनालय मानूर ,येथे जाऊन भेट दिली व विविध मासिकांची व स्पर्धा परीक्षा विषयी पुस्तकांची ओळख करून दिली वर्षभरात स्पर्धात्मक परीक्षा कमिटीला सर्वांचे मोलाचे सहकार्य लाभले.

अँटी रेंगिंग स्कॉड कमिटी

वार्षिक अहवाल

शैक्षणिक वर्ष 2021-22

आदिवासी सेवा समिती नाशिक कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर महाविद्यालयात शैक्षणिक वर्ष 2021-22 मध्ये महाविद्यालयातील सर्व प्रवेशित विद्यार्थ्यांकडून अँटी रेंगिंग वेबसाइटवरून ऑनलाइन फॉर्म भरून घेतला जातो व विद्यार्थी विकास मंडळाकडून सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठास या शैक्षणिक वर्षामध्ये प्रथम आणि द्वितीय अशा दोन्ही सत्रांचे ऑनलाइन अँटी रेंगिंग अहवाल सादर केला जातो.

शैक्षणिक वर्ष 2021-22 मध्ये महाविद्यालयात एकूण 724 विद्यार्थी प्रवेश घेत आहेत या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयात रेंगिंग सारखा कुठलाही अनुचित प्रकार घडलेला नाही व कुठल्याही प्रकारची लेखी तक्रार किंवा तोंडी तक्रार महाविद्यालयास प्राप्त झालेली नाही.

गुणवत्ता सुधार योजना
वार्षिक अहवाल
शैक्षणिक वर्ष 2021- 22

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाकडून गुणवत्ता सुधार योजने अंतर्गत कार्यालयीन साहित्य, प्रयोगशाळा साहित्य, क्रीडा साहित्य व बांधकामासाठी अनुदान दिले जाते. आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित कला वाणिज्य विज्ञान महाविद्यालय मानूर महाविद्यालयात शैक्षणिक वर्ष 2021-मध्ये 22 गुणवत्ता सुधार योजने अंतर्गत महाविद्यालयास कुठल्याही प्रकारचे अनुदान प्राप्त झालेले नाही कारण सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाने गुणवत्ता सुधार योजनेसाठी जाहीर केलेले नियम व अटी मध्ये आपले महाविद्यालय येत नसल्यामुळे गुणवत्ता सुधार योजनेचा प्रस्ताव महाविद्यालयास पाठवता आला नाही.

परीक्षा विभाग

वार्षिक अहवाल - २०२१ – २०२२.

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ या वर्षाचा परीक्षा विभागाचा वार्षिक अहवाल सादर करीत आहे. या शैक्षणिक वर्षात प्रथम सत्र वर्गाची सुरुवात दि. ०१/१० /२०२१ पासून झाली. तर द्वितीय सत्राची सुरुवात दि. ०५/०१/२०२२ पासून झाली. या वर्षात कला शाखेत प्रथम वर्ष वर्गात १२० , द्वितीय वर्ष -६६ आणि तृतीय वर्ष - ६१ वाणिज्य शाखेत प्रथम वर्ष वर्गात ९४ , द्वितीय वर्ष -३८ आणि तृतीय वर्ष - ३५ आणि विज्ञान शाखेत प्रथम वर्ष वर्गात १२० , द्वितीय वर्ष – १०० आणि तृतीय वर्ष - ८५ विद्यार्थी प्रवेशित आहेत. वर्षात परीक्षा विभागामार्फत सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे यांचे मार्गदर्शन/नियोजन नुसार खालीलप्रमाणे परीक्षा आयोजित करण्यात आले होते.

- १) कला, वाणिज्य व विज्ञान विद्याशाखा यांचे सत्र -१ च्या अंतर्गत परीक्षा या कोविड -१९ आजाराचा प्रादुर्भाव असल्यामुळे ऑनलाईन पद्धतीने दि . २१ /०१ २०२२ ते दि. २९ /०१/२०२२ या कालावधीत आयोजन करण्यात आले होते .
- २) दि. २२/०१ /२०२२ पर्यंत विद्यार्थ्यांना परीक्षा अर्ज भरण्याकरिता विद्यापीठाकडून मुदत देण्यात आली होती.
- ३) सा. फुले पुणे विद्यापीठाकडून घेण्यात येणाऱ्या ऑक्टोबर-२०२१ (नियोजित- फेब्रु./मार्च-२०२२ कला,वाणिज्य व विज्ञान विद्याशाखांच्या दि. ०२/०३ /२०२२ पासून सुरु होवून त्या २० एप्रिल पर्यंत घेण्यात आल्या.
- ४) कला, वाणिज्य व विज्ञान विद्याशाखा यांचे सत्र -२ च्या अंतर्गत परीक्षा या ऑफलाईन पद्धतीने दि. २३ /०५/२०२२ ते ३०/०५/२०२२ या कालावधीत आयोजन करण्यात आले होते.
- ५) कला, वाणिज्य व विज्ञान विद्याशाखा यांचे सत्र -२च्या सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ पुणे यांचेकडून घेण्यात येणाऱ्या एप्रिल / मे -२०२२ (नियोजित जुलै -२०२२) परीक्षा या ऑफलाईन पद्धतीने घेण्याचे नियोजन करण्यात आले आहे.

प्रा.डॉ. खैरनार कैलास

कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय,मानूर.

सांस्कृतिक विभाग

वार्षिक अहवाल २०२१/२२

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अंतर्गत आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित, कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर, ता. कळवण जिल्हा नाशिक

विद्यापीठाच्या क्रमिक अभ्यास क्रमाबरोबर विध्यार्थ्यांन मध्ये महाविद्यालय जीवनामध्ये विविध कलागुण जोपासणे, रुजवणे व वाढवणे हे कार्य सांस्कृतिक विभागाच्या माध्यमातून केले जाते. केवळ पुस्तका पुरतं मर्यादित न रहाता विविध कौशल्य आत्मसात करणे ही काळाची गरज आहे. शैक्षणिक वर्ष २०२१/२२ मध्ये महाविद्यालय वादविवाद, वक्तृत्व, चित्रकला, निंबंध स्पर्धा, विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम व वार्षिक बक्षिस वितरण संभारभचं आयोजन करण्यात आलं होतं.

२ मार्च २०२२ रोजी महात्मा गांधी विद्यामंदिर संचालित, कर्मवीर भाऊराव हिरे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय निमगाव ता. मालेगाव येथे राज्यस्तरीय काव्य वाचन स्पर्धेमध्ये महाविद्यालयातील कु. स्वाती शरद बोरसे व कु. नीलम संजय सोनवणे या विद्यार्थ्यांनीनी उत्तेजनार्थ पारितोषिक मिळवले.

२८ मे. २०२२ रोजी 'अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष' (IQAC) विभाग अंतर्गत सांस्कृतिक विभाग आयोजित वार्षिक स्नेहसंमेलन व विद्यार्थी गुणगौरव सोहळा संपन्न झाला. शैक्षणिक वर्ष २०२१/२२ मध्ये विशेष प्राविष्ट्य मिळविलेल्या विद्यार्थ्यांचा अध्यक्ष, प्रमुख अतिथी यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला. या प्रसंगी महात्मा गांधी विद्यामंदिर संचालित, समाज श्री प्रशांत दादा हिरे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय नागपूर येथील इतिहास विभागाचे प्रा. जयराम माळी लाभले यांनी आपल्या मनोगतात विद्यार्थीनी आपल्या जीवनात विविध छंद जोपासावी असे प्रतिपादन केले होते.

वर्षभरामध्ये विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम पार पाडण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे, महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. के. के. खैरनार, IQAC समन्वयक डॉ. एस. बी. देवरे, रासेयो कार्यक्रम अधिकारी प्रा. व्ही. एस. साबळे व महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले.

सांस्कृतिक विभाग प्रमुख

प्रा. डॉ. के.चव्हाण

माजी विद्यार्थी अहवाल

२०२१-२०२२

आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचालित कला ,वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर ता. कळवणमाजी मेळावा वार्षिक अहवाल २०२१-२२ अपणापुढे सादर करीत आहे. अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष विभागाअंतर्गत दिनांक २५/५/२०२२ रोजी दुपारी २:००वा. माजी विद्यार्थी मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले.सदर मेळाव्यास कला, वाणिज्य व विज्ञान विभागातून अनेक माझी विद्यार्थी उपस्थित होते मेळाव्याची सुरुवात कर्मवीर भाऊसाहेब व सरस्वती पूजनाने झाली. अध्यक्ष म्हणून महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.पी. भामरे सर, प्रमुख अतिथी माजी विद्यार्थी पराग शिंदे, उपप्राचार्य डॉ. के.के.खैरनार व डॉ.एस.बी. देवरे उपस्थित होते बहुजन हिताय , बहुजन सुखाय हे संस्थेचे ब्रीदवाक्य प्रत्यक्षात कृतीत उतरविले आहे. बहुजनांचे शिक्षणाचे व्रत अखंडपने जपले आहे, प्रत्येकाने आपल्यातील क्षमता ओळखून स्वतःची व समाजाची प्रगती साधली पाहिजे असे मा. प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे. यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात मनोगत व्यक्त केले.

सन २०१३ मध्ये महाविद्यालयाची स्थापना करण्यात आली.परिसरातील विध्यार्थ्यांची उच्च शिक्षणाची गरज ओळखून महाविद्यालयामध्ये भूगोल,गणित, हिंदी ,पदार्थविज्ञान इत्यादी विशेषस्तर विषय सुरु करण्यात आले.या अभ्यासक्रमा बरोबर राष्ट्रीय सेवा योजना व विध्यार्थी विकास मंडळ यांच्यावतीने विध्याधर्याना व्यक्तिमत्वसाठी हक्काचे व्यासपीठ उपलब्ध करून दिले जाते.असे प्रा.डॉ. एस.बी.देवरे (IQAC) यांनी आपली प्रास्तविक सादर केली.

या मेळाव्या प्रसंगी माजी विध्यार्थ्यांमधूनच कु.पराग शिंदे यांची कार्यक्रमाचे प्रमुख अतिथी म्हणून निवड करण्यात आली.सर्व विध्यार्थांय प्रयत्नांची पराकाष्टा करून यश संपादन असे मत व्यक्त केले.याप्रसंगी माजी विद्यार्थीचे गौरव करण्यात आले. प्रा. भास्कर खांडवी हे आपल्या महाविद्यालयातील पहिल्या बँचचे भूगोल विषयातून(SLET) सेट परीक्षा उत्तीर्ण झाले.पराग शिंदे, कुणाल पवार सागर पवार प्रा. हेमलता पवार ,ललिता जोपाळे यासर्व माजी विध्यार्थ्यांचे मा. प्राचार्य डॉ. आर.पी.भामरे सर याच्या हस्ते गुलाबपुष्प देऊन सत्कार करण्यात आले. प्रतिकूल परिस्थितीवर मात करून जीवनाच्या या टप्प्यावर आल्याचे सर्व श्रेय गुरुवर्य यांनाच जाते. असे प्रा. भास्कर खांडवी यांनी विद्यार्थी मनोगत व्यक्त करताना सांगितले. प्रा.हेमलता पवार, शुभम पगार यांनी देखील आपले मनोगतं मांडले.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन प्रा.पल्लवी सूर्यवंशी यांनी केले. महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ.के.के.खैरनार यांनी उपस्थित सर्वांचे आभार मानले. कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी प्रा.रमेश भोये, प्रा. संदीप पवार, (HR) यासह सर्व प्राध्यापक व शिक्षकेतर यांनी परिश्रम घेतले

वार्षिक अहवाल
शैक्षणिक वर्ष २०२१ - २२
जिमखाना विभाग

महाविद्यालयाच्या जिमखाना विभागाचा वार्षिक अहवाल आपल्या समोर सादर करताना आम्हाला मनस्वी आनंद होत आहे. आमच्या महाविद्यालयातील विद्यार्थी मोठ्या संख्येने मैदांनाचा उपयोग करतात व खेळाद्वारे आरोग्याबरोबरच क्रीडा स्पर्धेत प्राविण्य प्राप्त करतात. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.पी.भामरे यांच्या मार्गदर्शनाने महाविद्यालयात विविध उपक्रम व क्रीडा स्पर्धा घेण्यात येतात.

दि.२९ जून रोजी जागतिक योग दिनानिमित्त महाविद्यालयात राष्ट्रीय सेवा योजना व जिमखाना विभागाच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यालयात सामुहिक योगासने घेण्यात आली. यात महाविद्यालयातील प्राचार्य, उपप्राचार्य, शैक्षणिक पर्यवेक्षक ,सहा .प्राध्यापक व विद्यार्थी यांनी मोठ्या संख्येने सहभाग घेतला.

दि.१० डिसेंबर रोजी कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय निमगाव ता नाशिक.मालेगाव झिं.येथे कबट्टी स्पर्धेत महाविद्यालयाच्या कबट्टी संघाने सहभाग घेतला.

शैक्षणिक वर्ष २०२१ मध्ये २२-गुणगौरव समारंभ निमित्त महाविद्यालयात अंतर वर्गीय मैदानी व साधिक क्रीडा स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले या स्पर्धेत विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला या स्पर्धेला भरघोस असा प्रतीसाद मिळाला या स्पर्धा अत्यंत खेळीमेळीच्या वातावरणात पार पडल्या .
या सर्व खेळांडूंचे महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर भामरे यांनी .पी.अभिनंदन करून प्रोत्साहन दिले.

प्रा. विनायक के. शिरसाठ
जिमखाना विभाग प्रमुख

विद्यार्थी तक्रार निवारण समिती.

वार्षिक अहवाल 2021-22

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अंतर्गत, आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित, कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर ता. कळवण जि. नाशिक येथील महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांच्या विविध प्रकारच्या तक्रार निवारणासाठी या समिती अंतर्गत २०२१/२२ या शैक्षणिक वर्षात पुढील प्रमाणे प्रयत्नही करण्यात आले. विद्यार्थ्यांना त्यांची प्रवेश प्रक्रिया समजावून सांगण्यात आली. प्रवेशासाठी लागणारी कागदपत्रे समजावून सांगण्यात आले. या कमिटी अंतर्गत मुलांना शिष्यवृत्ती अर्ज भरण्यास संदर्भातील कागदपत्रे याविषयी मार्गदर्शन करण्यात आले व अर्ज भरण्यात येणाऱ्या त्रुटी सोडविण्याचा प्रयत्न केला. तसेच अँटी रॅगिंग अर्ज देखील त्यांना माहिती देऊन भरून घेतले. विद्यापीठाच्या ऑनलाईन परीक्षा झाल्या त्या परीक्षा संदर्भातील विद्यार्थ्यांना या समितीद्वारे मार्गदर्शन करण्यात आले तसेच परीक्षा झाल्यानंतर ज्या मविधार्थ्यांना परीक्षेत अडचणी निर्माण झाल्या त्यांना विद्यापीठ तक्रार निवारण केंद्रात तक्रार नोंदवून नवीन परीक्षा, वेळापत्रक समजावून सांगण्यात आले. यात महाविद्यालयातील सर्वांनी मोलाचे मार्गदर्शन, सहकार्य केले.

धन्यवाद !!!.

विद्यार्थी सुरक्षा समिती

वार्षिक अहवाल 2021 22

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अंतर्गत आदिवासी सेवा समिती नाशिक संचलित कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय मानूर तालुका कळवण जिल्हा नाशिक महाविद्यालयात सन २०२१/२२ मध्ये विद्यार्थीनोंसाठी विद्यार्थी सुरक्षा कमिटी स्थापन करण्यात आली. विद्यार्थीनोंना वेळोवेळी त्यांच्या समस्या व अडचणी व इतर काही त्रास संबंधी विचारण्यात आले. तसेच महाविद्यालयात विद्यार्थी तक्रार निवारण पेटी देखील लावण्यात आली. विद्यार्थीनोंनी नेहमी सजग करावे याविषयी सर्व शिक्षक वृंद विद्यार्थ्यांना मार्ग मार्गदर्शन व सहकार्य करीत असतात. महाविद्यालयत दिनांक 22 फेब्रुवारी 20 22 रोजी निर्भय कन्या अभियान कार्यक्रम राबविण्यात आला या कार्यक्रमात प्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.पी. भांमरे सर अध्यक्षस्थानी होते. प्रमुख पाहुणे डॉ. बिरारी सर, डॉ.विद्या चव्हाण मॅडम आणि वकील तेजस्विनी देवरे मॅडम उपस्थित होतते. यांनी विद्यार्थीनोंना शारीरिक आरोग्य व समस्या यावर मार्गदर्शन केले. तर वकील तेजस्विनी देवरे मॅडमयांनी महिला सुरक्षा व हक्कया विषयीकायद्याचे वेगवेगळे पैलूंवर मार्गदर्शन केले. तसेच नीलेश गुप्ता सरांनी विद्यार्थीनोंना त्यांच्या स्वयं सुरक्षा करण्यासाठी कराटेचे प्रशिक्षण दिले आणि वेळ प्रसंगी आपण आपल्या रक्षणासाठी कसे डावपेचचा उपयोगकरावा याचे सखोल मार्गदर्शन केले.

महाविद्यालयातर्फे 8 मार्च 2022 रोजी जागतिक महिला दिन साजरा करण्यात आला या कार्यक्रमात प्रमुख वक्ते आम्हाला कळवण पोलीसस्टेशनचे कॉन्स्टेबल सौ. वर्षा निकम तसेच हवलदार विलास राऊत यांनी विद्यार्थ्यांना सायबर क्राईम या विषयाचे मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी डॉ.आर. पी भांमरे सर होते. कार्यक्रमात सर्व शिक्षक वृंद व शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थ्यांनी उपस्थित होत्या वस्तीगृहमध्ये मध्ये राहणाऱ्या विद्यार्थीनोंना देखील वेळोवेळी त्यांच्या अडचणी विषयी विचारणा करण्यात येऊनवसतिगृहाचे अधिक्षक श्रीमती वाट मॅडम यांना विद्यार्थ्यांच्या अडचणी बाबत चौकशीकरून आम्हाला महाविद्यालयाचे माननीय प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे सर व इतर सहकारी प्राध्यापकयांचे वेळोवेळी सहकार्य व मार्गदर्शन मिळत असते.

धन्यवाद !

प्रसिद्धी विभाग

वार्षिक अहवाल :- २०२१-२२

सन २०२१-२२या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयात विध्यार्थ्यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी, तसेच त्यांची गुणवत्ता वाढीस लागावी याकरीता महाविद्यालयात अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष विभागाच्या वतीने शैक्षणिक व सामाजिक उपक्रम राबविले गेलेत. यासर्वउपक्रमांसाठी विविध क्षेत्रातील मान्यवरांना आमंत्रित करण्यात आले. अशा सर्व उपक्रमांना प्रसिद्धी विभागामार्फत दैनिक वर्तमानात प्रसिद्धी देण्यात आली. त्यात आदीवासी सेवा समिती शिक्षण संस्थेचे सह सचिव, मा. राजेश शिंदे, मा. डॉ. एस.आर. तांबे, (सह -समन्यक) डॉ. अभिमान बिरारी, डॉ. एम. डॉ. क्षीरसागर, डॉ. श्रीहरी थोरवत, प्रा. मिलिंद अहिरे, डॉ. जाधव, प्रा. दिक्षित सर, प्रा. एस. एल. पवार निर्भय कन्या अभियानासाठी डॉ. विद्या चव्हाण, ॲड. तेजस्विनी देवरे, महिला पोलीस कॉन्स्टेबल श्रीमती वर्षा निकम, श्री. निलेश गुप्ता या मान्यवरांनी महाविद्यालयास भेटी दिल्या या सर्व वर्षभराच्या उपक्रमांना प्रसिद्धी देणारे दै. सकाळ, दै. लोकनाम, दै. लोकमत, दै. पुढारी व इ. वर्तमानपत्रांचे संपादक व पत्रकार बांधव यांचे आम्ही आभार व्यक्त करतो. प्रसिद्धी विभागाचे माझे सहकारी प्रा.रमेश भोये, प्रा.देवानंद चव्हाण यांचे सहकार्य लाभले.

. व्ही. एस. साबळे.

प्रमुख, प्रसिद्धी विभाग

मानूर : कृष्णांजी कानून पवार वाचनालय व कला, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालयाचा सामंजस्य करार स्वीकारताना श्रीलेखा पाटील व मान्यवर.

मानूर महाविद्यालय-पवार वाचनालयात सामंजस्य करार

कल्याण, ता. २६ : आदिवासी सेवा समिती, नाशिक संचलित कला, व्याणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयात १४ जुलैला आदिवासी सेवा समितीच्या कोषाघ्यक्ष डॉ. स्मिता हिरे यांच्या वाददिवसानिमित्त हिमोग्लोबिन व आरोग्य तपासणी शिविर झाले. यानिमित्त डॉ. चव्हाण (तालुका वैद्यकीय अधिकारी, पंचायत समिती, कल्याण) व डॉ. नीलेश ठाकरे (वैद्यकीय अधिकारी, बेज) यांच्या मार्गदर्शनाशाळी हे शिविर झाले. यावेळी जे. पी. शिंदे, जे. एम. ठाकरे, शिवदे, एस. एम. जोपळे, श्री. चव्हाण उपस्थित होते. प्राचार्य डॉ. आर. पी. भारमेरे अध्यक्षस्थानी होते. डॉ. एस. बी. देवरे यांनी सुवर्संचालन केले. यासाठी उपप्राचार्य डॉ. के. खेरनार, विभागप्रमुख, प्राध्यापक व कर्मचारी यांनी परिश्रम घेतले.

या सामंजस्य कराराचा महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना वाचनालयातील उपलब्ध मराठी, हिंदी, इंग्रजी, कथा, कादवन्या, नियतकालिके, मासिके, दैनंदिन वर्तमानपत्रे तसेच विविध स्पर्श परीक्षेची पुस्तके वाचनाचा फायदा होणार आहे. या वाचनालयात सुमारे दहा हजारपेक्षा जास्त पुस्तके अहेत. या करारप्रसंगी उपप्राचार्य डॉ. के. के. खेरनार, श्रीकांगिक पर्यंतेकडे डॉ.एस. बी. देवरे, प्रा. एस. एल. पवार, अंथपाल अभिजित देवरे व सार्वजनिक वाचनालयाचे अध्यापक यांटोठे उपस्थित होते.

विद्यार्थ्यानी छंदामध्ये झोकून द्यावे : प्रा. माळी

मार्गदर्शक

कल्पना, ता. १० : विद्यमानी
जगत्पाणी लोकतां च एव विद्यमाना
तत् वस्तु पुनर्माणी वहित बलवद्यतेऽन्
प्रतिकृत्यावृत्य एवं शोषणात् वा या
हृष्टव्यये सम्भव्य विद्यमान इष्ये, असे
प्रतिकृत्यावृत्य वहित गौचे विद्यमानं
संवेदनं कार्यं वेष्टत् ममाद्यां
प्रतिकृत्यावृत्य इव कल्प, विद्यमानं
महाविद्यमानात्तिं हीनाम विद्यमानं
वा, विद्यमानं प्रयोगं केते.

अवश्यकता से ज्ञान समर्पित नाशीक संस्कृत ममूल योगित वदा, गणित व लिखन महाविद्यालय अधिकारी (पा. २८) 'अंतर्गत पुण्यवाट हमी वदा' विभागाधारी वर्षिक निवासमेत विद्यार्थी पुण्यवाट योहांडा पार पड़ता,

मानूर महाविद्यालयात गुणवंतांचा गौरव सोहळा

गानूर : महाविद्यालयात गुरुवर्षातच्या गीरज सोहळ्यातमार्गी उपस्थित मान्यकाम व विद्यार्थी.

PADISHAH, Malanggarn

मानूर महाविद्यालयात अपूर्व दत्तक पोजनेसा प्रारंभ

◆ **काल्पनिक** : आदिवासी सेंगे समीक्षी नालिक बोलता करा, गायिक य विद्वान् महालिश्वान भारु, ता. कल्पने तेंगे वायाका नाली विद्वान् व आदिवासी सेंगे समीक्षी नालिक तेंगे वायाका भारु. असे ती वायाका वायालिश्वान एकीचं वायाका नालिश्वानात गधी धरी, भारु, असे ताहुका गान् विद्वान्नालिक शामालिश्वान अपैं दुख बोला नुक कराया असो. वायाका ग्रामीण ता. असा. पा. वायाका गंडा उपर तरु चोला नुक मार्हि लायो. व अपैं दुख बोलेचा तापावाचा महालिश्वानात वायापा पाया वाया लायो कलान कराया असो.

आपलं गळवा

मानूर महाविद्यालयात व्याख्यानमाला

कळवण : आदिवासी सेवा समिती (नाशिक) संचलित कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, मानूर येथे दूरदृश्य प्रणालीद्वारे ऑनलाईन व्याख्यानमाला

सुरु झाली. ही माला ३ ते १६
फेब्रुवारीदरम्यान चालणार आहे.
व्याख्यानांचे आयोजन अंतर्गत
मूल्यमापन गुणवत्ता हमी कक्ष
(आयक्यूएसी) व विद्यार्थी विकास
मंडळ यांच्या वतीने करण्यात आले
आहे. व्याख्यानमालेच्या पहिल्या
दिवशी अर्थशास्त्र विभागामार्फत
अर्थशास्त्रीय संशोधन पद्धती या
विषयावर ऑनलाइन व्याख्यान
झाले. आदिवासी सेवा समिती
(नाशिक) संस्थेचे सहसचिव राजेश
शिंदे यांच्या हस्ते उद्घाटन करण्यात
आले. संस्थेचे सहसमन्वयक डॉ.
एस. आर. तांबे यांनी मनोगत व्यक्त
केले. डॉ. देवरे यांनी प्रास्ताविक
केले.

मानूर : कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयात ध्वजवंदन करताना प्राचार्य डॉ. आर. पी. भास्मे.

मानूर महाविद्यालयात ध्वजवंदन

कल्घवण : मानूर (ता. कल्घवण) येथील आदिवासी सेवा समिती, नाशिक संचलित कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयात प्राचार्य डॉ. आर. पी. भामरे यांनी ध्वजवंदन केले. उपप्राचार्य डॉ. के. के. खैरनार, सर्व प्राध्यापक व इत्तर्कम्बारी उपस्थित होते.

महाविद्यालयात रांगोळी
स्पर्धा

**भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंती निमित्त
मार्गदर्शन करताना मा.श्री. आर.आर. पवार
मुख्यध्यापक भाऊसाहेब हिरेमाद्यामिक विद्यालय व
उच्च माद्यामिक विद्यालय**

**जागतिक वसुंदरा दिनानिमित्त मार्गदर्शन
करताना प्रा. आनंद जोशी (कनिष्ठ
महाविद्यालय मानूर)**

**समाजशास्त्र मंडळ उदघाटन प्रसंगी प्रा. क्षिरसागर
महादेव
नामपूर महाविद्यालय**

**भुगोल दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना प्रा. व्ही.
एस. साबळे**

**राष्ट्रीय मतदार दीना निमित्त प्रतिज्ञा घेताना
महाविद्यालयातील कर्मचारी व विद्यार्थी**

**राष्ट्रीय मतदार दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना
डॉ. डी. एन.कोटा**

जागतिक एड्स दिनानिमित्त मार्गदर्शन
करताना डॉ. एस. बी. देवरे

जागतिक कर्कोरोग दिनानिमित्त मार्गदर्शन
करताना प्रा. पी एस सूर्यवंशी

राष्ट्रीय ग्राहक दिनानिमित्त मार्गदर्शन
करताना प्रा. एस एल पवार

महिला दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना
मा.पो.कॉ. एस. जी. राउत

महिला दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना
मा.पो.कॉ. सौ. वर्षा निकम

क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले कार्यक्रमात
मनोगत व्यक्त करताना विद्यार्थिनी

क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले कार्यक्रमात स्वागत
गीत सदर करताना विद्यार्थिनी

महात्मा ज्योतिबा फुले जयंती निमित्त मार्गदर्शन करताना प्राचार्य
डॉ. आर. पी. भास्मे

मानूर गावातील ग्रंथालयाला भेट

इंग्रजी भाषा दिवसानिमित्त इंग्रजी संवाद कौशल्य विषयक मार्गदर्शन

लोकनेते व्यंकटराव हिरे यांची जयंती साजरी

आदिवासी सेवा समिती, नाशिक

स्थापना :- १ जुन १९४५

संस्थापक :- सहकार महर्षी कर्मवीर भाऊसाहेब हिरे

या संस्थेची स्थापना थोर स्वातंत्र्यता सेनानी शिक्षक व सहकार महर्षी कर्मवीर भाऊसाहेब हिरे यांनी १ जुन १९४५ रोजी केली. सामाजिक व सेवाभावी दृष्टीने शैक्षणिक क्षेत्रात स्वातंत्रपुर्व काळापासुन आदिवासी सेवा समिती, संस्थेचे अत्यंत महत्त्वपूर्ण योगदान राहीले आहे. आदिवासी सेवा समिती, नाशिक ज्या-ज्या भागात आपले कार्य सुरु करील त्या-त्या भागात साधारणपणे सर्व प्रकारच्या शैक्षणिक चळवळी सुरु करणे की, ज्यामुळे शिक्षणात वाढ होईल व विषेशतः त्या भागातील लोकांच्या सांस्कृतिक व शैक्षणिक दृष्ट्या मागासलेल्यांकडे अधिक लक्ष दिले जाईल. संस्थेत सध्या ३ बालमंदिरे, ४ प्राथमिक शाळा, १३ माध्यामिक शाळा, २ उच्च माध्यामिक विद्यालये, १८ प्राथमिक आश्रमशाळा, १७ माध्यामिक आश्रमशाळा, २ क्रुषी तंत्रनिकेतन आज मितीस यशस्वी रित्या चालविण्यात येत आहेत. तसेच मागासवर्गीय मुला-मुलींसाठी ५९ वसतिगृह संस्थे माझेत चालविण्यात येत आहेत.

